حامداً و مصلیاً و مسلماً

الحمد للہ کہ درین ایام بہ نسبت انصرام ارشاد النقطہ دائرہ وجود۔ گوہر کن فکان شہود اسوۃ المحققین الکرام
سراج السالکین العظام۔ امام الواصلین۔ تاج العارفین کاشف اسرار طریقت۔ واقف
اسرار حقیقت۔ حامی شرع مبین۔ رکن رکین دین متین۔ ناشر انوار ارشاد و ہدایت ماحی آثار بدعت و ضلالت
مجتہد میدان مجاہدہ مجاہد ایوان مشاہدہ مولانا و مقتدانا و سیدنا حضرت سید شاہ ابو الحسین احمد نوری الملقب
بہ میاں صاحب سجادہ نشین برکاتیہ مارہرہ مطہرہ افاضاتہ باطرہ ابداً این ہدیہ رضیہ و تحفہ سنیہ مفید سالک و عارف مسمی

سراج العوارف فی الوصایا والمعارف

۱۳۰۹ھ

حسب فرمایش واقف حقایق معقول و منقول کاشف دقایق فروع و اصول مظہر حسنات مصدر برکات شریعت غرا صاحب القوۃ القدسیہ ذو النفس الزکیہ فاضل متین ماہر [illegible] مصنف نبیل
ذو الباع الطویل حبر مقام نحریر طمطام عالم المعی فاضل لوذعی۔ علامہ جلیل فہامہ نبیل بدہ الاوائل
والاواخر حائز الکمالات والمفاخر جناب مولانا مولوی محمد عبد المقتدر صاحب مطیع الرسول قادری
بدایونی مدظلہم العالی بالجاہ والمعالی باہتمام منشی محمد آغا جان صاحب لکھنوی مالک و مہتمم

وکٹوریہ پریس بدایون طبع گردید

قیمت مجلد ۹ ۔

فہرست اجمالی مطالب کتاب سراج العوارف

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

الحمد للہ علی احسانہ کتاب فیض انتساب مصنفہ جناب حضرۃ قدوۃ الکاملین
زبدۃ العارفین خلاصہ خاندان مصطفوی نقاوہ دودمان مرتضوی واقف اسرار شریعت
کاشف استار حقیقت ماہر رموز طریقت سیدی سندی ملجائی وماوائی مرشد المسترشدین
فی الدین حضرت سید شاہ ابو الحسین احمد نوری الملقب بہ میاں صاحب زیب سجادہ برکاتیہ مارہرہ
مدظلہ العالی الموسوم بہ

سراج العوارف فی الوصایا والمعارف

سنہ ۱۳۰۹ ہجری

درین ایام میمنت التزام
بحسن سعی و انتظام مالا کلام حافظ سراج الدین۔ محمد ذاکر نام تاجر کتب
خطہ ہمایون بدایون خادم مصنف کتاب ہذا صرف بغرض استفادہ طالبان راہ
عرفان و سالکان طریق ایقان باہتمام منشی محمد آغا جان لکہنوی مالک و مہتمم

وکٹوریا پریس الیون وقت طبع گرفتہ مطبوع جہانگرد

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد للہ الذی اوقد سراج العوارف - فی قلوب اہل المعارف - فاوضح سبل الدین - لمن تنورت
عیونهم بدلیل الیقین - وجعل الشریعة منهاج المهتدین - تتضائل دونها شبهة الملحدین - وجعل الحقیقة
المحققة لطنا وظهرا - عین الشریعة وردا وصدرا - فسائر الابواب دونها مسدودة - وکل حقیقة تردها زندقة
مردودة - وجعل لفضله سبیل السلوک - توصل المملوک - الی مجالس الملوک - وزین التصوف
بزین الاتباع - وحمی حماه عن شین الابتداع - فخص نعمة القرب والولایة - اہل السنة والفقه
والهدایة - فبهم نقتدی - وبنورهم نهتدی - ومن اقتفی اثرهم فلن یهلک ابدا - جعلنا اللہ سبحانه بهم عنده
من الفائزین بجنات نعیم العرفان والیقین - وافضل صلوات اللہ واکمل تسلیمات اللہ وازکی
تحیات اللہ وانمی برکات اللہ علی خیر خلق اللہ وسراج افق اللہ ومعدن رفق اللہ الذی منه بدی الخلق
وعلیه انتهی - وبه عرف الیه انتهی بل منه ظهر وفیه بطن وبه تجلی وفیه کمن فبه الکل وفیه الکل ومنه الکل وله الکل والیه الکل
وعلیه الکل - وهو الکل - به فاض الجود - واستفاض الوجود - فبجوده اینعت اثمار الشریعة والطریقة
اورقت اشجار المعرفة والحقیقة - وعلی آله الکرام - وصحبه العظام - واولیاء امته السادة الکاملین العلماء

القادة العاملین۔ لاسیما علی مرکز دائرۃ الولایۃ۔ وقطب مدار العرفان والہدایۃ۔ المحیط بطرفیہا والاسعد بقربہا۔ الذی منہ تفتتح وبہ تختتم۔ وعلیہ تدور ومنہ تقتسم۔ فلا ولی فی الکون الا وہو محتاج الیہ۔ ومتادب فی سرہ بین یدیہ۔ صاحب قدم علت فی التمکین۔ فظلت الاعناق لہا خاضعین سیدنا ومولانا غوث الثقلین۔ وغیث الکونین۔ وغیاث الدارین۔ مغیث الملہوفین ولی الاولیاء وفرد الاصفیاء۔ القطب الربانی۔ ابی محمد السید الشیخ الامام عبد القادر الجیلانی رضی اللہ تعالے عنہ وارضاہ۔ وحشرنا فی خدمہ یوم ننعم عبدا منہ فی ظلہ وحماہ۔ وعلینا معہم۔ وبہم ولہم۔ ما طلعت طوالع الانوار فی مطالع القلوب۔ وشرقت شوارق الانوار من مشارق الغیوب۔ آمین آمین یا ارحم الراحمین

اما بعد میگوید فقیر **سید ابو الحسین احمد نوری** ملقب بہ میاں صاحب مارہروی قادری برکاتی چشتی نظامی ثبتہ اللہ تعالے علی طریقۃ اسلافہ الکرام ورضی عنہم وعنہ بہم الی یوم القیام کہ دنیا گذشتنی وگذاشتنی ست وکار باحی قیوم داشتنی ہر کہ را شربت خوشگوار حیات بکامِ جان ریختہ اند لاجرم روزے ساغر تلخ مرگش نیز چشانند۔ سوا احب ذلک او کرہ فان احب احب اللہ تعالی لقائہ وان کرہ کرہ اللہ تعالی لقائہ وذلک حین الغرغرۃ اخبر بہ الصادق المصدوق صلی اللہ تعالی علیہ وسلم فی الاحادیث الصحاح۔ پس واجب افتاد ہر نفس تلاش چیزے کہ آن تلخی را بر وے شیرین تر از ہر شیرین نماید ہنگام غرغرہ بہ لقای مولی تقدس تعالے سخت آرزومند فرماید چنانکہ تشنہ بستہ روزہ در شدت تموز تپش ریگ در زش سموم بہ آب خنک سرد خوشگوار شیرین بلکہ از ہم بیشتر کہ چون اینچنین باشد بحکم حدیث حضرت احدیت جل وعلی نیز لقای این بندہ را دوست دارد وہر کہ لقای او محبوب ومرضی خداوند عز وجل شد تا گزیرا ماکن جنت وملائکہ رحمت بلکہ خود حضرت رسالت علیہ افضل الصلوٰۃ والتحیۃ بہ لقاے او مسرور وشادمان شوند از نہایت ہمین معنی سر حدیث اشتاقت الجنۃ الی اربعۃ وحدیث یالیتنی رایت اخوانی پدیدار آید وانکار زنہار نیستم نشود تا قلب از عقاید زائغہ صاف ومنزہ نبود کہ در حدیث ست اہل البدع شر الخلق والخلیقۃ ودر حدیث دیگر

اصحاب البدع کلاب اہل النار چگونہ روا باشد کہ حق جل و علی و محبوبان او و نعمت را ہمہا ہیں بہ النعیم
لقا بہ بدترین جہانیان یا سگی از سگان جہنم را دوست دارند و العیاذ باللہ تعالےٰ انحفو مجالست پس
واجب اول تصحیح عقائد مطابق مذہب اہلسنت و جماعت آمد کہ حق منحصر در اہلسنت و ہمہ اولیا از اکمل الاولیا
سیدنا صدیق اکبر و امام الاولیا سیدنا علی مرتضیٰ رضی اللہ تعالےٰ عنہم تا این زمان و از نیوقت تا عصر یا
حضرت امام مہدی و بعد ان ہمبرین مذہب بودہ اند و خواہند بود کیف لا کہ من فارق الجماعۃ
شبرا فقد خلع ربقۃ الاسلام من عنقہ نا سعادتمندان بہواے خود شان مخالفت جماعت اہلسنت کنند
و بازبنا بحزوی و ہم از سنیت زنند و طرفہ آنکہ بجوارے و حواشی خویش وا نمایند کہ طریقہ اولیاے کرام و مشائخ عظام
ہمین ست کہ ما بر ایم و انچہ کتب و خطب از ایشان در موافقت علماے سنیان منقول ست
ہمہ بر تقیہ و زمانہ سازی محمول ست تعلیم آنہا در خلوتہا بر خلافش بود اینان خود بمثابہ منافقان باشند
در اسلام سوگند بعزت و جلال خداوندی کہ ما و مشائخ ما و سائر اولیاے کرام در ظاہر و باطن و خلوت
و جلوت ہم بر مذہب اہلسنت و جماعت بودہ اند و ہستیم و خواہند بود ہمبرین زیم و ہمبرین میریم
و ہمبرین برانگیختہ شویم انشاء اللہ تعالےٰ ہر کہ غیر این از ایشان نقل کند کذاب و مفتریست
ما و مشائخ ما و جملہ اولیا در دنیا و آخرت از و و از افتراے او بیزار و بیزار و بیزار و ہزاران
ہزار بار بیزاریم الا لیبلغ الشاہد الغائب **واجب دوم** اعمال جوارح با عمال
صوالح و اتباع شریعت و اقتفاے سنت کہ ہر راہے کہ ازین راہ مخالفت و بر کرانست
لا واللہ نہ بسوے خدا کہ بسوے شیطان ست ○

ترسم نرسی بکعبہ اے اعرابی — کاین رہ کہ تو میروی بترکستانست ○
محالست سعدی کہ راہ صفا — توان رفت جز در پے مصطفےٰ

صلی اللہ تعالےٰ علیہ علی آلہ وصحبہ بارک وسلم خدا ناترسان با غواے شیطان بیباکیہا و رزند و شریعت
را فضول و بیضرورت گیرند گمان آنکہ حقیقت خلاف شریعت ست یا شریعت آلہ وصول
چون واصل شد بشریعت چہ احتیاج جواب این ناپاکان بہ ازان نتوان گفت کہ حضرت سیدنا

سید الطائفہ جنید بغدادی رضی اللہ تعالے عنہ فرمود چون او را گفتند اینجا قومی گویند
شریعت از بہر رسیدن ست ما کہ رسیدہ ایم بشریعت چہ کار فرمود آنکہ رسیدن گفتند
راست گفتند اما تا کجا تا جہنم والعیاذ باللہ تبارک وتعالے **واجب سوم** تخلیہ باطن
از عادات رذیلہ وتحلیۂ جانش باخلاق جمیلہ کم فہمان دانند چون نماز و روزہ کردیم احکام
شریعت ہمہ بجا آوردیم و ندانند کہ شرع مطہر چنانکہ نماز و روزہ فرض و ریا و زنا حرام فرمودہ است
ہمچنان اخلاص و تواضع و وفا و صفا و غیرہا اخلاق فاضلہ فرض و ریا و تکبر و غدر
و غش و غیرہا عادات رذیلہ حرام علم و عمل اینہا نیز جزو اعظم از شرع و اتباع اوست
آن یکے رو بجوارح ظاہرہ دارد و این دگر بسرائر باطنہ تا ظاہر و باطن ہر دو را بتازیانہ شرع
تثقیف نکنی زنہار کہ دم از اتباع شریعت نہ زنی ۔ **واجب چہارم** تصفیہ سر از غیر
خدا کہ اقصی المرادات و منتہی النہایات ست حصول ہمین معنی را راہے نہادہ اند کہ نامش
سلوک ست و بمقامی میرسد کہ نقشش تصوف مغز این علم و مرکز دائرہ اش ایمان
یک سخن ست کہ باو ایما رفت اعنی مراعات دقائق شرع و تخلیۂ قلب از بقایاے شرک خفی
کہ در حدیث او را نہان تر از رفتار مور فرمودہ اند تمامی علوم سلوک بر تفاوت طرق و تنوع
اوضاع شرع ہمین یک کلمۂ صاحب جوامع الکلم صلی اللہ تعالے علیہ وسلم ست کہ الشرک اخفی
من دبیب النمل تا بدانی کہ شرع مطہر محتوی بر ہمہ علوم ست و ہرچہ بیرون از وست
باطل و مذموم ست بیقیدان آزادی پسند نفس و شیطان را در قید و بند بنگ زدن عربدہ
کردن و موے سر تا بکمر رسانیدن و ریش تراشیدن و حریر پوشیدن و مزامیر شنیدن
و رقص فواحش دیدن را سلوک گرفتہ اند و استہزا بہ شرع و تحقیر و عداوت علماء
شرع و اعتقاد حلول و اتحاد و نعرۂ انی انا اللہ را کمال تصوف ساختہ بوقت صبح شود ہمچو روز
معلوم ست کہ باکہ باختہ عشق در شب دیجور لہذا فقیر درین جزو زمان بحالت ہجوم ہموم و آلام
و تراکم اقسام اسقام براے یادگار خود و تذکیر پس ماندگان و متوسلین خاندان

بطور انموذج کتابے مختصر مشتمل بر ہفت لمعہ در وصایا و عقاید و تصوف و سلوک و فقہیات و اخلاق و فوائد پرداختہ و بلحاظ تاریخ بنام **سراج العوارف فی الوصایا والمعارف** مسمی ساختہ والمسئول من اللہ تعالے ان یجعلہ خالصا لوجہہ الکریم ینفعنی بہ وقارئہ وکاتبہ والناظر فیہ یوم لاینفع مال ولابنون الا من اتی اللہ بقلب سلیم وصلی اللہ تعالے علی سیدنا محمد وآلہ وصحبہ اجمعین الی یوم الدین والحمد للہ رب العالمین

لمعۂ اولی در وصایا

اعلموا ایہا الاخوان۔ کہ فقیر را سفر آخرت در پیش ست بلکہ قریب رسید لہٰذا حسب سنت نبوی علیہ التحیۃ والثنا وہم بہ تقلید اسلاف کرام و آبا و اجداد خویش بوصایا پرداختم و دل از دنیائے دنی برداشتم و از جمیع معصیات و سیئات توبہ کردم و آیندہ با دوام حیات اجتناب ورزیدم او تعالی جل جلالہ و عم نوالہ توبہ فقیر قبول فرمودہ بخشد و بطفیل مرشدان طریقت عالیہ قادریہ مرا و محبان مرا بیامرزد۔ و بمراتب علیا و مدارج اولیا رساند و بجوار قدس انبیا و صدیقین و شہداء و صالحین جای قرار دہد و حسن اولئک رفیقا آمین یارب العالمین **نصیحت و وصیت** اوّل آنکہ بعد قبول ایمان و اسلام بر مذہب اہلسنت وجماعت استقامت کنند و بر مسلک حنفیہ و مشرب قادریہ ظاہر و باطن خود را آراستہ و پیراستہ دارند۔ یعنی ظاہر بشریعت غرا و باطن بطریقت علیا موافق سازند و در شریعت تتبع امام اعظم ابوحنیفہ کوفی و در طریقت تتبع حضرت غوث الاعظم جیلی رضی اللہ تعالی عنہما باشند و متابعت و انقیاد جملہ احکام اسلام بر خود لازم گیرند۔ و در آداب علماء و فقرا کوشند و خدمت خانقاہ و درگاہ بجا آرند و حاضری مساجد برائے نماز جماعت اختیار کنند۔ بالخصوص در ادب والدین و شیخ طریقت و استاد علوم دین و اولاد ایشان باقصی غایت کوشش نمایند و شیخ طریقت خود را افضل از ہمہ شیوخ طریقت زمانہ در حق خود بدانند و خود را از ہمہ خلق اللہ ذلیل و مبتذل تر شمارند۔ و دائم

متواضع ومنکسر باشند **دوم** آنکه بعد از متابعت شریعت مصطفوی چه در اقوال وچه در افعال
ومواظبت بر احکام طریقت بر دست پیرے مرید شوند که در وے سه شرائط باشند یکی
مسلم سنی المذهب دوم مستقیم علی الشریعت سوم صحیح المسلک یعنی در اسلام مذهب
اهلسنت وجماعت داشته باشد وبظاهر پابند شریعت و در طریقت مرید وخلیفه شیخ
صحیح السلسله باشد نه آنکه بغیر ارادت وبیعت وخلافت از شیخ خود بخود بلا اجازت مرید
میکند ومردمانرا از راه فریب در سلک ارادت آرد۔ اللهم احفظنا من سوء اعمالنا
پس واضح باد که بعد حصول بیعت بر دست اینچنین شخصی که صفات او گذشت بحضور وے چندے قیام پذیرفته
به مجاهده باطن متوجه شوند وبعد حصول نسبت این راه منصب استخلاف حاصل کرده مدام
بیاد الهی مشغول باشند واز خدا بجز خدا طلب نکنند چون خدا را یافت همه اشیا را یافت
چه ما سوی الله چیزی نیست وهرچه که هست همه اوست یعنی تنها همه اوست الا کل شیء
ما خلا الله باطل پس طلب غیر بیفائده ولاطائل ویک لمحه ویک آن از یاد او تعالے
غافل نمانند ومی غفلت روا ندارند وخود را فرصت ندهند تا که فرصت نیابند **سوم** آنکه
بیعت بجز خاندان خود چه از اولاد شیخ خاندانی خود که خلافت از اب وجد خود داشته باشد وچه
خلفاء شیخ خاندانی خود بجای دیگر نکنند بهر حال غلامی شیخ خاندانی خود حتی الوسع والامکان
نگذارند وبجز پیر خود با پیران اقران وامثال دیگر درین کار سروکار ندارند۔ باغ مرا چه حاجت
سرو وصنوبر است + شمشاد خانه پرور ما از که کمتر است۔ ای پسر چون شرف بیعت حاصل کردی
پس به پیر دیگر رجوع مکن مشو تا هرجائی مشهور نشوی۔ الا ماشاء الله زیرا که الضرورات تبیح
المحذورات اگرچه این وصیت حسب مفهومش عام ست مگر خصوصیت باولاد خاندان برکاتیه
مارهرویه وارد **چهارم** آنکه در حصول علم دین بقدر ضرورت از کتاب وسنت جهد بلیغ
نمایند واینکار را از جمله امور مقدم دانند بعده در طریقه باطنی قدم نهند زیرا که صوفی جاهل وعابد
بیعلم مسخره شیطان است ومحض هیچکاره وناقابل قبول علاوه ازین آن ترقی مدارج

ترفع معاریج و درک غوامض که عالم را درین راه حاصل بشود و جاہل را ازان نصیبی نیست و آن تخیلات
و دقایق که سالک با علم را میسر شود بعلم را ازان چہ نصیب الا ما شاء اللہ شاید که او تعالیٰ
از فضل خود بنوازد و بمرتبہ اعلیٰ رساند و از صاحب علم ہم مرتبہ بلند تر سازد محال نیست مگر
نادر الوقوع ست والنادر کالمعدوم اللّٰہم ارزقنی علما نافعا وفہما کاملا و عقلا فانا تاما و لا تہلکنی
بالجہالۃ والغفلۃ انک رب عالم و انا عبد جاہل غافل برحمتک یا ارحم الراحمین مناسب اینمقام
حکایتی بیاد آمد که سحر پرسش مفید مینماید از زبان فیض ترجمان جدی و مرشدی حضرت سید شاہ
آل رسول احمدی قدس سرہ العزیز شنیدہ بودیم که روزے در شہر حضرت مودود چشتی
رحمۃ اللہ علیہ درویشے وارد شد که نسبت قوی و حالی خوب داشت چندانکه گروہ کثیر از اہل شہر
معتقد کمالاتش شدہ بسویش رجوع آوردند بالآخر مردمان شہر صاحبزادہ را شورانیدند
که این درویش در شہر با یان چرا آمدہ و مردمان شہر را چگونہ بر کمال خویش رجوع میکند اکنون این
را شہر بدر کردن مناسب است این مشورہ نمودہ صاحبزادہ را آمادہ کردند و ہمراہ خویش بردند لیکن بوجہ کمال
آن درویش تازہ وارد ہیچ قدرتے بر آزارش نیافتند و صاحبزادہ دران وقت صغیر سن بودند و محض
شورانیدن مردمان شہر مخالفت درویش اختیار نمودہ بودند لہذا آن درویش صاحبزادہ را پیش خود
طلبیدہ مہربانیہا نمود و الطافہا فرمود و نصیحت کرد که بابا اول علم بخوان بعدہ دعوی فقیری کن چرا
که عابد جاہل مسخرہ شیطان ست و چونکہ پیشوائے عالمی شدن صاحبزادہ را مقدور بود لہذا
بر نصیحت آن بزرگ عمل کردند و رسیدند بدرجہ که رسیدند نتیجہ آنکه که اگر اہل
او تعالیٰ نظر آید دست شما و دامن او باوے بہ نیاز پیش آیند و خدمت
او را سعادت کونین دانند لیکن بہوشیاری تام و آگاہی تمام درین مقام قدم نہند
چرا که درین زمانہ اصلیت این امر مفقود ست و جنسیت ظاہر بہ موجود بچرب زبانی و شیرین
بیانی کسی فریفتہ نشوند که این گروہ در ہر وقت اعز من الکبریت الاحمر بودہ اند پس باید که
در دام تزویر کسے گرفتار نشوند و بگوشۂ عافیت نشستہ بعبادت الٰہی پردازند

وواردین وصادرین را به نان جوین حسب مقدور خود متواضع شوند وخدمتگاری نمایند وسائل
را حتی الوسع محروم نگردانند وبکار ذاتی خویش به کسی از اهل دنیا چاپلوسی وتملق ولجاجت
نه نمایند که سازنده کارها کارساز ست مگر برای کار دیگران خصوصاً برادران دینی ویقینی خود
با هر کس لجاجت وتملق وچاپلوسی نمایند وحتی الوسع والامکان دران ساعی باشند گو خود را
دران کار مضرتی ونقصانی هم رسد تاهم ازان درگذر نکنند که حکم چنین ست وشما برادران را
درین امر همین هیبت هیچ وبال ونکال نیست **ششم** آنکه بعد از اطلاع بر مضمون آیه شریفه
اطیعوا الله واطیعوا الرسول که همین آیه وصیت جامع ومانع شیخ بابو بنا بر اصلاح خصومات
ورفع تنازعات مقدمات به محکمه جات حال رجوع نه شوند بلکه به کتاب الله یعنی قران شریف
وسنت وشریعت رسول صلی الله علیه وسلم که حدیث وفقه واصول وتفسیر ست رجوع نمایند
وبران عرض کنند وبسوی او روسازند چنانچه بعد آیه مذکوره در آیه دیگر آمده که فردوه الی الله
پس رجوع در دل شریعت مصطفوی علی صاحبها الف الف صلوة وسلام واجب العمل
وعین ایمان ست درین فکر واندیشه بودم که دلم با من عتاب کرد وجانم پیچ وتاب خورد
بقول مشهور که خود را فضیحت ودیگران را نصیحت - ای روسیاه تو چه جسته کرده که با دیگران
به نصائح پیش می آئی وخود را از ارباب نصائح پنداشته غلغله پند ونصیحت باوج افلاک میرسانی
اینهمه بسبب وسوسه شیطانی ست که در دل تو جا گرفته وترا بر پند ونصائح می آرد ترا ابر کاید
او اطلاع نیست مبادا که ترا زیان رساند مضمون آیه شریفه یحبون ان یحمدوا بما لم یفعلوا وآیه
لم تقولون ما لا تفعلون در ذهن خود دار واز شر شیطان دور باش آنچه میکنی همان گو وهر چه
میگوئی همان کن تا ترا خلق بر همه توصیف وتعریف کنند که تو میکنی نه آنکه بر خلاف آن ستایند
دتو بران هیچ راضی شوی که این امر خوب نیست لیکن با اینهمه چه باید کرد بر فعل ما منگر گنهگاریم
بر قول بنگر که شرمساریم اگر بدین خراب وآواره شود تاهم خرابی بسر داشته امیدوارد - گر گوهر عشقت
نه سفتم هرگز - ور گرد گنه ز رخ نه رفتم هرگز + نومید نیم ز آستان کرمت + زیرا که یکی را دو نه گفتم هرگز

ہفتم آنکہ بر دین خود چنان سخت و مضبوط باشند کہ دیگران متعصب دانند زیرا کہ تصلب در دین حق نشان مقبولیت ست و محمود و تعصب در دین باطل علامت شقاوت ست و مذموم با فقرا و مساکین و غربا انس و الفت گیرند و از امرا و اہل دنیا و اغنیا بگریزند و اجتناب ورزند و از فساق و فجار و کفرہ فجرہ و مشرکین خود را دور دارند خصوص از صحبت و انس فاسق معلن در دین اسلام و کافر و مشرک مطلق زیرا کہ صحبت بد بمثال مقناطیس و آہن دارد یعنی صحبت بد بسیرت بد چنان میکشد کہ آہن را مقناطیس و نیز خداوند تعالی میفرماید لایتخذ المومنون الکافرین اولیاء من دون المومنین بریں آیہ شریفہ عمل دارند تا از ورطۂ ہلاک نجات یابند و از ملاقات اہل دنیا و امرا و ملوک و سلاطین اگرچہ صالح و عادل ہم باشند گریزان باشند چرا کہ صحبت فقرا با اغنیا حکم زہر ہلاہل دارد کہ بمجرد جرعہ نوشی ہلاک و تباہ و دل عارف را سیاہ میکرداند بلکہ عکس قلب دنیاداران ہم قلب عارف را زیان رساند الناس علی دین ملوکہم ہم ازین جا گفتہ اند و مراد از ملوک علاوہ معنی معلوم درینجا ہر غالبست در حق ہر مغلوب نشنیدہ قصۂ قضای حضرت امام قاضی الانام سیدنا ابو یوسف رحمۃ اللہ تعالی علیہ چون ایشان قضای بغداد قبول فرمودند حضرت شیخ معروف کرخی قدس سرہ یار ہمدم و ہم مکتب ایشان از ایشان ترک ملاقات کردند و گفتند روبروی ہم میائید زیرا کہ ترسم کہ دلم از ان روزی کہ قضا قبول کردہ آید از دیدار شما سیاہ شود اللہ اللہ این چہ مقام ست و چہ مقال بر قضای حضرت امام قاضی الانام غور بکنید کہ سر بسر عدل اعم و انصاف اتم مالامال بود و مقولۂ شیخ معروف رحمۃ اللہ علیہ ابشنید کہ چہا گفتند لیکن این تمثیل بمقابلۂ دیگران چہ گفتہ باز از روزی کہ ابو یوسف رحمۃ اللہ علیہ قاضی شدند طریقۂ ملاقات شیخ بہ او شان بچنین طور بود کہ وقتیکہ می آمدند جای قیام را تاریک میکردند و قاضی الانام پس پشت شیخ می نشستند روزی بادشاہ آن زمان از حضرت قاضی الانام قدس سرہ استدعا کردہ کہ میخواہیم کہ بوساطت شما از حضرت شیخ مشرف بسلام شویم فرمودند کہ امید ندارم کہ قبول فرمایند کہ با من در ملاقات چنان حالیست پس بہ نسبت شما چہ گفتہ آید بہرحال

عرض خواهم نمود اگر قبول شد خواهم برد ورنه مجبوری ست روزے حضرت قاضی رحمة الله
تعالے بر سبیل تذکره استدعای شاه عرض نمودند متنغض شده فرمودند که ای برادر چرا درپے
آزارم کمر بسته آید از ملاقات شاه خوف سلب ایمان ست الغرض بعد بسیاری قیل و قال و
اظهار تشبیب و فراز بپاس خاطر جناب قدس سره اجازت باین شرط داده شد که آمده پس پشت
شما بنشیند و بوساطت شما آهسته کلام کند یعنی هرچه گوید آهسته بشما گوید و شما با من بگوئید و زیاده
نه نشیند صرف سلام کرده امر ضروری گفته برود عاقبت الامر بهمین شرط شاه ملاقات را غنیمت دانسته
حاضر شد بعد سلام عرض نمود که میخواهم که دعوتم قبول فرمایند شیخ ابا فرمود و گفت نزد من که امی
مال حلال و هرکی جز ترکه پدرم نیست ازان بخورم مرا مدة العمر کفایت خواهد کرد و در صورت خرچ شدن
و باقی ماندن حیات از مال استاد خود یعنی امام اعظم رضی الله عنه که آنهم مثل مال پدرم از وجه حلال
پیدا شده قرض گرفته گذر خواهم کرد و ازان بقدر قوت لایموت خواهم خورد این تکلیف و ملاقات ختم
کرد و شاه را اذن رخصت داد و خود بعبادت مشغول شد ای برادر خدا تعالی دنیا آفریده است
وازان روز گاهی بسوی آن ندید پس مخلوق را هم اطاعت خالق واجب است که بسوی دنیا
نه نگرد و همچنین باید که با اهل دنیا اختلاط ندارد و انس نگیرد مگر آنکه برائے حق تعالی باشد و شریعت
عزا بدان رخصت دهد. البته عند الحاجة بقدر حاجت معامله روا دارد که این را دنیا نمیگویند و خود
بحقیقت دنیا نباشد مثل جمع اموال بنا بر دو غربا و مساکین و انصرام سفر حج و ادای حقوق الله
مثل زکوة وغیره و ادا حقوق العباد مثل نان و نفقه زن و فرزند و ذوی القربی و الیتمی و المساکین
و بقدر قوت لایموت برائے خود که فرض ست و جاے واجب و جای مستحب و جای سنت
و این دنیا نیست و نه این را دنیا نامند تعریف دنیا مولانای رومی چنین کرده است ع چیست دنیا
از خدا غافل بدن + نے قماش و نقره و فرزند و زن پس غفلت را در معامله حق تعالے
راه ندهد که همین دنیاست و حب الدنیا راس الخطیات گفته اند باید که ازان متنفر شود۔
هشتم آنکه خلق خدا را از [illegible] آزار نرسد بمصداق مضمون حدیث شریف

الراحمون یرحمهم الرحمن تبارک وتعالی ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء ارحموا ترحموا حقوق

ذوی القربیٰ و الیتمیٰ و المساکین و ابن السبیل و زن و فرزند و کل مومنه و مومن و مسلمه و مسلم
چنانکه او تعالیٰ بران حکم کرده است نگاهدارند و با ایشان به احسان و مدارا سلوک نمایند و
خود را از اخلاق حمیده مثل محبت و اخلاص و موافقت و وداد و مرافقت و احسان وغیرها مما لا یعد
مملو دارند و از عادات ذمیمه مثل بغض و عناد و نفاق و عجب و کبر و دروغ و زنا و لواطت مما لا یحصی
پاک و منزه دارند تا که صفت ملکوتی پیدا آید و صفت حیوانی و بهیمی و شیطانی زائل گردد و از گناه
صغیره و کبیره و اصرار بر صغیره که حکم کبیره دارد محترز مانند زیرا که فاسق معلن در شریعت بدترین مردمانست
معاذ الله اندیشه خوف سوء خاتمه دارد اللهم احفظنا من سوء خاتمتنا و از ارتکاب بدعات
سیئه و محدثات در دین باز مانند چه مبتدع از فاسق معلن هم بدتر است و نماز خلف وی حلال نیست

نهم آنکه فاتحه سالانه فقیر که آنرا در عرف عرس گویند هرگز هرگز به تکلف نه کنند زیرا که تکلف
در شریعت ممنوع است و فقیر روادار تکلف نیست هر چه که میسر آید قدری قلیل از ان حسب مقدور
خویش صرف نمایند و مقروض نشوند و از بلا فکر و تشویش ها رهند و درانجا یعنی در عرس بجز تلاوت قرآن شریف
و حدیث شریف و درود شریف و کلمه طیبه و ذکر الله چیزے دیگر از بدعات نباشد یعنی چنانکه فی زمانه
مروج است هرگز هرگز نکنند مثل کثرت روشنی فضول و آتشبازی و مزامیر غیر مشروعه و احضار
قوالان بنابر استماع نااهلان هرگز هرگز روا ندارند و همچنین از دیگر اسرافات بیجا بمصداق کلوا
واشربوا ولا تسرفوا انه لا یحب المسرفین اعراض نمایند چه چیزیکه شریعت بدان رخصت نداده است آن را
بگذرانند اگرچه فقیر منکر سماع بطوریکه قدمائے چشتیه رضوان الله علیهم اجمعین شنیده اند نیست گاه
گاه در مجالس مزارات اولیاء حاضر شده سماع شنیده است مگر چونکه درین زمانه در عامه مواضع
سماع با شرائطها اباحت یافته نمیشود لهذا بمجبوری بجز ترک علاجی ندیده زیرا که اهلیت شنیدن
سماع درین وقت پر آشوب مفقود است و بالفرض شرائطهم معدوم پس ترک سماع به ناچاری ضرور
و واجب آمد. ورنه عند الضرورت برائے اهل رخصت هم بوده است **دهم** آنکه بخوانند

اوراد و وظائف خانقاه و درگاه و تلاوت قران شریف و درود شریف خصوصًا دلائل الخیرات
و حصن حصین و حرز یمانی و حزب البحر و اسمائے اربعین و تسبیح وغیرہا موافق معمول خاندان
برکاتیہ مداومت کنند و حاضری مسجد نگذارند و پنج وقت نماز بہ جماعت ادا کنند و بہ ذکر
و شغل و مراقبہ وغیرہ کاربند شوند و ازین طریقۂ خاندان برکاتیہ اصلا تخلف نورزند و بظاہر
موافق شرع شریف و بباطن موافق صوفیہ صافیہ خود را دارند و گاہے نماز جماعت و روزہ رمضان
ناغہ نکنند و بلا عذر شرعی اصلا نگذارند و تعظیم و تکریم شیخ خود بلکہ جملۂ اولاد و برادران و قرابتیان
و غلامان و ہموطنان شیخ بر خود لازم دانند و ہمچنین بوالدین و استادان خویش پیش آیند
و بر و احسان بایشان حتی المقدور کنند و دعائے ایشان بحق خود گیرند و ہر کہ از خود
مسن و برگزیدہ تر بود با وی در گفتار و رفتار پیشقدمی نکنند الا بضرورت مجبوری محض مثلًا
خوف فوت تکبیر اولی با جماعت و مثل این کہ درینجا سبقت در مشی کردہ شامل شود۔ و اگر
غریبی آید و حال خود گوید باید کہ بتوجہ دل بشنوند و رفق و ملائمت با وی کنند و تنفر نکنند
و چین بر جبین نیفگنند غرضکہ با طاعت قریب و از معصیت بعید باشند سیما از معصیت غیبت کہ
از بدترین گناہان و محل سخت ترین وعید ست احتراز کلی دارند **یازدہم** آنکہ با یتیمان و
غریبان و مسافران و کنیزان و غلامان و ضعیفان و پیران و معذوران وغیرہم بمحبت پیش آیند
و بر و احسان نمایند کہ آخرین وصیت رسول ماست صلی اللہ علیہ وسلم و بنظر تحقیر نبینند و کراہت
نگیرند و اگر گیرند خود ہم شریک شوند و ہرچہ خود خورند ایشان را نیز ہمان خورانند و مدام لباس خاندان
خود بپوشند و آن اینکہ اول تمام موی سر حلق دارند کہ عادت مستمرہ بزرگان ما زہرہ بود
و حالا ہم ہست و کلاہ دو پلو یا قادریہ کہ ہر دو کنارۂ آن یعنی ہر دو گوشہ اش قدری بشکل لاکشادہ
پیدا شد بر سر نہند و خرقۂ قادریہ در تن بپوشند و سیلی بر کمر بندند و عمامہ بر سر پیچند
و ازار تہبند خواہ از سر اویل کشادہ کعبین ستر عورت پوشند و دوپٹہ کہ بقدر دو دو ذرعہ طول باشد
بصورت مندیل در گلو بیاویزند۔ و این ہمہ لباس را سوای آن ازار کہ ضرورت ندارد و اگر رنگ گیرد

یا ملاگیری خوشبو یا سیاه یا دیگر رنگ سوائے معصفر و مزعفر که حرام ست مصبوغ کرده بپوشند
هیچ مضائقه ندارد و بمطالعه کتب حدیث و تفسیر و فقه و اصول و تصوف و سلوک و غیرها شرعیات
الانس و عادت گیرند و مناسبت پیدا کنند و اوقات شبانه روزی خود اکثر بآن مصروف دارند
و در شریعت و طریقت مقلد محض خود را دانند و از دعوی اجتهاد در هیچ یک ازین هر دو طریقه زنهار زنهار
زنهار دور باشند در شریعت حنفی و در طریقت قادری خود را دارند و مقلد همین حضرات خود را فهمند
ورنه انجام بد خواهند دید چرا که انجام ترک تقلید در دین اوان همانا الحاد و زندقه است و در شریعت
سر و کار به امام اعظم و در طریقت بحضور غوث اعظم رضی الله عنهما دارند و غلامی پیر دستگیر زنهار
زنهار نگذارند که از منفعت نسبت خاص الخاص این خاندان برکاتیه مارهرویه بغلامی خاندان غوثیه نسبت دارند
و با همه غلامان مور و ملخ و مگس پر دریده درگاه غوثیت مآب حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه هستیم
و حضور غوثیت مآب را سر حلقه جمله اولیاء الله دانند چنانکه شان نبی ما صلی الله علیه وسلم در انبیا بود همچنین شان غوث الاعظم
رضی الله عنه در اولیا شمارند مگر آنکه خاتم ولایت نبوده چنانکه رسول ما صلی الله علیه وسلم خاتم نبوة و رسالت هم بودند
و اعتقاد کنند که غوث الثقلین رضی الله عنه از جمله اولیاء چه اولین چه آخرین چه معاصرین و چه حاضرین و چه غائبین از همه افضل است
بفحوای قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله تعالی۔ و این دعوای حقه صادقه باین کلمات طیبه را لفظ بامر الله
تعالی از جناب الهی در حالت صحو یعنی هوشیاری سر زده و باظهار آن در حالت صحو نه در سکر مامور و ماذون
بود که علی الاعلان این شان ارفع خود اظهار کنند و مامور بود که هرگز نگوید و ولایت از وی باز بگیرد
و سلب نماید۔ و آنکه باز متصوفه زمانه که بظاهر صوفی و بباطن یعنی اند لباس صوفی محض برنمای خود پوشیده
و در نفس الامر با صوفیه کرام هیچ نسبتی نداشته گمان میکنند که این مقوله از سیدنا غوث الاعظم رضی الله
عنه در حالت سکر سر زده بود پس معاذ الله هیچ اعتباری ندارد و لایعبأ به باشد و بالفرض اگر اعتبار
هم کرده شود پس از لفظ ولی الله درین مقوله اولیاء عصر بلکه حاضرین جلسه وقت مراد خواهند بود
اولیاء غائبین ازان جلسه هم داخل نخواهند شد این کسان درین صورت بے هیچ ضرورت از تعمیم
تخصیص میگرایند و میگویند که در تسلیم تعمیم افضلیت حضرت غوث پاک رضی الله عنه بر فاضلترین از ایشان

لازم می آید و آنچنانست که از متقدمین بعد استثناء انبیاء علیهم السلام که بالاتفاق افضل از همه عالم
اند چه ملائکه و چه جن و انس افضلیت بر سائر صحابه کرام و اهلبیت عظام و ائمه اطهار مشهورین رضی الله
تعالی عنهم اجمعین ثابت میشود و از متاخرین هم افضلیت به حضرت امام مهدی علی جده و علیه السلام
که باعتبار اخبار و آثار افضل اند وارد میگردد پس لازم همانست که اولیاء همعصر یا حاضرین جلسه وقت
مراد شوند تا که ازین حادثه مخلصی و نجات حاصل شود. میگوئیم که این اقوال ایشان مردود اند و محض
سفاهت و ضلالت و گستاخی و بے ادبی. این کسان از ولایت نصیب ندارند و لو سلمنا تا هم در حالت
اینچنین عقیده کاذبه ولایت ایشان سلب خواهد شد مثل شیخ صنعا وغیره و اگر کسی شبهه کند و گوید که
اینچنین کلمات دیگر بزرگان هم گفته اند پس تخصیص غوث الاعظم رضی الله عنه نماند. گوئیم که اولا
اینمقوله از کسی بامر الله بحالت صحو سر بزده است و نخواهد شد زیرا که مخصوص بآن جناب است و
در هیچ نقلے از هیچ عماید متقدمین و اکابر متعددین تصریح باین معانی نیست و حال ثقاهت و عدالت
متاخرین زمانه بمقابله متقدمین معلوم که نسبت ذره به آفتاب هم ندارد پس چگونه وثوق بر صدق
مقالات ایشان کرده شود. و لو فرضنا این بحد تواتر نه رسیده و نه بدرجه قبولیت جمهور اولیاء الله آمده
فلهذا لایق حجت و استدلال و وثوق و تمسک گرفتن نیست بخلاف مقوله شیخ ما رضی الله عنه که بحد
تواتر مع تسلیم جمهور اولیاء الله رسیده سیما خواجه بزرگ سلطان الهند خواجه معین الدین حسن چشتی سنجری رضی الله
تعالی عنه که بالاتفاق از جمیع اولیاء هند زیاده شرف و بزرگی دارند و از همه ایشان در فضل ممتاز
اند چون اینمقوله حضور شنیدند همان زمان بر حضرت ایشان حالتی طاری شد در آنحالت فرمودند
بل علی راسی و عینی. و تمامی اولیاء الله از شرق تا غرب و از جنوب تا شمال قایل اینمقوله شده اند
و باعتراف آن رطب اللسان بوده و گردن انقیاد خمیده اند و اصلا از آن راه انحراف نورزیده اند
پس از تصدیق جمهور اولیاء الله تعالی بالخصوص سلطان الهند افضلیت حضرت غوث الاعظم
رضی الله عنه بر سائر اولیاء بدرجه یقین پیوست **فایده** در سند اینمقوله از سلطان الهند [illegible] از
کتاب تفریح الخاطر فی مناقب الشیخ عبد القادر از مولفات عبد القادر بن محی الدین الاربلی با ترجمه

ومرشده السید عبد القادر غریب الله بن السید عبد الجلیل الحسنی الحسینی فی بلدہ احمد آباد فی سفینة
الحادیہ عشر فی المستفاضة خواجہ معین الحق والدین الچشتی من الغوث الاعظم رضی الله تعالیٰ عنہ ذکر
قدوة المشائخ وقطب الخلائق امیر محمد الحسنی فی کتاب لطائف الغرائب عن لسان قطب العالم الصغیر الدین
محمود نور مضجعہ الودود ولما قال الغوث الاعظم بامر الله قدمی ہذہ علی رقبة کل ولی الله وضع
جمیع الاولیاء رقابہم وکان خواجہ معین الحق والدین فی ذلک الوقت من الشبان مجاہد امرتاضا فی
غار جبل من بلدہ خراسان فی مجرد اطلاعہ علی ہذا الامر الالہی بادر الی تقدیم انحناء راسہ عن سائر الاولیاء
ووضع راسہ علی الارض وقال بل علی راسی وکشف الله ہذا الحال للغوث الاعظم
فی الحال فقال فی حقہ فی مجمع من الاولیاء ان ابن غیاث الدین سبق فی وضع رقبة اولیاء الله و
احبابہ فلتواضعہ وحسن ادبہ صار محبوبا بالله ورسولہ وسیعطی زمام تصرف الہند فی یدہ وصار کمال کما
قال رضی عنہ الله الملک المتعال وقال مولانا الشیخ محمد جمال الدین السہروردی فی سیر العارفین
اجتمع معین الحق والدین الچشتی مع الغوث الاعظم رضی الله تعالیٰ عنہ فی جبل من الجبل وصاحبت معہ
حضرت سبعا وخمسین یوما مع اللیالی واستفاض من حضرة الوانع الفیض وجمیع الباطن والکمال
ذکر السید آدم النقشبندی فی نکات الاسرار انہ جری فی مجلس الشیخ فرید الدین گنجشکر ذکر
وضع قدمیہ الشیخ علی رقاب الاولیاء فقال لئن قلت فی ذالک الزمان لوضعت قدمہ علی رقبتی
وبالافتخار اقول علی صدق عینی لان شیخی معین الدین من الذین وضع قدمہ علی رقبة فمنصبی ان
اقول علی صدق عینی وقال الشیخ نور الله حفید الفقیہ الشیخ حسن القطنی فی اللطائف القادریہ شیخ الواصلین
معین الحق والدین الحسنی طلب العراق من الغوث الاعظم فقال لہ الغوث اعطیت العراق لشہاب الدین
عمر السہروردی واعطیتک الہند رضوان الله علیہم اجمعین - عزیزی از عزیزان خاندان صابری
چشتی در ضمن مذاکرہ قول ہذا روزے با فقیر گفت کہ بنا بر استیعاب یعنی احاطہ کردن این قول
کلی جملہ افراد جزئی یعنی سائر اولیاء را چہ ما تقدم وچہ ہمعصر وچہ ما تاخر سوای آنہا کہ مستثنیٰ اند
چنین معنی از مقولہ مراد گرفتن اولیٰ است کہ از ما تقدم بعد استثناء جملہ انبیاء علیہم السلام

مع حضرت عیسی علیه السلام که نیز خواهند آمد و انجمله بالاتفاق افضل کل خلایق اند قدم بر صحابه و اهلبیت ائمه
مثل قدم پسر بر پدر ست و از همه صحابه تا آخر قدم بر سائر اینان یعنی معاصرین و متاخرین مثل قدم پدر بر پسر ست
یعنی در صورت اول قدم را چنان داند که کسی پسر خود را از کمال شفقت بوجه سعادت و نیکبختی او بر دوش خود
بر نشاند درین صورت فضیلت پسر بر پدر لازم نیاید چنانکه رسول مقبول صلی الله علیه وسلم مولی علی رضی را بر دوش
خود بنا بر بت شکنی نشانده‌اند و حسنین رضی را بر دوش خود سوار میکردند این مثل لعینه الطباق دارد و در صورت
ثانی قدم را چنان داند که کسی قدم پدر را از کمال مرتبت و فرط رتبت او تعظیما و اجلالا بر سر خود می نهد
و درین صورت البته فضیلت پدر بر پسر ست و همین افضلیت درینجا مقصود ست پس ازین تاویل لا قباحة
فی تعمیمه انتهی منقوله بعینه المذکور بسکوتهم اگرچه این تاویل هم ممکن ست مگر حاجتی ندارد و نه آن تعمیم محتاج
تاویل و تغیر و تبدیل ست زیرا که استیعاب و احاطه مقوله مذکوره بر سائر اولیاء الله را برای صحت صرف
لفظ ولی الله در قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله وافی و کافی ست چرا که پیغمبران مع عیسی علیهم السلام مشهور
بلفظ انبیاء و رسول اند و اصحاب کرام رضوان الله تعالی علیهم معروف بلفظ صحابه و اهلبیت عظام موسوم
بلفظ اهلبیت و ائمه اهلبیت علی جدهم و علیهم السلام معروف بلفظ امام اند و اطلاق کلمه ولی الله بر سائر مردمان
بعد از ایشان رواج یافته در نفحات ست بدانکه مسلمانان بعد از رسول صلی الله علیه وسلم افاضل خود را جز صحبت
آنجناب نام نه بردندی آنگاه کسی را که صحبت صحابه رسیده بود تابعین خواندند و آنرا که بعد از ایشان تبع
تابعین و بعد از ان خواص امت را زهاد و عباد گفتند خواص قوم باسم صوفیه و تصوف منفرد گشتند و این نام
بعد از دو صد هجری بر ایشان اطلاق یافت و اول کسیکه ورا صوفی گفتند ابو هاشم بود پس از لفظ ولی الله
را اینهمه با خود مخصوص مشتق شده‌اند بے آنکه تاویلی کرده شود یا تغیرے داده شود هم تفضیل بر افاضل از خود
لازم نیاید

تنبیه بعضے سفیهان حضرت محبوب الٰهی قدس الله تعالے سره العزیز را
بر حضور سید نور محبوب سبحانی رضی الله تعالے عنه تفضیل نهند که آنجا نسبت
ذات ست و انجا لمعات . **اقول** ....

لقب پاک حضرت سیدنا عیسیٰ علیہ الصلوٰۃ والسلام روح اللہ است و لقب اقدس حضور پرنور سید عالم
صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم روح الحق انجا خواہند گفت حق آنست کہ مقام محبوبیت بالذات صفت
پاک حضور اقدس سید المحبوبین ست صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم و دیگرے را کہ ازین مقام اعلیٰ حظی داوہ اند
عکس و ظل ہمان محبوبیت اوست صلوٰۃ اللہ تعالیٰ وسلامہ علیہ لقب پاک حضور والا صلی اللہ تعالے
علیہ وسلم حبیب اللہ بود بنسبت بنفس ذات چون پرتو او بر آقای مایان رضی اللہ تعالیٰ عنہ تافت لقب جناب
محبوب سبحانی گذاشتند برای سری کہ بر عارف نہان نیست چون بعد حضور رضی اللہ تعالیٰ عنہ حضرت
محبوب الٰہی قدس اللہ تعالیٰ سرہ العزیز نیز ازین نعمت بحر رشحۂ یافتند نسبت بصفاتش نخواستند تا احتمال مساوات
با حضور پرنور سیدنا غوث اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ پیدا نشود بلکہ نسبت بذات کردند کہ احتمال مساوات
با حضور اقدس سید المرسلین صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم زنہار راہ نتوان یافت چنانکہ بر زینہای منبر آمدہ است
کہ سید عالم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم بر زینہ بالا قیام می فرمود صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ بر زینۂ دوم گزید
فاروق اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ زینۂ زیرین چون نوبت بہ عثمان غنی رسید رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہمبر زینہ
بالا رفت از ہمین بر سیدند فرمود زینہ فروتر بود اگر بر زینۂ زیرین استادمی توہم مساوات با فاروق شدی
و بر زینۂ دوم با صدیق اکنون کہ بر زینۂ بالایم ہیچکس گمان تساوی با سید عالم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم
نبرد و ہمچنین چون صفات نزد صوفیہ عین ذات باشند حاصل ہر دو نسبت یکی ست بالجملہ ہمچو شعریات
حضرت محبوب الٰہی رضی اللہ تعالیٰ عنہ را بر حضور پرنور محبوب سبحانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ فضل کلی نہادن
جہل عجیبی ست جمہور اولیای کرام قدست اسرارہم بر تفضیل جلیل سیدنا رضی اللہ تعالیٰ عنہ اجماع دارند
اجماعیات را بہمچو ہوسہای خام نتوان شکست آنچنانکہ بسبب این القاب حضرات عالیہ ہر دو محبوب
رضی اللہ تعالیٰ عنہما را بر صحابہ کرام و اہلبیت عظام رضی اللہ تعالیٰ عنہم فضل نہند کہ ایشان را این لقب
اصلا وارد نشدہ نہ منسوب بصفت نہ بذات و لا حول و لا قوۃ الا باللہ العلی العظیم۔ و آخر دعوانا ان
الحمد للہ رب العالمین

لمعۂ ثانیہ در عقائد اہلسنت

بدان ۔ العزیز اصلحک اللہ تعالیٰ کہ صحت عقیدہ اصل کارست و فساد او موجب غضب
جبار و دخول نار ۔ والعیاذ باللہ العزیز الغفار فاسد العقیدہ اگرچہ اعبد و ازہد اہل ارض باشد
بے بہرہ ہیچو قاصد کعبہ کہ پشت بقبلہ راہ رود ہرچند دود دورتر شود ۔ لہٰذا واجب کہ اولا
جملہ عقائد خود مطابق مذہب مہذب اہلسنت حفظہم اللہ تعالیٰ درست کردہ مسلم سنی باشد انگاہ
متوجہ باطن شدہ گام بہ این راہ نہد چہ عرفان الٰہی بے اختیار عقیدہ اہلسنت ناممکن ست
فقیر غفر اللہ تعالیٰ لہ درین باب رسالہ مختصرہ جامعہ نافعہ مسمی بہ العسل المصفی فی عقائد ارباب سنۃ المصطفیٰ
نوشتہ ام ۔ اینجا در نور اولین از متن تکمیل الایمان حضرت شیخ محقق مولانا عبد الحق محدث دہلوی قدس
سرہ انتخابی آوردہ سخنی چند در نوری چند یاد کنیم تا کتاب از ذکر این اہم الفرائض خالی نباشد
باللہ التوفیق **نور اول** ۔ حقائق الاشیاء ثابتۃ والعالم حادث وہو قابل للفناء ولہ صانع
قدیم واجب الوجود واحد حی قادر عالم مرید متکلم سمیع بصیر صفاتہ قدیمۃ لا تقوم بذاتہ حادث لیس
بجسم ولا جوہر ولا مصور ولا مرکب ولا معدود ولا محدود ولا فی مکان ولا فی زمان لا مثل لہ ولا شبیہ ولا ضد
ولا ند ولا معین ولا ظہیر ولا یحد بغیرہ متصف بجمیع الکمال منزہ عن سمات النقص والزوال وہو مرئی للمومنین
یوم القیمۃ خالق بجمیع الاشیاء مدبرہا لا یجب علیہ شیئ ولا حاکم سواہ ولا غرض لفعلہ فالحسن ما حسنہ
الشرع والقبیح ما قبحہ الشرع وللہ ملائکۃ ذوو اجنحۃ مثنیٰ وثلث ورباع منہم جبریل ومیکائیل واسرافیل وعزرائیل
ولکل منہم مقام معلوم لا یعصون اللہ ما امرہم ویفعلون ما یومرون ولہ کتب انزل علی رسلہ منہا التوراۃ
والانجیل والزبور والفرقان واسماؤہ توقیفیۃ وہو خالق لافعال العباد فالکفر والمعصیۃ بارادتہ
وتقدیرہ ولا یرضی لعبادہ الکفر واللہ یضل من یشاء ویہدی من یشاء عذاب القبر للکافر والفاسق
وتنعیم اہل الطاعۃ بما یعلم اللہ ویریدہ وسوال منکر ونکیر حق والبعث حق والوزن حق والکتاب حق
والحساب حق والسوال حق والحوض حق والصراط حق والشفاعۃ حق والجنۃ حق والنار حق وکل
ما اخبر بہ النبی صلی اللہ علیہ وسلم من اشراط الساعۃ واحوال الآخرۃ حق ایمان الیاس غیر مقبول والکبیرۃ
لا تخرج المومن من الایمان اہل الکبائر من المومنین لا یخلدون فی النار وان ماتوا بغیر توبۃ ان اللہ یغفر ان

یشرک بہ و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء ویجوز العقاب علی الصغیرۃ ان اللہ ارسل رسلا من البشر
الی البشر مبشرین و منذرین مبینین للناس ما یحتاجون الیہ من امور الدین والدنیا اوّل الانبیاء
آدم علیہ السلام واٰخرہم محمد صلی اللہ علیہ وسلّم و علی جمیع الانبیاء والاولی ان لا یعین عددہم کلہم کانوا
مبلغین صادقین معصومین غیر معذولین۔ افضل الانبیاء محمد صلی اللہ علیہ وسلّم وہو مبعوث الی
کافۃ الخلق شریعۃ اکمل الشرایع و دینہ ناسخ الادیان امتہ خیر الامم ومعراجہ فی الیقظۃ الی السماء ثم
الی ما شاء اللہ حق واصحابہ خیر الامم وفضلہم علی ترتیب الخلافت والمراد بالافضلیۃ اکثریۃ الثواب ثم
الباقی من العشرۃ المبشرۃ ابو عبیدۃ بن الجراح سعید بن زید سعد بن ابی وقاص عبد الرحمن بن عوف
زبیر بن العوام طلحہ بن عبید اللہ فاہل بدر فاہل احد فاہل بیعۃ الرضوان فاطمۃ السیدۃ النساء
والحسن والحسین سید شباب اہل الجنۃ الخلافۃ بعد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ثلثون سنۃ
ثم بعدہا ملک و امارت ونکف عن ذکر الصحابۃ الا بخیر والمجتہد یخطیٔ ویصیب ولا نکفر احدا من
اہل القبلۃ رسل البشر افضل من الملائکۃ و رسل الملائکۃ افضل من عامۃ البشر الکرامۃ الاولیاء
حق لا یبلغ ولا درجۃ نبی لا یصل العبد الی حیث یسقط عنہ الامر والنہی والنصوص تحمل علی ظواہرہا
والعدول عنہا الی معان یدعیہا الباطنیۃ الحاد وفی دعاء الاحیاء للاموات وصدقتہم عنہم نفع لہم

اعلموا۔ ان اللہ مجیب الدعوات وقاضی الحاجات وتجوز الصلوٰۃ خلف کل برو فاجر و ذی المسح
علی الخفین فی الحضر والسفر استحلال المعصیۃ صغیرۃ کانت او کبیرۃ و استخفافہا کفر والاستہزاء
علی الشریعۃ والاستہانۃ بہا کفر والہزل بالکفر کفر والتصدیق بما یخبرہ الکاہن عن الغیب کفر والیاس
من اللہ تعالی کفر والامن من عذاب اللہ کفر والایمان بین الخوف والرجا۔ اعلموا ان اللہ شدید العقاب
وان اللہ غفور الرحیم **نور ۲**۔ ما سنیان را اعتقاد انست کہ علم غیب بالاستقلال خاص
بجناب ذی الجلال ست وانچہ از وی مر انبیاء و اولیاء را حاصل ست بالذات نیست بلکہ بعطاے
آن ملک متعال ست و اعتقاد داریم کہ حق سبحانہ تعالے ہمہ اشیاء را می شنود و ہر چیز را
می بیند و شنیدن و دیدن او بالا مثیت۔ **نور ۳**۔ ما سنیان را اعتقاد ست

که معصوم بجز انبیاء کسے دیگر از اولیاء نباشد گو مرتبه قطبیت و غوثیت دارد حتی که صحابه و اهلبیت نیز رضی الله تعالیٰ عنهم مگر آنان و سائر اولیاء الله موسوم باسم محفوظ میباشند و مراد بعصمت مصطلحه آن ست که حفظ الٰهی مر ایشان را لابدی باشد که تخلف او زنهار معقول و متصور نماند و بحمایت الٰهی هیچ گناهی را امکان نباشد گر و سراپرده عزت آنان گردیدن این عصمت در نوع بشر خاص بحضرت انبیا علیه الصلوٰة والسلام ست هر که هیچ فرد بشر را عصمت همچو عظمت ایشان ثابت کند ملحد ست **نور ۴** ـ خبر نبی همچو اخبار الٰهی قطعاً مورث یقین ست و تصدیق او همین حاصل ایمان و دین هر که هیچ خبرے از اخبار ایشان را منکر شود کافر شود بعد آنکه ثبوتش از نبی ضروری باشد خبر ولی چنین نیست و انکار او اگرچه بعد ثبوت صحیح قابل سست اما کفر و ارتداد نیست باز خبر نبی قطعاً حق ست و هیچگونه خطا آوردی احتمال نیست بخلاف خبر ولی زیرا که عصمت ندارد **نور ۵** ـ سالک راه را امرے که در خواب یا بطور کشف و الهام در هیچ واقعه و مراقبه معلوم شود آنرا اولاً بر کتاب و سنت عرض کند اگر مطابق باشد یقین داند ورنه از آن درگذرد و با او هیچ التفاتی نکند و اضغاث احلام و وسوسه شیطانی داند **نور ۶** ـ هر شخص معین لعن مکن اگرچه مشرک و کافر بود زیرا که حال خاتمه معلوم نیست اگر بعد موت عند الله واجب اللعن باشد خیر ست ورنه لعن تو بر تو عود کند اری لعن بر کافر و مشرک مباح ست اما اینجا یقین بر شرک و کفر او چگونه آوردی که لعنش کردی وحی منقطع شد پس ترا که خبر داد که فلان بر شرک و کفر مرد جز اینکه از دل خود میگوئی این را چه اعتبار پس لعن بر شخص معین سخت ممنوع ست مگر کسانیکه موت شان بر کفر باخبار خدا و رسول علیه الصلوٰة والسلام معلوم شد مثل ابلیس و ابولهب و فرعون و هامان و امثالهم و بس اللّٰهم احفظنا من اللعن و شره امین چرا آنکه معنی لعن اینست ای بار خدایا فلان را از رحمت خود دور دار و بے بهره محض کن که او را در رحمت تو هیچ نصیبه در آخرت نباشد و اینچنین دوری از رحمت نیست مگر مشرکین و کفار را پس در صورت عدم علم به خاتمه که مومن مرد یا کافر چگونه در لعن جرأت کرده شود **نور ۷** ـ بار کان اسلام خود را بسیار یعنی نماز و روزه و حج و زکوٰة ادا کن و به عطا یه.......

اہلسنت و جماعت محکم بے باش کہ ہمین یک فرقہ از ہفتاد و سہ ثلث ناجی ست باقی ناری امام اعظم ابو حنیفہ کوفی رحمۃ اللہ تعالی عنہ را پرسیدند کہ علامت اہلسنت و جماعت چیست۔ فرمود ان تفضل الشیخین وتحب الختنین وتری المسح علی الخفین یعنی فضل ختنین از فضل شیخین کمتر است بے نقصان و قصور و محبت شیخین با محبت ختنین برابر بے تفاوت و فتور۔ ہکذا افادجدنا الامجد سیدنا السید عبد الواحد قدس سرہ فی سبع سنابل۔ **نور ۸۔** برین قدر ہمہ اہل حق را اتفاق ست کہ تمامی انبیا و رسل علیہم الصلوٰۃ والسلام پیش از نبوت نیز از کفر و شرک و کذب و زور معصوم بودند و بعد نبوت از تعمد ہر گونہ معصیت اگرچہ صغیرہ باشد و در احکام رسانی شریعت از سہو و خطا نیز معصوم اند صلوٰۃ اللہ تعالی وسلامہ علیہم اجمعین **نور ۹۔** ہیچ ولی بمرتبہ ہیچ نبی نرسید و زنہار نرسد و نتوان رسید اگرچہ قطب الاقطاب و غوث و صدیق باشد و ہیچ مکلفے پیش از موت از تکلیفات شرعیہ آزاد نخواہد شد اگرچہ نبی و ولی و مرسل باشد چنانکہ آیۂ واعبد ربک حتی یاتیک الیقین ازان خبر میدہد زیرا کہ علما دین اینجا الیقین را بمعنی موت گرفتہ اند کہ بعد موت آن یقین می آید کہ موجب آزادی میشود و از تکلیفات شرعیہ انسان را نجات میدہد و صوفیہ صافیہ ہم در عقائد خلاف علما ظاہر نمی باشند بلکہ اعتقاد بجملہ عقائد اہلسنت شرط اول تصوف دانستہ اند و آنانکہ بعض جہلای متصوفہ گویند کہ انیمقام یقین اولیا را در حیات ہم حاصل میشود و از تکلیفات شرعیہ آزاد میکنند وسوسہ شیطانی است ناشی از محض سفاہت و جہالت و ضلالت و خود بینی و خود نمائی و خود رائی ایشانکہ قول ائمہ سلف گذاشتہ بمشورہ شیطان عمل مینمایند و زندیق میشوند و از روزہ و نماز و غیرہ ارکان اسلام خود را مستغنی دانستہ ترک میکنند در دام ضلالت گرفتار میشوند ببین نبی ما صلی اللہ علیہ وسلم کہ افضل کل مخلوقات بود چہ ملائکہ و چہ جن و چہ انس از ہمہ افضل و اکمل و اعلی و اولی است باوجود چنین مرتبت و فضیلت در حیوۃ دنیا از تکلیفات شرعیہ معافی نخواستہ دیگران کہ نسبت ذرہ با فتاب ہم ندارند چگونہ اینچنین لاف زنند و خود را ہیچو مجانین از زمرۂ آزادان پندارند اللہم احفظنا من شر الشیطان و وساوسہ برحمتک یا ارحم الراحمین **نور ۱۰** اجلہ ملائکہ چہ سماوی

ہمچو جبریل ومیکائیل واسرافیل وعزرائیل وحملۂ عرش وکروبین واسمعیل سردار سمائی دنیا ودیگر ملائکہ
کہ شمار آنہا جز حق سبحانہ تعالیٰ کسی نداند۔ وچہ عرضی ہمچو کرام کاتبین وملائکہ حفظہ کہ بہمہ حفظ انسان
از جن وبلایا ماموراند کما اخبر عنہم اللہ تعالیٰ فی القرآن العزیز بقولہ ولہ معقبات من بین یدیہ ومن
خلفہ یحفظونہ من امر اللہ ہمہ ہا از ہر گونہ گناہ معصوم اند لا یعصون اللہ ما امرہم و یفعلون ما یؤمرون
وانچہ از حکایات ہاروت وماروت در عوام مشہور ودر بعض تفاسیر مذکور ست نزد علماء محققین اصلے
ندارد چنانچہ از شفای امام قاضی عیاض وشروح آن توان دریافت وانچہ در فص الکلمات بیاض حضرت
جد اعلی **شاہ حمزہ** قدس سرہٗ ناقلاً عن تفسیر الزاہدی مذکور ست کہ ملائک دو قسم اند۔ نوری و
ناری قسم اول از معصیت معصوم وار قسم دوم معصیت بوجود می آید الخ۔ این مبنی بران اصطلاح است
کہ قومی از جن را ملائکہ خوانند۔ وبرہمین محمول ست وانچہ از حضرت ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہما وغیرہ
می آرند کہ ابلیس از ملائکہ بود با آنکہ نص قطعی قرآن عظیم موجود ست کان من الجن ففسق عن امر ربہ۔
نور ۱۱۔ محمد رسول اللہ افضل الانبیاء پس ابراہیم پس موسیٰ بر قول مشہور علیہم الصلوٰۃ والسلام
پس انبیاء کلہم افضل اند از جملہ ملائکہ نزد اکثر اہلسنت وجماعت ہمین مذہب معتبر ست ومعنی فضیلت
آنست کہ در ثواب کرامت وقرب الٰہی زیادہ از غیر خود باشند ہمچنین ست در شرح مقاصد وغیرہ ورسل ملائکہ افضل اند
از اولیاء انسان واولیای انسان افضل اند از سائر ملائکہ در اداب المرشد نیست کہ اجماع کردہ اند صوفیہ کرام برین امر کہ
رسل انسانی افضل اند از جملہ ملائکہ واختلاف کردہ اند در تفضیل ملائکہ بر مومنین انسان افضل البشر بعد از انبیاء ابوبکر صدیق ست پس عمر
پس عثمان پس علی رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین وبرہمین ترتیب افضلیت خلافت ایشان واقع شد
نور ۱۲۔ وافضل النساء اہل الجنۃ فاطمہ وخدیجہ وعائشہ ومریم وآسیہ رضی اللہ عنہن۔
ودر قسطلانی ست کہ شیخ تقی الدین اختیار کردہ ست کہ فاطمہ افضل ست پس خدیجہ پس عائشہ
وقومی عائشہ را افضل النساء گفتہ اند از جہت حدیث فضل عائشۃ علی النساء کفضل الثرید علی
سائر الطعام وقومی خدیجہ را کہ اول من امن ست وقومی مریم را لقولہ تعالیٰ فضلک علی نساء العالمین
اما ہیچ یک از ینہا دلیل قاطع نیست واسلم آنست کہ این ہمہ را افضل النساء دانند ودر تفاضل

باهمی آنها سخن نرانند نور ۱۳ — آنانکه میدانند که افضلیت بر ترتیب خلافت ست غلط ست بلکه
خلافت بر ترتیب افضلیت ست و همچنین واقع شده یعنی هر افضل بر غیر خود در خلافت متقدم
شد بدلیل آنکه افضلیت ایشان بهمین ترتیب در عهد رسول الله صلی الله علیه وسلم متحقق بود
حالانکه در آن زمان هیچ یکے از اینان خلیفه نبودند پس چون به ترتیب معلوم بعد رسول الله صلی الله
علیه وسلم خلیفه شدند بظهور پیوست که خلافت به ترتیب افضلیت واقع شده نه آنکه افضلیت به ترتیب
خلافت باشد کما لا یخفی فافهم اللهم احفظنا من سوء اعمالنا نور ۱۴ — بادین استهزا نکنی
که کفر ست همچنان احکام دین را استخفاف نمودن چنانکه ناسقیدان بر ریش و عمامه می خندند
نعوذ بالله من سوء اعمالنا نور ۱۵ — فی زمانه از شروع سنه ۱۲۰۹ هجری فرقه ضاله آغاز کارش بدعت
و تفرقه و انجام او الحاد و زندقه ست در هندوستان پیدا شده است که از اد رعرب وهابی میگویند
منسوب با بن عبد الوهاب نجدی که شیطانی در عرب شریف پیدا شده بود زنهار زنهار با این فرقه
گمراه اختلاط نکنند و برای شناخت این طائفه تالفه همین یک کلمه میگویم کافیست این فرقه هم
بزرگوار روافض ست رافضیان در خدمت صحابه بے ادبیها میکنند و اینان بخدمت حضرت رسول
مقبول صلی الله علیه وسلم بلکه به بارگاه خدای عز وجل هم بگستاخی و بی ادبی پیش می آیند چنانچه بذات
خداوند تعالی نسبت امکان کذب میکنند و علم و صدق وغیره صفات او را اختیاری دانند معاذ الله
من ذلک انتهای نتیجه چه بر اینفرقه فرقه نیچری ست ما در ضلالت ابلیس دختری زاد که تا دختره ماند وهابیش
خوانند چون به بلوغ رسید خون الحاد از وجوش زند و روشی شوی الغ نیچریست موسوم کنند
ازین هر دو فرقه و ... پیدا شد که مارِ سیاه و غولان راه اند حق سبحانه تعالی از صحبت چنین کسان
در حفظ خود دارد آمین نور ۱۶ — خرق عادات ظاهر کردن کاری بر خلاف معهود و معتاد را گویند مثلا عادت
گویای انسان بالاتفاق بذریعه زبان ست اگر کسی بی اسباب بلا رود خرق عادات کرده باشد و آن چند قسم ست معجزه
ارهاص کرامت معونت استدراج اهانت زیرا که صدور شیء یا بر دست مومن باشد یا بر دست کافر بر تقدیر ثانی آن مومن
نبی باشد یا ولی یا از عوام بر تقدیر اول اگر صدور شیء بعد نبوت معجزه باشد و اگر پیش از ظهور آن ست ارهاص آنچه که از ولی باشد کرامت

و از عوام مومنین معونت و بر تقدیر کفر اگر موافق مراد او باشد استدراج و اگر مخالف آید اهانت چنانچه
مسیلمه کذاب ملعون را گفتند که محمد صلی الله تعالی علیه وسلم دست بر سر طفلی که رساند بوی مشک از سرش
آید مر وکه دست بر سر طفلی نهاد کل شد ملعون را گفتند که محمد صلی الله تعالی علیه وسلم در چاه شور لعاب دهن
اقدس می انداز د هر چه تمام تر شیرین میسازد. مر وکه در چاهی شیرین خوی انگند شور شد. ملعون شنید
که حضور اقدس صلی الله تعالی علیه وسلم بر چشمی کور دست نهاد روشن شد. مر وکه بر دیده اعوری دست
رسانید چشم دیگر نیز از دستش شد بالجمله در اهانت و غیر او حاجت تمیز نیست که بوجه مخالفت مراد خود
متمیز ست همچنان استدراج و معجزه را حاجت تفرقه نیست که اگر کسی لغلطه دعوی نبوت کند زنهار خارقی
بر دستش ظاهر نشود. اگر خود استاد ساحران جهانست همه سحریات او یکسر باطل گردد و چیزی نمودن نگر
تواند آری اگر دعوی الوهیت کند همه شعبده هایش بر وجه کمال ترقی یابد و عجبها نماید که عقل بینندگان خیره ماند
چنانکه دجال را همچنین واقعه شدنیست اوّل بدعوی نبوت خواهد برخاست و همه استدراجات او باطل شد
باز بادعای الوهیت پرداز د شعبده ها سازد و آنچه سازد. وجهش پیداست که حجت الهی به نبوت نبی
بمعجزه قایم شود اگر مدعی کاذب نیز بدعوی نبوت خارق نماید فرق کاذب و صادق برخیزد و کار شرایع برهم شود
بخلاف الوهیت که اگر کسی همه خرق شود و شرق و غرب را هزاران هزار خرق غریب پر کند عقل خود گواه است
که این نه اله است. والحمد لله رب العالمین. پس اینجا ظهور خوارق بر دست او باعث تلبیس نیست بخلاف
اوّل آری فرق کرامت و استدراج دشوار ست اینجا معیار همین ست که هر کرا مستقیم بر شریعت غرا ببینند
خارقی که از وظاهر شود کرامت دانند. و هر کرا از شرع بر کران یابند خوارق او را از قبیل استدراج گمان
کنند الحاصل خارق نه چیزی ست که همین بر دست اولیا ظاهر شود بلکه بجادوی هم توان کرد چنانکه از ساحران
فرعون واقع شد یخیل الیه من سحرهم انها تسعی. و بریاضات شاقه و ترک علائق دنیا نیز چنانکه جوکیان
هنود و راهبان نصاری و یهود کنند و از مجانین و مجاذیب هم خرق ظاهر شود بسبب ارتفاع حجب از عالم
علوی که مدبر این عالم سفلی ست. بامر الله تعالی. پس آشکار شد که همین بر ظهور خوارق اعتماد نباید بلکه
مناط همان استقامت بر شریعت و دوام تعلق قلب بجناب حضرت ست و شایان تمیز آنکه بفیض

صحبتش خدائی یاد آید و دل از دنیا سرد شود۔ کما سیاتی این فائدہ را محض بخیال ہمین جملہ آوردم تا برادرانم فہمند و بغلط نیفتند و باللہ العصمہ **در ینجا** دو سہ کرامات حضرت جدی مرشدی قدس سرہ چشم دید خود نقل میکنم۔ اوّل آنکہ بعد از پرواز نمودن روح مبارک حرکت لبہای مبارک بند نشد و ان حالت معمولی شغل اسم ذات بود چنانکہ در عالم حیات دنیاوی عادت سامی بود با آنکہ پیشتر من سر فرزندان بر رومال وغیرہ جہت تبلیغ می نمودم سود نمی داد بالآخر از دل بطور خطرہ عرض داشتم آنچہ عرضہ داشتم آنگاہ حرکت بند شد من بعد وقت غسل باز ہمان جنبش لبہای مبارک ظاہر شد باز بطور اوّل عرض نمودم آنچہ نمودم باز ساکت شد۔ زان بعد وقت دفن نیز چون روی مبارک کشادیم باز ہمان حرکت یافتیم باز بعد عرض معمولی بند شد و علاوہ ازین اکثر کرامات بظہور آمدند کہ تسطیر آن سبب طوالت کتاب ست **نور ۱۷**۔ بنی آنست کہ حضرت حق سبحانہ او را برای تکمیل نفس خودش وحی فرستد بتشریع تازہ خواہ بشرع پیشین و رسول آنکہ او را بعد تکمیل نفس وی برای تبلیغ احکام الٰہی بہ بندگان فرستند اینجا نیز تخصیص بشرع جدید نیست ما مسلمانان اعتقاد داریم کہ وحی شرعی جز بحضرات انبیاء علیہ الصلوٰۃ والسّلام نیاید۔ آری اولیاء کرام بنوعی دگر از الہام سرفراز شوند **نور ۱۸**۔ ایمان بمشاہدہ با آنکہ بقضیہ مقربین و ناشی از فضل عظیم و شرف ہست اما اینکہ نادیدہ گروند و بمجرد شنیدن اخبار الٰہی ایمان آرند این ہم طرفہ شانے دارد۔ و لہذا با نوع خاص ایمان بالغیب عند اللہ از ایمان مشاہدہ محبوب تر ست ملائکہ بر عرش و کرسی و لوح و جنت و نار ایمان بالشہود ست و ما را بالغیب حضرات انبیاء علیہم الصلوٰۃ والسّلام را بر ملائکہ و تنزیل کتب و نزول وحی ایمان بالشہود ست و ما را بالغیب و صحابہ و اہلبیت را بر حضرت نبی صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم و معجزات جلیلہ اش ایمان بالشہود ست و ما را بالغیب اگرچہ متاخرین را این فضل جزئی حاصل ست اما فضل کلّی کہ عبارت از کثرت ثواب و زیادت قرب رب الارباب ست بقضیہ حضرات اہلبیت و اصحاب ست رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین فضل جزئی یا فضل کلّی تاب مقاومت ندارد۔ فافہم۔ این مسئلہ از زبان فیض ترجمان حضرت جدی مرشدی رحمۃ اللہ علیہ شنیدہ بودم۔ روزی بطور وعظ میفرمودند۔ کہ سرور عالم صلی اللہ علیہ وسلم اصحاب کرام خود را خطاب کردہ استفسار فرمودند کہ آیا میدانید کہ ایمان کدام کسان عزیز تر ست عرض نمودند یا رسول اللہ ایمان

ملائکہ وانبیاء۔ فرمودندنی۔ زیراکہ در حضور و قرب و منزل وحی اند عرض نمودند ایمان ما یان فرمودنی فرمودند
چراکہ در شما سن خود موجود م باز عرض نمودند العلم عند اللہ و رسولہ انگاہ فرمودند ایمان ان کسان کہ
بعد من خواہند آمد و بر اوراق کتاب نوشتہ یابند و بر وایمان خواہند آورد۔ و تا اینجا شنیدہ عرض نمودم
کہ عطای این موہبت عظمی باعث تفضیل ما یان شد یا نہ ہمان جواب ارشاد شد کہ بالا نوشتم نور ۱۹۔
علماء اہلسنت وجماعت را در لعن یزید پلید ثلثہ قول ست۔ یکی سکوت۔ دوم منع۔ سوم جواز۔ سکوت
مذہب امام اعظم کوفی و متبعان آن امام والا مقام ست و ہمون اسلم و احکم ست۔ و منع مذہب
امام غزالی و تابعان وست و جواز مذہب امام احمد بن حنبل و موافقان آنجناب ست از متاخرین
ملا سعد الدین تفتازانی وغیرہ نیز ہمین راہ رفتہ اند و ہر ثلثہ فریق از سنیان اند پس ہر کسیکہ ہیچ یک مذہبی
ازین مذہب ثلاثہ اختیار کند ہیچ نقصان در سنیت او نخواہد شد بدستور مسلمان سنی المذہب خواہد ماند
والحق حسن احتیاطی کہ مذہب مہذب حضرت امام اعظم رضی اللہ تعالی عنہ دارد فوق البیان است
بالفرض اگر انکس مستوجب لعن ست ملعون ملعون گفتن و لعن را ورد و وظیفہ کردن فضیلتی ندارد
و اگر عند اللہ نہچنان باشد تا معاذ اللہ خوف رجعت لعن ست پس عاقل را نباید بکاری افتادن
کہ یک پہلوی او ضرری جلی و پہلوی دگر از نفع تہی باز مسئلہ جواز و عدم جواز خود فقہی ست و ما در فقہ
مقلد حضرت امام والا مقام خودیم پس اینجا چرا از تقلید جنابش قدم باز کشیم و خود عداوت و بغض
منحصر در لعن نیست آخر ندیدی کہ علماء کافر معین را ہم بتعیین نام لعن گفتن نفرمودند تا انجام او بر کفر
یقینی نباشد مگر با کفار حکم عداوت نیست بعضی کہ بحمد اللہ ما را با آن مردود پلید نا مسعود بست خدای نکو
میداند ما بحمد اللہ بالعنت کار نداریم و نہ مومن را باید کہ لعان و فحاش باشد باز اگر کسی لعن میگوید
گفتہ باشد ما او را ہم زجر نکنیم چنانکہ شنیدی واللہ الموفق۔ نور ۲۰۔ روزی بین المغرب
والعصر بحضور شیخ خود حاضر بودم و دران زمان کتابے در عقیدہ اہلسنت وجماعت نسبت
محاربین جمل و صفین و نہروان جمع نمودہ بودم بغرض اصلاح پیشکش نظر کیمیا اثر نمودم فرمودند
بخوانید۔ نبذی خواندم فرمودند برخوردار مولوی عبد القادر سلمہ اللہ تعالی را ہم نوبت مطالعہ این رسالہ

آمده ست یا نه عرض نمودم بلکه استنباط این بحث از مولوی صاحب کرده ام فرمودند که کافیست علم او حاضر ست

و مدار السبب کهولت سن فرصت آن نمانده ست که متوجه باصلاح و تسطیر شویم باز عرض نمودم که چیزی

مختصر درین مسئله ارشاد شود تا حرز جان و ایمان خود کنم فرمودند ـ ونکف عن ذکر الصحابة الا بخیر

همین قدر کافیست پس خلاصه عقیده اهل سنت و جماعت درین باره جنگ چنین ست که نسبت جنگ

اهل جمل و صفین حکم خطاء اجتهادی ست و نسبت جنگ اهل نهروان حکم فسق یعنی محاربین اوّل در اجتهاد

خطا کردند و محاربین نهروان قطعاً فساق و طغاة و اهل عصیان بودند باز اینجا نکته بهتر از گوهر ست

خطاء اجتهادی نیز بر دو گونه است منکر و غیر منکر ـ منکر آنکه انکار نا گزیر ست که اگر جامش نشنیند فتنه می خیزد

و غیر منکر آنکه نه چنان باشد چون خطای امام شافعی رحمة الله تعالی علیه در تحلیل متروک التسمیه عمداً

و غیر ذلک من المسائل الفرعیه ـ پس مولوی جامی قدس سره السامی که در عقائد منظومه فرمود ـ ع

جنگ با وی خطای منکر بود ـ راست فرموده ست ـ اما نا فهمان سخن را از جای بجای برند **نور ۲۱** ـ

مرتبه نبوت و ولایت هر دو محض وهبی ست از کسب حاصل نمیشود یعنی محض بعنایت الهی میسر می آید ـ مجاهده و مکاسبه را دخلی نیست هر که

نبوت را کسبی گوید کافر ست و هر که ولایت را ـ مبتدع ـ اما مجاهده را شرط راه ولایت داشته اند غالباً بی مجاهده

نیابند ـ و چون یابند بمجاهده نیابند بلکه محض وهب یابند **نور ۲۲** ـ مرتبه نبوت و رسالت مخصوص

بمردان انسان ست جن و نساء را نصیبه از آن نیست بخلاف ولایت که مردان و زنان هر دو شریک اند

گو درین هم کثرت بمردان ست **نور ۲۳** ـ اعتقاد داریم که سیدنا حضور سرور عالم صلی الله تعالی علیه و سلم

را مثل که همسر و برابر در جمله کمالات عالیه شریکش باشد محال و ممتنع بالذات و خارج از دائره قدرت ست

هذا هو الحق فماذا بعد الحق الا الضلال **نور ۲۴** ـ قضا که مراد از حکم باریتعالی ست دو نوع است

مبرم و معلق ـ مبرم واقع شود ـ کما هو المراد منه ـ و معلق واقع شود مرتفع گردد از صدقات و غیره

مثال مبرم موت ست که ضرور بوقت موعود خود خواهد آمد ـ و مثال معلق آفات های دریائی مثل

امراض و غیره که از جد و جهد و تدبیر و خیرات و مبرات دور شود و نیاید ـ **نور ۲۵** ـ قال الشیخ الاکبر

فی الفتوحات ولما لم یصح اجتماع الصادقین معاً لذلک لم یقم ابو بکر فی حال النبی صلی الله علیه و سلم

وثبت مع صدقہ فاوفقد النبی صلی اللہ علیہ وسلم فی ذلک الموطن وحضرہ ابوبکر لتفاقی ذلک المقام الذی
اقیم فیہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لانہ لیس ثمہ اعلی منہ یحجبہ من ذلک المقام فہو صادق فی ذلک الوقت لو
وحکیمہ وماسواہ تحت حکمہ نور ۲۶ - درین زمان مردمان اہلسنت وجماعت از محاورت رافضیان
وصحبت ایشان از حال امیر معویہ وغیرہ صحابہ رضی اللہ عنہم سوی ظن میدارند۔ این خود رفض جلی ست
لہذا مناسب افتاد کہ چیزی از جانب امیر معویہ رض بیان نمایم واکتفا بر قول حضرت محبوب الٰہی نظام الدین
اولیا قدس سرہ میکنم کہ برای صوفیہ صافیہ سند کافی ووافی ست۔ در فوائد الفوائد ملفوظ آنجناب مکتوب ست
بندہ عرضداشت کرد کہ اعتقاد درباب معویہ رض چگونہ می باید داشت۔ فرمود کہ او مسلمان بود واز صحابہ بود و
خسر پورہ رسول بود علیہ الصلوٰۃ والسلام۔ او خواہری بود ام حبیبہ گفتندی رضی اللہ عنہا او حرم رسول
بود صلی اللہ علیہ وسلم نور ۲۷ - از معدن المعانی باب ہم در ذکر فضل صحابہ بر جملہ امم ذکری در ثنا
ام المؤمنین عائشہ رضی اللہ عنہا وعمارت روضۂ متبرکہ وذکر در فضل صحابہ رسول رضی اللہ عنہم وصلی اللہ علیہ
وسلم افتاد بیچارہ عرضداشت کہ فضل صحابہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم بر جملہ مومنان ہمین فضل صحبت است بحسب
یا در صفات دیگر ہمچنانکہ علم وعبادت وزہد وتقوی وتوکل وغیرہا۔ بندگی مخدوم عظمہ اللہ فرمود کہ جملہ جواب
درین مسئلہ آنست کہ فاضلترین ہمہ خلق مطلقاً محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم وبعد او افضل خلائق ہمہ انبیا ورسل
اند صلوٰۃ اللہ علیہم اجمعین وبعد انبیا ورسل علیہم السلام افضل بنی آدم امت محمد علیہ الصلوٰۃ والسلام ست وافضل امت محمد
علیہ الصلوٰۃ والسلام صدیق اکبر ست بعدہ عمر خطاب بعدہ عثمان بن عفان ست وبعدہ علی مرتضی ست رضی اللہ عنہم۔ دیگر باید
دانست کہ خواص بنی آدم یعنی انبیا ورسل افضل اند علیہم السلام از خواص ملائکہ۔ وخواص ملائکہ چنانکہ
جبرئیل میکائیل اسرافیل عزرائیل صلوٰۃ اللہ علیہم افضل اند از عوام بنی آدم۔ وعوام بنی آدم افضل اند
از عوام ملائکہ اینست مذہب سنت وجماعت۔ اما آمدیم بر سر حرف آنکہ پرسیدہ کہ افضل صحابہ
رضی اللہ عنہم ہمین فضل صحبت ست بحسب یا در صفات دیگر ہمچنانکہ علم وعبادت وزہد وتقوی الخ۔ چون حضرت
رسالت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ است۔ اصحابی کالنجوم بایہم اقتدیتم اہتدیتم۔ این بعموم ست
چنانکہ بہ خلفای اربعہ اقتدا بر جملہ صحابہ اقتدا پس ہدایت دیگران مقید آمد باقتدای ایشان فی ہر آئینہ

مقتدا افاضلتر از مقتدی بود در جمیع معانی۔ پس ایشانرا چنانکه فضل صحبت بود فضل در جمیع معانی هم بود لیکن هرچند ایشان در جمیع معانی موصوف اند چنانکه علم و تقوی و زهد و ورع و توکل و امثال آن اثر صحبت و فواید آن بیشتر و بیشتر از همه صفات دیگرست ایشانرا بجهتها بصحبت تنها نسبت کنند نه صفات دیگر چنانکه گویند صحابهٔ رسول الله صلی الله علیه وسلم پس دیگری را از اولیاء الله علیهم الرحمة ممکن و جائز که در صفات دیگر چه صحبت موصوف کردند چنانکه ایشان اما دولت و نعمت که در صحبت ست خاص همین بصحبت تعلق دارد آن کجا حاصل کنند بندگی مخدوم عظمه الله چون برین حرف رسید این بیت بر زبان مبارک راندند بیت

ماهی گر تو مرا کس نکنی من چه کنم۔ سنگ بی تربیتی لعل شدن نتواند۔ انتهی **نور ۲۸**۔ بدانکه مرتبهٔ نبوت و رسالت از نبی و رسول گاهی سلب نشود و مرتبه ولایت چنین نیست درین مرتبه سلب ممکن ست پس ای عزیز بعد حصول ولایت ایمن نشوی مدام برای بقای مرتبه مذکور کوشش کن تا آنکه ازین جهان بگذری ورنه خسر الدنیا و الاخرة نصیب شود و العیاذ بالله تعالی۔

لمعهٔ ثالثه در تصوف

نور اوّل در تصوف و سلوک فرق چیست۔ فرق فقه و اصول ست۔ تصوف مشابه اصول و سلوک مشابه فقه۔ در تصوف قواعد و اصول علم شریف باطنی میباشد و در سلوک صرف طریق رفتن راه بمجاهده و محاسبه و الله اعلم بالصواب۔ **نور ۲**۔ وحدت بر دو قسم ست یکی وجودی و دیگری شهودی۔ وجودی عبارت ست از سقوط شعور ما سوای الله از علم و نظر سالک هر دو و بقای ذات باریتعالی بعد فنای جمله ما سوی الله در علم و نظرش خلاصه اینکه هم در علم یکی ماند و هم در نظر یکی نماید یعنی بجز ذات بحت چیزی در علم و نظر سالک نماند و نباید یکی دیدن و یکی دانستن حال سالک شود نظراً و علماً۔ این انتهای مقام سالک ست یعنی سالک باینمقام رسید موسوم باسم ولی میگردد۔ و معنی ختم سیر الی الله همین ست و همین را مقام لاهوت میگویند که مقام چهارم ست از مقامات سیر و سلوک قادریه و آینده سیر فی الله که مراد ازان حصول ترقی ست در ذات بحت باریتعالی که آنرا نهایتی نیست شروع میشود۔ و حدیث ما عرفناک حق معرفتک خبر ازین سیر

میدید و همین ست مسلک جمیع اولیاء الله تعالی از قادریه و چشتیه و سهروردیه وغیرهم رضوان الله
تعالی علیهم اجمعین۔ الا شرذمه قلیل که بوحدت شهود رفته اند و این را مقام ابتدای سالک
میدانند۔ و شهودی نیز عبارت از همین معنی ست الا در آن نفی موجودات صرف از نظر سالک میشود
نه از راه علم یعنی موجودات ماسوای الله در علم باقی میمانند صرف از نظر ساقط میشوند و ذات بحت صرف
در نظر میماند باقی همه مستهلک و فانی نظراً میشوند نه علماً چون حال ستارگان وقت طلوع آفتاب که همه
ستارگان از نظر غائب شدند صرف آفتاب در نظر باقی ماند۔ اما میدانند که کواکب را هم وجود همچنان
باقیست گو از نظر نهان باشد کس هرچه که بیند یکی بیند اما یکی دانستن نیست لاجرم درین توحید
نقصی میماند و آن بقاء موجودات ست در علم که منافی فنای مطلق ست شرذمه قلیل قائل این
توحید شده اند از حضرات صوفیه مثل شیخ علاء الدوله سمنانی و شیخ روزبهان بقلی وغیرهما۔ و
از متاخرین شیخ احمد صاحب سرهندی۔ و اتباع ایشان که نقشبندیه مجددیه باشند همین راه رفته اند
بلکه بعضی ازین حضرات هم قائل توحید وجودی شده اند مثل شاه ولی الله صاحب محدث دهلوی که
باوجود نقشبندی مجددی بودن چند مکاتیب درین مسئله مشتمل بر تاویلات کلام شیخ احمد صاحب
در مکتوبات ایشان که در اثبات شهود بود نوشته شایع نمودند چنانچه رد آن مکاتیب شاه صاحب
مولوی غلام یحیی صاحب نقشبندی مجددی مرزا مظهر جان جانان صاحب کرده در رساله مبسوط
نوشتند باز رد الرد جناب مولوی رفیع الدین صاحب ولد شاه ولی الله صاحب محدث برادر مولانا شاه
عبدالعزیز صاحب محدث دهلوی موسوم بکتاب دمغ الباطل ظاهر و شایع شد که الی الآن موجود ست
من شاء الاطلاع علیها فلیرجع الیه۔ پس بنظر انصاف باید دید که از هر دو توحید ترجیح بکدام ست از تتبع
مقالات صوفیه کرام همین توحید وجودی ثابت و مبرهن ست و بس اللهم ارزقنا منه نصیبا کاملا بمنک
و کرمک یا اکرم الاکرمین آمین

نور ۱۳ مقامات سلوک قادریه۔ ناسوت [1] و ملکوت [2] و جبروت [3]
و لاهوت [4] اند ناسوت را عالم شهادت و عالم خلق و عالم جسمانی وغیره هم گویند۔ و ملکوت را عالم
امر و عالم ارواح و عالم ملائکه و عالم آخرت وغیره نامند۔ و از جبروت عالم اسماء و صفات باری تعالی مراد گیرند

ولاہوت را عالم ہویت و عالم ذات بحت بارتیعالی خوانند سالک را وقت مجاہدہ سیر ہمہ این عوالم کردن ضروریست در عالم لاہوت رسیدہ سیر و سلوک تمام میشود یعنی از سیر الی اللہ فارغ شدہ سیر فی اللہ شروع میشود کہ آنرا نہایتی نیست **نور ۴** ۔ سیر از ہمین فی اللہ تفاضل یکے با دیگری گفتہ می آید ورنہ ہمہ اولیاء اللہ در اصل طریق ولایت یعنی در سیر الی اللہ برابر اند۔ چنانکہ انبیاء علیہم السلام کہ در اصل نبوت و رسالت مساوی اند۔ کما قال اللہ تعالے۔ لانفرق بین احد من رسلہ مفہوم آیۂ شریفہ از مساوات در اصل رسالت خبر میدہد ہمچنین جملہ اولیاء اللہ تعالی در اصل ولایت بمعنی مذکور یکی اند مقولہ لانفرق بین احد من اولیاءہ از مساوات اینان خبر میدہد در اصل ولایت پس ازینجا معلوم شد کہ تفاضل یکی بر دیگرے ہمین باعتبار سیر فی اللہ ست نہ باعتبار سیر الی اللہ زیراکہ قرب و ترقی مدارج از زیادت سیر فی اللہ نصیب و میسر میشود پس ہر کہ را سیر زیادہ بود قرب و ترقی ہم زیادہ بود و ہر کہ را سیر کم باشد ترقی درجات ہم کم باشد عزیزی چون درین مقام زیادہ سیر کردہ زیادہ ترقی از غیر خود یابد و درین سیر سوای ترقی درجات چیزی دیگر نیست و آن نہایتی ندارد و این سیر گاہی ختم نشود۔ ورنہ ذات بحت محدود شود و این منافی شان الوہیت ست ما عرفناک حق معرفتک ازین خبر میدہد و این حدیث شریف محمول بر معنی ظاہری ست نہ آنکہ از روی تواضع و انکسار وارد شدہ ہست چنانچہ گمان بعض متصوفہ جہل این زمان ست اللہم احفظنا من اعوجاج عقولنا **نور ۵** ۔ الطلب طلبان طلب الخالق و طلب المخلوق۔ فطلب المخلوق باطل و مردود۔ و طلب الخالق حق و مقبول آوردہ اند کہ روزی عیسی علیہ السلام بجمعی گذشت ایشانرا مشاہدہ کرد خائف و ترسان و لرزان و ہراسان و زنگ روزرد۔ ماجرا پرسید معلوم شد کہ از خوف دوزخ حالی چنین و چنان دارند از انجا برفت و بگفت خلق یہرب من خلق بخلوقی از مخلوقی گریز انست باز بقومی رسید ایشانرا نیز ہمچنین بد عہد الا ستفسار معلوم شد کہ در شوق لقای جنت بچنین حالت رسیدہ اند کہ فردا میسر آید یا نے ازینجا ہم کنارہ کرد و فرمود خلق یطلب طلبا خلقی بخلقی مشتابان ست و باز بگروہی ملاقی شد ایشانرا نیز ہمچنین یافت سبب بسیار پرسید معلوم شد کہ در شوق لقاء اللہ بچنین حال زار رسیدہ اند کہ میسر میشود یا نہ و فردای قیامت چگونہ شد

آیا بجمال جهان آرای مطلوب خویش مشرف میشویم یا نی عیسی علیه السلام با ایشان نشست فرمود
هؤلاء قوم یطلبون الخالق فیهم امرت آن اصاحبهم وا انسهم این قومی اند که طلب خالق میدارند
بهمین کسان مرا حکم ست که نشینم و موانست کنم او کما قال علیه الصلوة والسلام من ی الجلا
پس مایان را هم مناسب که بصحبت اینچنین قوم مناسبت گیریم که طالب مولی اند و بدنیا و آخرت تطلبی
ندارند - فائده زائده - درینجا خدشه میگذرد که دعای طلب جنت و نجات از نار - و حصول نعما و درجات
آن و امن از بلایا و درکات این در حدیث جا بجا آمده ست پس چگونه مذموم باشد - جواب آنست که اگر
این طلب از امر باشد مضائقه نیست که الامر فوق الادب گفته اند و این طلب داخل طلب مولی ست
از ان بیرون نیست زیرا که از حکم و امر اوست و اتباع فرمان مولی و انقیاد آن داخل طلب مولی است
و اگر خواهش نفس باشد البته مذموم ست درین راه **نور ۶** - اگر بر هوا پری مگسی باشی و اگر بر روی
آب روی خسی باشی دل بدست آر که کسی باشی مراد از دل بدست آوردن اینجا آگاهی است
بخدا تعالی و غفلت از غیر او تعالی کلهم **نور ۷** - سیدنا غوث الاعظم رضی الله تعالی عنه را
از جناب باری جل جلاله الهام شد که کل طور بین الناسوت و الجبروت فهو ملکوت و کل طور بین الملکوت
و اللاهوت فهو جبروت فمن رضی بواحد منهما فهو عندی من المطرودین یعنی اگر سالک از سیر مقامات
ملکوت و جبروت فارغ شده سیر لاهوت اگر نگذشت یعنی در ذات بحت سیر نکرد و اکتفا تا سیر جبروت
کرده نشست هیچ مرتبه فضیلتی ندارد و قرب بارگاه بدست نیارد هنوز ذات بحت و دست آنرا کامل
نگویند چه جای که مکمل و تکمیل کسی که همین سیر ملکوت یا ناسوت یا شکسته نشیند او خود دور تر و مهجور تر است
پس لازم ست که هیچ یکی ازین مقامات ثلثه مذکورین را نهایت مراد بلکه غایت سیر خود هم ندانند و از
آنها که منازل ماهی بیش نباشند و بقدم صدق درگذشته سیر مقام چهارم که لاهوت ست
بهاو تعالی حاصل نماید آنگاه اولین درجه کمال یابد و اطلاق ولی بر وی درست آید و پیش ازین
الدرجه ولایت بوی مشام او نرسیده ست و وای بر آنها که سیر ناسوتی هم ندانند و خود را از اکابر
اولیا خوانند **نور ۸** - شناخت اولیا از خرق عادت صحیح نیست زیرا که مشترک است

بین الولی وغیرہ حتی الساحر والکافر پس سلب امتیاز نشود نور ۹- طریق امتیاز ولی از غیر او آنست کہ باوی چندی بادل سالم وعقل فاہم صحبت دارد- پس اگر بیند کہ از صحبت او خدا یاد می آید ومحبت خداوند تعالیٰ زیادہ میشود بداند کہ ولیست وچون خلافش رونماید یعنی دنیا یاد آید ومحبت دنیا غالب شود بداند کہ ولی نیست زیرا کہ القلب مرآۃ القلب ہرچہ در قلب او بود ہمان منعکس گشت ودر صورت ثانیہ گواہی بر تلوث او داد- در عین المعانی آوردہ کہ اولیا جماعتی اند کہ لقای ایشان موجب یاد کرد حق باشد نور ۱۰- صورت اہل شرع وسیرت اہل طریقت داری تا نجات اخروی حاصل شود- نور ۱۱- حضرت مرشد ما رضی اللہ تعالی عنہا میفرمودند- فقیر صورت سے اوجھیوبت بی شرع دیکھو تو ملیوبت- و یا فقیر صورت دیکھ اوجھنا نہین بے شرع دیکھ تو ملنا نہین یعنی الخ فقیر صوری را و لباس ووضع وغیرہ چیزی برخلاف شرع بینی با او میامیز وہم میاویز- چہ دانی کہ زیر دلقش چیست اگر کاذب ست صحبت با او مضر بود واگر صادق ست جدل وخصومت ضرر دارد- نور ۱۲- بعض جہول از متصوفہ گویند کہ شریعت راہی دیگر ست وطریقت دیگر پس ما را کہ صوفی ہستیم بشریعت چہ کار- ای سفیہان بشنوید و بہوش باشید برای ہدایت شما میگویم- یرحمکم اللہ ویہدیکم اللہ کہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم حامل ومقام بود از بارگاہ او تعالی جل جلالہ بنابر ہدایت گمراہان وتکمیل ناقصان در دنیا آمدہ حق ہر دو باحسن وجہ ادا ساخت یکی ہدایت باحکام نبوت ست ودیگرے تکمیل ولایت احکام نبوت خود ظاہر ست ومراد از تکمیل ولایت کثرت محبت خدا تعالیٰ در دل مخلوقات پدید آوردن وخلق را بحضرت قرب خالق بردن- پس اول علیہم اسلام میفرمودند و بر احکام شریعت استقامت می دادند- من بعد بدرجہ ولایت می رسانیدند آیا کسی برخلاف این نیز عمل فرمودہ اند یعنی مسلمان ناکردہ یا از احکام شریعت برکران داشتہ بدرجہ ولایت سرفرازی بخشیدہ اند- لا واللہ ہرگز چنان نبود ونتوان بود پس طالب خدا را از امتثال احکام خدا ناگزیر ست بگوش ہوش بشنو شریعت شجر ست وطریقت ثمر وثمر بے شجر یافتہ نشود اگرچہ عکس ممکن ست گو ناقص باشد بسا درختان کہ ثمر ندارند وبا ینمعنی از شجریت بر نیایند- آگاہ باش وخبردار شو تا شجر بے پروری ثمر خیالی ہم چنین حال انسان ست کہ از دو حال خالی نباشد- مومن یا کافر- مومن دو قسم ست صالح

یا طالح۔ صالح دو نوع ست عالم یا جاہل عالم دو گونہ است عالم احکام نبوت یا عالم احکام ولایت
و ولایت دو صنف ست عام یا خاص۔ عام از آیۂ اللہ ولی الذین امنو الخ۔ مستنبط میشود یعنی ہر مومن
ولی حدیست و خاص مراد از فنا فی اللہ و بقا باللہ یعنی از بندہ شعور جملہ موجودات برخیزد و در ذات باری تعالے
استغراق یابد و فنا شود این ولایت خاص ست کہ سالکانرا بہ برکت مجاہدہ و ریاضت باطنی بہ محض
وہب الٰہی میسر آید و ولایت عامہ بہ مجرد اسلام آوردن حاصل میشود بمقابلہ کفار از پس مومن ولی است
بمقابلہ کفار و صالح ولی ست بمقابلہ طالح و عالم ولی ست بمقابلہ جاہل و عالم احکام ولایت ولی ہست
بمقابلہ عالم احکام نبوت و ازین عالم جاہل ولایت خاصہ مراد ست کہ بالا گذشت پس ازین تمہید
باحسن وجوہ بپیدا شتی و دانستی کہ ولایت خاص بغیر اسلام و قبول احکام یافتہ نمیشود و اسلام
بغیر ولایت خاصہ یافتہ میشود۔ پس مسلم غیر ولی بمثال شجر محض ست و مسلم عارف شجر با ثمر مسلم را ولی و عارف
بودن ضروری نیست بسیار مسلم اند کہ عارف نیستند بخلاف عارف کہ او را از اسلام و اتباع شرع ناگزیر ست
و از ہمین جا واضح شد تفضیل شیخین بہ ختنین رضی اللہ تعالی عنہم یعنی منجملہ دیگر دلائل تفضیل شیخین این دلیل
ہم بسیار قوی ست پس میگویم بدان۔ ایدک اللہ فی الدارین۔ کہ شیخین بانی و پرورش کنندہ شجر
نبوت اند کہ آن منزل اساس ست کہ بوسیلہ آن عرفان نصیب میشود۔ و ختنان بدرجہ ولایت سرسبز
پس شیخین قابل شکوری ہر دو طائفہ اند یعنی گروہ مسلمانان مطلق و گروہ صوفیہ کہ بدولت شیخین دولت اسلام
و دولت عرفان یافتند و می یابند و خواہند یافت ورنہ کسی اینقدر ہم ندانستی کہ اسلام چیست و ایمان و ولا
کجا۔ و من یبتغ غیر الاسلام دینا فلن یقبل منہ لو ربہٖ۔ توضیح مقام ترقی و تنزل اصطلاحی۔ بدانکہ
چون سالک قدم در وادیہ سلوک می نہد۔ و مقامات سلوک از ناسوت و ملکوت و جبروت و لاہوت منتہا
طی کردہ از سیر الی اللہ فارغ شدہ سیر فی اللہ کہ آنرا نہایتی نیست شروع میکند و مدام درین مقام یعنی در سیر
فی اللہ ترقی بر ترقی مییابد و بجز ذات بحت از چیزی دیگر خبری و اثری بلکہ از خود ہم شعوری ندارد
محض در ذات باری فانی و مستہلک میشود این قسم سالکان را کامل میگویند و اینمقام برای ایشان مقام
ترقی ست بوجہ آنکہ وحدت در کثرت می بینند و ہمین را ترقی میگویند چونکہ درین قسم در نسبت تعدیہ میشود لہذا

از نفع رسانیدن بغیر خود معذور بود و اگر عنایت الٰهی متوجه و شامل حال سالک گشت و خواست که از
نفع بخلق هم رسد پس انگاه او را از ان ترقی به تنزل می آرد تا دیگران را از پستی بر بلندی برد پس باز
سالک را شعور ما سوی الله معه شعور وجودش از زائل میدارد و از لاهوت باز بناسوت می رساند
و ازین تنزل هیچ نقصانی دران ترقی که حاصل کرده بود واقع نمیشود و آن بدستور بحال خود برقرار
میماند و این قسم سالکان را اکمل می نامند و همین مقام برای ایشان مقام تنزل ست بوجهه انکه باز کثرت
در وحدت می بینند چونکه در نسبت این سالکان تعدیه میشود لهذا در نفع رسانی دیگران معذور نیستند
و در تنزل رجعت از لاهوت بناسوت میشود همین عمده و بهتر ست از تنزل ملکوتی گو از تنزل ملکوتی
بر خرق عادات و کرامات بسیار قدرت یافته باشد لاکن چه سود مراد تکمیل ناقصین ست
و آن بغیر تنزل ناسوتی دست ندهد که محتاج هدایت عین ناسوتیان میباشند نه ملکوتیان پس لا محاله
تنزل ناسوتی قابل اعتبار ست و بس نور ۱۴ — بدانکه نسبت عارفان دو قسم ست یکی
کشفی جهری دوم کوری خفی پس عارف صاحب جهری کشفی از حال خود و از احوال
و مقامات دیگران خبردار میباشد عارف صاحب نسبت خفی کوری مطلقا از حال خود و از حال
دیگران خبر ندارد گو بمرتبه قطبیت باشد تا آنکه زنده ماند بعد وفات البته از مرتبه خود خبردار میشود حال
او مثل حال نابینا مادرزاد ست که هرگز شعور اشکال و الوان ندارد غالبا سلوک ایشان در حجاب
طی میشود در نقطه چیزی از حالاتی که بر صاحبان نسبت کشفی وارد میشود ایشان را پیدا نیست
و بعضی ازین سالکان نسبت تعدیه دارند و بعضی نسبت لازمی پس باعتبار این احتمالات منقسم
بر چهار قسم شدند یکی آنکه سالک را خود بنفس او داند و خلق داند و خدا داند که این بنده ذی رتبه
و صاحب مقامات ست و این چنان ست که سالک صاحب نسبت کشفیه و صاحب نسبت
تعدیه منتقله باشد پس خود نفس خود را بوجه نسبت کشفیه شناخت و خلق او را بوجه نسبت تعدیه
منتقله دانستند که باو شان نفع رسید و خداوند تعالی در همه حال عالم و دانا ست و دوم آنکه
خود داند و خلق نداند و خدا داند بسبب آنکه صاحب نسبت کشفیه بود لهذا خود را شناخت و نسبت

تعدیه یعنی متعدیه نداشت لهذا خلق او را ندانست زیرا که نفعی از وی بخلق نرسید و خدا بهر حال او را دانست و بینا ست
سوم آنکه نه خود دانند نه خلق و دانند خدا و اند بسبب آنکه نسبت کشفی نبود نسبت خفیه داشت لهذا خود
ندانست و نه نسبت تعدیه داشت لهذا بخلق نفع نرسید پس خلق هم ندانست که کیست خداوند کریم
بهر حال میداند چهارم آنکه خود ندانند خلق دانند خدا داند بسبب آنکه صاحب نسبت خفیه بود لهذا خود ندانست
و چون نسبت تعدیه بود بدان سبب خلق بوجه نفع رسیدن از وی دانست خداوند تعالی عالم الغیب
بهر حال ست **نور ۱۵** ـ بدانکه چون سالک قریب ختم سیر الی الله رسید و بجز یکساعت که فوق آن
ساعتی دیگر نباشد باقی نمیماند آنگاه ابلیس لعین می آید چنانکه وقت موت نیاوی بنفس ناپاک
خود می آید انکار از ذریت خود میگیرد آنچنانکه وقت موت ایمان بغارتها می برد الا من رحم ربی
ان ربی غفور الرحیم همچنین این ساعت ایمانی را که لب لباب آن ایمان ست بغارتها می برد الا
ما شاء ربک ان ربک علیم حکیم اگر فضل الهی شامل حال نباشد و توجه اولیاء الله کما حقه متوجه باطن این
بیکس و ناچار ست البته رهائی نیابد و الا فلا حضور سیدنا غوث الاعظم رضی الله تعالی عنه فرماید در بعض
سیاحات خود بصحرا رفتم و چند روز آب نیافتم تشنگی غلبه بر من کرد ناگاه ابری سایه انداخت و از و چیزی مانند شبنم
فرود آمد که با و سیراب شدم باز نوری دیدم که افق آسمان از و تابناک شد و صورتی پدید آمد و از وی آوازی شنیدم
که ای عبد القادر من پروردگار توام حرام خود را بر تو حلال کردم یا گفت که آنچه بر غیر تو حرام ست بر تو حلال
ساختم این سخن شنیده اعوذ بالله من الشیطان الرجیم خواندم و گفتم که ای لعین دور شو فوراً آن نور
بتاریکی و آن صورت بدود مبدل گشت و مرا خطاب کرد که ای عبد القادر بعلم خود و بحکم پروردگار خود و به فقه
تو در احوال منازلات خود از من نجات یافتی سوگند بخدا که بمثل این واقعه هفتاد اهل طریق را گمراه
کرده ام من گفتم که پروردگار مرا فضل و منت ست حضور سیدنا رضی الله تعالی عنه را پرسیدند
چگونه شناختی که شیطان ست فرمود بقول او که حرام خود بر تو حلال کردم دانستم که حق جل و
علی بگناه امر نمی فرماید **نور ۱۶** ـ ولی را ولی ندانستن و غیر ولی را ولی دانستن هر دو ممنوع
زیرا که کمال بے ادبی و شقاوت قلبیست تکذیب نبی فی الحال کفر ست و تکذیب ولی فی الحال فسق یکسر

انجام کار شقاوت است و معاذ الله بکفر منجر میشود۔ قتل نبی فی الحال کفر ست و قتل ولی فی الحال فسق
مگر قاتل ولی را هم ایمان بسلامت بردن دشوار ست چنانکه به تجربه رسید نور ۱۷۔ انسان بر چهار
صفت از عدم بوجود آمد۔ بهیمی۔ سباعی۔ شیطانی۔ ملکوتی۔ بتقاضای صفت بهیمی قوت شهوانی
ظاهر شد۔ و بتقاضای صفت سباعی قوت غضبانی ظهور یافت۔ و بتقاضای صفت شیطانی غرور
و نخوت و کبر و عجب و مکر و دغا وغیره جلوه گر شد۔ و بتقاضای صفت ملکوتی که اصل الاصول بود و بسبب
همین قوت انسان بلفظ انسان مسمی گشت قوت طاعت و انقیاد و محبت و اخلاص و وداد و لطف
وغیره آشکارا شد پس اگر انسان را این قوت غلبه دارد و قوای دیگر را محکوم و منقاد خود گردانیده است آن
انسان ست ورنه از بهایم یا سباع یا شیاطین باشد انسان نیست و این قوت را اگر صحبت ناجنس آن
نسیا منسیا کرده و در سهو انداز د یعنی اصل خود را فراموش کرده خود را محض پابند اکل و شرب و عیش و عشرت
میدارد و میداند که همین برای خوردن و خفتن آفریده شده ام چون خواهد که ازین غلط بیرون آید باید که
صحبت انسان کامل اختیار کند یعنی بخدمت شیخی رود که از صفات بهیمی و سباعی و شیطانی گذشته
بصفات ملکی متصف شده باشد از وی کسب باطن اخذ کرده کاربند شود نور ۱۸۔ اصل الاصول
و مقدم از جمله اکتساب درین راه برزخ شیخ ست باید که فهمیده بدان توجه کند۔ برزخ اینست که بر جای
تنها نشسته چشم بسته تصور شیخ در ذهن آرد که گویا مقابل شیخ خود نشسته ام و قلب خویشتن را زیر
قلب شیخ لب بلب چسپانده ام و فیضانی که از مبدء فیاض بوساطت ارواح پیران سلاسل در قلب شیخم
میرسد از ان بشکل فواره نورانی یا شعاع شمس یا نسیم سحری یا تقاطر امطار مترشح گشته در قلبم می آید
و به برکت آن فیضان قلبم بصفت قلب شیخ میگردد۔ و بمدارج علیا ترقی میکند و شیخ را از حال کلی و جزئی
آگاه و خبردار هر وقت و هر آن داند یعنی در حقیقت او تعالی ست که بصفت علیمی و علام الغیوبی باین
مظهر یعنی برزخ شیخم جلوه گر شده از حال من خبر دارد و آگاه ست در حقیقت شیخ چیزی نیست هر چه هست
همان ست چنانکه در همه عالم بمظاهر مختلفه جلوه گر شد درینجا هم بصفت هدایت و اسم هادی خود باین برزخ
تجلی نموده هدایت میکند و شیخ مظهر اسم هادی اوست و بصفت علیمی و علام الغیوبی باین برزخ تجلی

شده خبردار و آگاه از حال ماست و شیخ مظهر اسم علیمی اوست و بس۔ پس ہدایت و آگاہی در حقیقت همه از وست و شیخ محض مظهر اوست و مجازاً نسبت ہدایت و علیمی و علامی بسوی شیخ کرده میشود در حقیقت نیست که از خود بحقیقت نیست اینست برزخ انتها که شیخ را محض مظهر اسم ہادی و صفت علیمی او تعالی داند۔ و انتهاء الانتها آنست که نه شیخ ماند نه برزخ شیخ هرچه ماند همان یک ذات ماند و بس پس چون بدینطور مداومت کند قلب طالب متصف بصفت روح خواهد گشت و صیاف و تجلی خواهد شد و همه صفات بہیمی و سباعی و شیطانی مندفع شده صفت ملکوتی پیدا خواهد گشت و رفته رفته آن صورت برزخی متکلم خواهد شد و سالک هر سوال که از زبان حال و قال خود خواهد کرد جواب آن خواهد شنید و آن صورت تمامی مقامات ملک و ملکوت و جبروت و لاهوت سالک را منکشف خواهد کرد و در ملکوت از همه ارواح بذریعه انصورت ملاقی خواهد شد حتی که حضوری با رواح پر فتوح حضور پرنور سرور عالم صلی اللہ علیہ وسلم که انتهای ملکوت عبارت از آنست زیرا که در ملکوت کدامی روح مثل و مانند روح پر فتوح آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نیست میسر خواهد شد و غوامض علوم و دقائق امور این راه بطفیل انصورت معلی خواهی دریافت و انصورت از عالم مثال ست که آن کلید عالم ملکوت ست و عالم مثال عالمیست برزخ میان عالم ارواح و عالم اجسام هم چنین انصورت هم برزخ ست درمیان روح و جسد شیخ ازینجا معلوم شد که برای هر شخص صورتی ست در عالم مثال و انصورت بعد موت باقی میماند بخلاف انصورت جسمانی که در غیر انبیا غالباً بعد موت فنا میشود و در خواب صورتی که بنظر می آید همین صورت مثالی روحی میباشد و از قوت همین صورت مثالی کاملان بمقامات عدیده در یک آن موجود و مرئی میشوند و بهزاران هزار جا متشکل شدن قدرت میدارند و معلوم باد بعد تکمیل مشق برزخ چنانکه مذکور شد مدام انصورت مثالی شیخ بمقابل حد رسیت سالک بفاصله یک دو ذرعه موجود بنظر خواهد ماند و کارها خواهد کرده و مشکلها خواهد کشود و از حضیض بہیمی باوج انسانی خواهد رسانید۔ پس اگر بافضال الہی انسان صورتان بهائم سیرت را با انسان اصلی و کامل اتفاق صحبت افتد خدمت او را غنیمت دانند که از برکت و فیضان صحبت وصل

فراموش کرده خود بیاد خواهد آمد و اینان انسان کامل خواهند شد ورنه مدت العمر در غلطی مانده خواهند مرد
اللهم اخرجنا من ظلمة الجهل الی نور تلک المرتبة السنیة الرفیعة آمین آمین آمین - بر این مسئله حکایتی تمثیلاً
یاد آمد که شبانی بچه شیر را پرورش کرده بود و نام آن بکه نهاده در گله گوسفندان خود میداشت آن
بچه شیر بسبب پرورش و تربیت اصل خود فراموش کرده خود را سگ این راعی میدانست روزی شیر بیشه
دیگر آمد و خواست که گوسفند برد بکه بتقاضای اصل خود بآن شیر مقابله کرد شیر بیشه گفت ای
برادر چه میکنی نمیدانی که ما و تو از یک جنس هستیم و گوسفند آن خورش ما و تو باشد چرا مانع می آئی
بکه گفت لی لی من شیر نیم بلکه سگ این راعیم شیر بیشه گفت لا والله غلط میگوئی ترا بسبب پرورش
و تربیت این مغالطه افتاده است که باوجود شیری خود را سگ میدانی با ما بیا تا ترا رهبری کرده
ازین ورطه هلاکت بساحل سلامت رسانیم پس آنرا بر رود آب برده و برابر خود ایستاده کرده گفت
در آب ببین صورت و وضع ما و تو یکی است یا مختلف بکه چون نگه غور کرد دانست که من شیر محض
اثر صحبت و تربیت ناجنس بود که خود را سگ میدانستم پس همره او از آنجا آمده بر گوسفندان تاختند و هلاک
کردند و خوردند راعی گفت بکه بکه چه میکنی او گفت خاموش باش تو مرا از اصل خود بیرون انداخته بسگی
رسانیده بودی بحمد الله که از رهنمونی برادری همچو من این عقدهٔ لاینحل منحل شد ای برادر درین تمثیل غور کن
و خود را از پستی صفت اولی علحده کرده بصفت اصلی برآر تا انسان شوی تو شیری خود را بسگی چه گرفته
بی شیری مگیر تا ترا بر شیری تو مطلع نماید و از ذلت سگی وارهاند اللهم ارزقنا امین **نور ۱۹** ای برادر این همه
جلوه یکذات است که بانواع و اقسام خود مینماید و بهر طوریکه میخواهد تجلی میفرماید و این همه از ذات احد
چه بعید باشد حکایتی با تو گویم تا کثرت فی الواحدت را نموداری یابی شبی چند کس از تیراندازان
بصحرا رفتند دیدند که دران صحرای لق و دق پیری بر مسند نشسته و چراغ پیش او در روشن با [illegible]
مخصوص رقص میکنند و مطربان سازها می نوازند همه تیراندازان این تماشه دیده متعجب شدند که این
که باشد که درین صحرا به فراغ تمام نشسته داد عیش میدهد باهم مشوره کردند که تیری باین جمع [illegible]
باید زد یکی گفت بپیر تیر زنم دیگری گفت بر [illegible] گفت هر دو انسان اند اینان [illegible]

بگذارید و بر چراغیکه زنند که بکشتن او نیز هنگامه ایشان برهم میشود و پے بمنزل مقصود می بریم ۔ رای آخر پسند
هر سه آمد بر چراغیکه تیر زدند بمجرد رسیدن تیر چراغ خامش شد و تمامی تماشه از نظر غائب گشت هر سه
کسان ترسیده رو بفرار نهادند صبح برخاسته برای آوردن تیر رفتند چه می بینند که تیر در کلهٔ بوم مرده
خزیده ست و دیگر هیچ پس معلوم شد که حقیقت شبینه چیزے نبود هر چه که بود از ذات همین بوم بود
از دل بوم پیر مردیکه ظاهر شد و از کلهٔ او چراغ و بیاتر و مطربان از دیگر اعضای رئیسه بحقیقت همان
یک حقیقت بوم بود و این همه اشیا از تنزلات آن هم چنین حال همه عالم ماسوای الله است که از
یکذات واحد با نواع و اقسام ظهور یافت **نور ۲۰** ۔ عالم برزخ آنست که ارواح بنی آدم بعد از مفارقت
ابدان در انجا تا یوم حشر استقرار میگیرند و این عالم مجملاً از قران مفصلاً از احادیث و اخبار نبوی صلی الله
تعالی علیه و سلم ثابت شده درمیان دنیا و آخرت واقع ست و لهذا برزخ نامند و این غیر عالم مثال است
که آن عالمیست درمیان ملک و ملکوت که بمکاشفات اولیاء الله ثابت شده هم باعتبار نورانیت
و لطافت بعالم ملائکه مماثل ست و هم باعتبار کیفیت و کمیت بعالم ناسوت و درین عالم عکوس و ظلال
هر دو عالم پیدا شد و همه زمانه زمانهٔ حال بود مضی و استقبال آنجا گنجایش ندارد و درین عالم آنچه گذشت
و هست و خواهد شد و آمد و رفت و خواهد آمد مثال همه آنها درین عالم مثال بالفعل موجود ست چنانچه عبارت
کتاب فتوحات مکی برین دعوی یعنی مغائرت عالم مثال و عالم برزخ گواه است افاد قدس سره ما حصله

ان البرزخ الذی ینتقل الیها الارواح بعد المفارقة عن ابدانها غیر البرزخ الذی بین الاجسام والارواح
فالاول یسمی غیبا محالیا والثانی غیبا امکانیا والذین یشاهدون الغیب الامکانی ویخبرون عن حوادثه
کثیرون بخلاف الغیب المحالی فان مکاشفیه اقل قلیل انتهی **نور ۲۱** ۔ قبر سه است قبر دنیا که آن مغاکیست
در زمین قبر عالم مثال و آن قبریست که درمیان قبر عالم برزخ و عالم شهادت واقع است و مثل عکس و ظل هر دو قبر است باعتبار لطافت
و نورانیت مشابه بقبر برزخ است و باعتبار محسوس مقداری بودن مشابه قبر دنیا ۔ و قبر عالم برزخ و آن قبریست اصلی و جائیست
استقراری یعنی ارواح بعد مفارقت ابدان بدانجا الی یوم نفخ الصور استقامت میدارند و محل تنعیم و
تعذیب و وسعت و ضیق وغیره حقیقت همین قبر است در مردگان و قبور برای امرا از سوختیم وغیره بطلوع ظلال

وعکوس میباشند و این قبر محل مکاشفهٔ اقطاب ست یعنی اقطاب وقت را کشف حال میشود. و از
قبر عالم مثال بیشتر حال بادراک و مشاهده می آید. و فیضان باولیا ازهمین قبر میرسد و سوال و جواب بهمین
قبر متعلق ست و مکالمهٔ احیا باموات و جواب اموات باحیا ازهمین قبرست یعنی آنچه که انسان زنده عرض
مطلب بقاعدهٔ اهل حقائق به قبور اولیا کند جواب آن بشنود. بدوطور یکی بطور خطرهٔ صحیح دوم بوسیلهٔ آواز
مثل آوازی که از قعر چاه یا از درون گنبد بطور رغنه بر می آید یا از دور بذریعهٔ هوا میرسد طور اول آنچنانست
که سائل در دل چیزی خطاب کرده بطور خطره گوید بعد خاموش شود. بعد ساعتی هر خطره که در قلب
سائل آید آنرا جواب از آنطرف داند. وگاهی آواز صاف مثل کلام باهمی که یکی بادیگری می کند می آید
این مرتبهٔ کامل و آخر ست که از کثرت مشق و ورزش بهم میرسد و این قبر اصلی مجازی و مقابل قبر دنیا میباشد
و اگر در دنیا قبر نیست یعنی دفن نشد بلکه مثلا حیوانی خورد یا سوخته شد پس بعد هضم از شکم حیوان هرجا که فضلهٔ
هضم این جسم خارج شده قرار گیرد همانجا قبر او قرار داده خواهد شد زیرا که جزئی از اجزای انسانی که تخم
اوست گاهی زائل نمیشود و بهیچ نوع استحاله و تغیر نیابد پس آن جز که هرجا از شکم حیوان برآمده بر زمین بیفتاد
همانجا قبر او متصور خواهد شد همچنین در سوختن نیز آن ذره محفوظ ماند. و هرجا که باشد زمین او را امانت دارد
همان زمین قبر او باشد و اثر آن قبر اصلی در قبر دنیا قبر مجازی ست مثل شعاع شمس بر زمین یا نور چراغ در
مکان یا تعلق روح به بدن میباشد بهمین مثال باید فهمید این قبر چند روزه ست و همیشه استحالات
انواع و اقسام بران دائر و سائر. نور ۲۳. بدانکه موت انتقال ست از عالمی بعالمی بدین لحاظ
آدمی را سه موت و چهار حیوة باشد سه ازینها اجلی و چهارم آخرین ابدی تفصیلش آنکه چون روز میثاق
مولی تعالی ارواح را خلعت وجود بخشید و الست بربکم فرموده بلی شنید این حیات اول بود بمقدار
او تعالی داند. چون ازینجا نقل کرده بعالم شهادت رسانید این نقل موت اول بود از عالم ارواح و این
آمدن حیات ما بعالم اجسام و این موت اول و حیات دوم شد بمقدار این حیات همانست که در عمر میگویند
چون ازینجا بعالم برزخ رسیم این موت دوم ست که از دنیا رفتیم و حیات سوم که به برزخ جای گرفتیم چون
از آنجا به آخرت برند انتقال از برزخ موت سوم باشد و وصول بدار آخرت حیات چهارم این حیات ابدیست

که بعد او فنائی نیست **نور ۳۴۳** (سوال) چه حکمت بود که عالم را بعد فنای مطلق که مراد از قیامت است
باز خلعت وجود ارزانی دارند و آینده برای ابدالآباد باقی و دائم بگذارند عالم ممکن است و ممکن همین که خود نبود و محض از قدرت به بود
آمد و باز نابود کردن قدرتیست چنانچه کرده خواهد شد پس باز بوجود آوردن و دائم باقی داشتن از چه مصلحت است (جواب) آنچه که
در اول وهله مرحمت شد معروض بیان می آرم اگر پسند خاطر آید مسلم دارند ورنه با صلاحش کوشند آنجا نزد صوفیه کرام دو
مقام است یکی کان الله ولم یکن معه شیء - این را مقام احدیت خوانند دوم آنکه چون خواست که خود را
خود را اظهار کند - و ظاهر که ظهور آن بے تخلیق ماسوی چگونه صورت بستی لهذا اراده تخلیق کرد و عالم
از عدم بوجود آورد - این را بمقام واحدیت موسوم کنند و حکمت درین محض معرفت خود است و بس
که اگر خلق نبودی خالق را جز او که دانستی - و خالق که گفتی پس به تقاضای مقام واحدیت ماسوی را
بیافرید و خود را بر ایشان ظاهر فرمود الست بربکم گفت و خلق را معترف بجواب بلی گردانید و باز فنا
خواهد کرد که معنی العالم حادث مستدعی این فناست باز اگر زنده نکند همان مقام احدیت ماند مقام
واحدیت چنانکه بود باز در و با حجاب زیرا که احدیت مبنی از واحدیت نیست بخلاف واحدیت که قطعاً مبنی
از احدیت است و بقای او هیچ منافی احدیت است چنانکه سید الطائفه جنید قدس سره فرموده است
که هو الان کما کان پس تجلی هر دو شان خواست تا مقام واحدیت باز پرده از روی بر اندازد و ابد الآباد
بر افق تجلی ماند لهذا عالم فانی شده را باز احیا خواهد کرد و آنست حکمت آنکه دوباره مخلوق را خلعت
وجود ارزانی دارند و باز واپس نگیرند - دیگر خدای داند که حکمتش چیست جل جلاله و عم نواله **نور ۳۴۴**
چون قالب آدم علیه السلام تیار شد و غلغله خلیفة الله بودنش در تمامی ملکوت شیوع یافت ملائکه
علویه پیش ابلیس رفتند و گفتند تو این قالب را دیده وجه خلیفة الله بودن این جسم و ترکیب بگو ما را
راهی بدان سوی ما نیست ابلیس لعین آمده در قالب بیجان آدم علیه السلام داخل شده بعد ساعتی
برآمده گفت درین جسم سیر نمودم جای قابلیت خلافت ندیدم زیرا که ترکیبش از اعصاب و عروق
و خون و عظام و لحم و شحم و غیرها است خون بیجان یافته در عروق مثل سیلاب گردش خواهد کرد و اعصاب
تمرد داده باهم نوبت قتال و محاربه خواهد رسانید و چنین و چنان عصیان و نافرمانیها بوقوع خواهد آمد ان هم

خلاف منصب خلافت باشد مگر عجائب چیپ این کالبد کو شکلے دیدم که دران رازیست مخفی ودیعت
نهاده مرا بآن نسبت قدرت سبز بداوند ناچار بیرون آمدم اگر سبب خلافت باشد همان از و سترخواهد بود
ورنه هیچ نیست صوفیه کرام نوشته اند که آن راز محبت و عشق خداوند تعالی بود که در دل آدم ودیعت نهاده
وآدم را مفتون خود کرده بودند این هیچ مخلوقی را میسر نیست ای پسر بدان آدم محض ازان سر آدم شد
ورنه مثل دیگر مخلوقات او هم بود پس تو ازان راز چرا غافل نشسته و طرفی نمیدهی و خالق خود را
نمی جوئی و نمی یابی اگر ان سر دریابی آدمی شوی ورنه هیچ باشی و هیچ نشوی عشق الهی در دل بپذیرائی و خود را
شیدا ان محبوب کنی تا که چیزی گردی و گویند مردی۔ **نور ۲۵**۔ بدانکه نسبت دو قسم ست عاشقانه
یعنی غلبه تعلق عاشق بمعشوق و معشوقانه یعنی غلبه تعلق معشوق به عاشق۔ اوّل نسبت خلیلی
دوم نسبت حبیبی خلیلی آنست که جمله کار طالب موافق مرضی مطلوب باشد و حبیبی آنکه جمله کار مطلوب موافق مرضی
طالب باشد اولیاء الله باین دو قسم نسبت منسوب اند بعضی نسبت عاشقانه میدارند و بعضی نسبت
محبوبانه و نسبت دوام تعلق قلب ست بجناب الهی مع الانقطاع عما سواه انیست معنی این کلام که فلان
با نسبت است **نور ۲۶**۔ صدق طلب طالب را محروم ندارد و از حصول کمال باذن ذی الجلال
اگرچه پیر او ناقص باشد بلکه گاهی انچنین پیر به برکت صدق طلب مرید درست میشود۔ نقل است
شخصی همیشه طلب پیر میداشت لاکن او پیری حسب خاطر میسر نیامدی روزی تنگدل شده قسم خورد
که امشب هرکس که بخانه من آید مریدش شوم اتفاقاً دران شب دزدی در رسید این طالب صادق که منتظر بود
فوراً دست او گرفت و گفت که مریدم کن دزد در اوّل دهله به ترسید من بعد او را احمق دانسته قبول کرد
که ازین حیله عقب گذاری میشود ترا چه نقصان چون دزد مریدش کرد۔ گفت مرا چیزی به فرما تا بآن
مشغول شوم و بجز اسم دزد بیچاره چه داند۔ تو ندیدی کهی سلیمان را + چه شناسی زبان مرغان را
اما کلو خلاصی خود را این دو حرف گفت که از تمامی خاندان علیحده شده در صحرا برو و آنجا در گوشه
عافیت نشسته خدا را یاد کن و الله الله بخوان و از حضور دل بگو طالب صادق بمجرد این تعلیم از همه
قطع تعلق کرده به صحرا رفت و بعبادت الهی مصروف شد چون پیر ناقص بود بخدا نرسید خضر علیه السلام

را از درگاه باری تعالی الهام شد که بروید وفلان دزد را تعلیم داده به تکمیل رسانیده بگوئید که آن طالب
صادق ما را که مرید کردهٔ بما برسان چنانچه در آن واحد به برکت تعلیم خضری دزد وی رفت
وصاحب کمال وتکمیل شد ومرید را دریافته براو رسانید به بینید که طلب صادق طالب را پیر
ناقص هم کرد وچه شد **نور ۲۷** — از شیخ خود رضی الله تعالی عنه بعد قدمبوس پرسیدم که بسا
درویش چیزهای مردار وحرام میخورند بارها دیده شد که لحم وشحم حیوان میت تناول کردند وبظاهر
صورت جذب وجنون هم ندارند وبسا اوقات شخصی غیر را هم از آن حصه داده اند چون دیده شد حلوا
بود ماجرا چیست فرمودند کن فیکون صفت باری تعالی هست چون بنده بعد فنا بجهت درین صفت
میشود ومظهر این صفت میگردد آنگاه قدرت بیابد که ماهیت اشیا را مبدل کند اگر مرده را گوید که
زنده هست زنده شود واگر زنده را گوید مرده هست مرده شود واگر لحم مردار را حلوا خواند حلوا شود واگر
حلوا را ابراز گوید ابراز گردد تریاق را زهر هلاهل سازد وزهر هلاهل را تریاق چنانچه قصه زهر نوشی سیدنا
خالد بن ولید مشهور ومعروف ست پس چون باین صفت متصف شد اگر ابراز را حلوا دانسته خورد
چه باک که بقوت کرامتش خود حلوا شده است وپر ظاهر که چون ماهیت مبدل میشود حکمش هم مبدل میگردد
مثلا شراب انگوری که نجس العین ست اگر سرکه شود خوردن آن حلال ودرست هست زیراکه حکم نجاست
بوجه تبدل ماهیت باقی نماند همچنین حال همه اشیاست وفلان هنا قصه عرض نمودم که بیک
پاسیدی تسکین خاطرم شد **نور ۲۸** — روزی عرضه داشتم که روح چیست فرمودند عکس صفت
حیات باری تعالی هست چون ذات وصفت باری تعالی هردو ممتنع الادراک اند حقیقت روح چه سان
فهم آید که عکس وظل اوست **نور ۲۹** — روزی پرسیدم که سبب چیست که فقرای نمایان
یکایک نماز ترک میکنند اگر پرسیده میشود در جواب او واعبد ربک حتی یاتیک الیقین میخوانند
فرمودند این قول همین برای بیت ست بخیال عقب گذاری خود چنین میگویند ورنه در حقیقت ایشان
از گناه ترک نماز بسیار دور اند ظنوا المؤمنین خیرا گاهی چنان استغراق پیدا میشود که از وجود خود
خبردار نیند زمانی بمشاهده جمال الهی [illegible] باشند وقتی بورود [illegible] از ذات عجیبه غرقه بحر تحیر [illegible]

ساعتی بشدت تجلی جلال قدرت برخواندن ندارند وقس علی ذلک ۔ روزی سیدی ابوبکر شبلی قدس سره بیجابانه بمکان پیر خود حضرت جنید بغدادی رحمۃ اللہ علیہ درآمد و بر سرش الستار دستکت نان شعر خواندن گرفت مخدره جنید رضی اللہ تعالیٰ عنہا خواست تا به پرده رود حضرت جنید فرمودند حاجت نیست که او انوقت درین عالم نیست حضرت شبلی بعد ساعتی بنجو افتاد وتا دیر همچنان بود تا آنکه جنید رضی اللہ عنہ متوجہ حال او شده ازان مقام بازگردانیده بمقام صحو وهوشیاری آوردند شبلی گریه آغاز نهاد آنگاه حضرت جنید مخدره خود را فرمودند که اکنون به پرده برو که او باین عالم بازمی آید بالجملہ این قوم را بیخود واردات وتجلیات انقلاب احوال بیش از بیش ست ودر امثال احوال ازیجا آوری احکام معاف میشوند چنانکه درین حکایت گذشت که حضرت جنید آن زمان حاجت پرده وحجاب ندید ونیز نشاید که مخفی ادا میکرده باشند لاکن درین صورت فوت جماعت هم لاحق حال میشود که جماعت تنها خواندن ادا نمیشود وانهم سخت نازیباست که ترک سنت موکده بلکه واجب عند البعض لازم می آید پس سبب اول فهمیدن اقرب الی الصوابست بازعرض کردم که استغراق وتحیر صرف در نماز ست در باقی امور نیست مثل اکل وشرب وغیره فرمودند ندیدی که مجانین چگونه بیخور رند ومی نوشند عقل نماز دیگرست وعقل خورش دیگر بر مجانین باوجود اکل وشرب چگونه در امور شرعیه قلم جاری نیست اینجا نیز همچنان باید فهمید واللہ عالم بالصواب والیه المرجع والمآب بهرحال ظن خیر باید کرد واعتراض نشاید کرد ونیز رد است که نماز در مکه معظمه گزارده باشند بسبب حصول قوت طی ارض برای احراز فضیلت صلوۃ در مسجد الحرام که یک رکعت دروی برابر صدهزار رکعت ست در غیر وی اگر گوئی اکثر دیده شده که از اول وقت نماز تا آخر همین جا ماندند لمحه غائب نشدند پس چگونه در انجا رسیدند گوییم چه دانی که بجسم وصورت اصلی رفتند وبجسم ظلی ومثالی مشابه اصلی اینجا ماندند چنانکه بارها از مردان این راه واقع شده ست بالجمله حسن ظن را مجال وسیع ست تا کرا توفیق دهند واز بلای بدگمانی وارهانند اللهم ارزقنا **فور ۳۳** ۔ بدانکه انسان عالم صغیر ست وماسوی آن عالم کبیر واین عالم صغیر جامع جمیع اجزای عالم کبیر است

فکلما فی القلم مجمل فهو فی روحه مجمل وکلما فی اللوح مفصل فهو فی قلبه مفصل وکلما فی العرش فهو فی
جسمه وکلما فی الکرسی فهو فی نفسه ازینجا گفته اند که حکم کن نبیک بکفیک فلیس شیء خارجا عنک اما تسمع
کیف یقول الحق سبحانه اقرء کتابک کفی بنفسک الیوم علیک حسیبا پس هرکه این کتاب خواند
بر همه ماکان ومایکون آگاه شد وهرکه تمام نتواند فاقرءوا ماتیسر منه قال تعالی سنریهم آیاتنا
فی الآفاق وفی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق وقال تعالی وفی انفسکم افلا تبصرون. بالجمله هرانچه درعالم
کبیر ست همه درین عالم صغیر موجود مثلا درعالم کبیر شاهی باشد که حکم او در تمامی مملکت نافذ بود و هیچ یکی
از رعایا بی اذن او کاری نتوان کرد ودرعالم صغیر بجانشین روح مجمل ست ازعالم امر که درجمیع مملکت
بدن تصرف دارد وکار همه جوارح تابع فرمان اوست درانعالم شاه را وزیری باشد که تدبیر امور
سلطنت ونظم خوش مملکت مفوض باو باشد اینجا عقل ست که کار وزیر سرانجام میدهد بلکه
توان گفت که عالم کبیر را شاهی ست که فوق او شاهی دیگر نیست وآنرا شهنشاه میگویند یعنی
خدای عزوجل اینجا بجای امثالش روح ست که ظلی از ظلال وتعینی از تعینات اوست
جل جلاله ودرانعالم شهنشاه را وزیری ست که او را وزیر اعظم ونائب کل وخلیفه مطلق گویند
وآن ذات بیمثیل ومانند نبی ماست صلی الله تعالی علیه وسلم اینجا عقل ست که عکسی از عکوس و
پرتوی از پرتوهای حقیقت علیه اوست صلوات الله تعالی وسلامه علیه آنجا شهنشاه حقیقی
راعرش عظیم ست که نسبتی خاص بجناب رفیع باریتعالی دارد اینجا قلب ست که خاص مقر و
محل روح ست وانجا سلطان کرسی رفیع وبلند ست اینجا دماغ مقابلش عالی وارجمند ست انجا لوح محفوظ ست که ماکان ومایکون همه در
مکتوب ست اینجا قوت خیال ست که همه صور واشکال والوان وهرچه که از راه حواس خمسه ظاهری مدرک میشود همه ها
درو محفوظ ست آنجا ادراک باریتعالی محال ومتعذر ست اینجا ادراک حقیقت روح دشوار
ومتعسر ست اینجا استیلاء وغلبه باریتعالی درهمه ممالک ست وبعلم قدرت خود هرجا موجود ست
وبمعنی تمکن هیچ جا نیست اینجا روح به تدبیر وتصرف دربدن هرجا موجود ست وباز نتوان گفت
که فلان جا تمکن دارد وانجا مثلاً چون خدا خواست که چیزی را پیدا کند اول اراده الهی متوجه میشود

من بعد نتیجه آن اراده یعنی تقدیر تخلیق زید باین هیئت و شمائل و رنگ و رو در لوح محفوظ ظاهر
شود از انجا ملائکه ملاء اعلی مطالعه کنندگان لوح بران مطلع و آگاه شوند باز بوساطت آنان ملائکه
موکلان ستارگان بروج وسموات خبر یابند و بواسطه ایشان ملائکه اربع عناصر را خبر رسد و
ایشان در اجسام اثر کنند و قوای جسمیه ابوین زید را محرک شده هر دو را جمع کنند انگاه صورت
زید بدانسان که حسب اراده الهی در لوح محفوظ منقوش شده بود بهمه شکل و شمائل در رحم مادر
استقرار یافته پیدا شود و چون این حکم را مانعی نیست لهذا بهمان طور که خواهش او تعالی هست
زید پیدا خواهد شد و اگر حق تعالی ان کار آغازنده را بانجام رسیدن نخواهد در تخلیق زید نقصان
پدید آید مثل اسقاط حمل یا هر تغیری که خواهش او تعالی باشد همین طور مثال آن در عالم صغیر باید
فهمید مثلاً دل تو خواست که بسم الله نویسی آن اول اراده تست من بعد صورت آن بسم الله
در لوح دماغ تو منقش شود که چنین و چنان خواهم نوشت پس از انجا در انجره نطفه وارواح حیوانیه
که مشابه ملک اند حرکت پدید آید و از آنها در اعصاب و عضلات و از آنها در انگشتان و انمله
و آن بسم الله بهمه صورت که خواهش تو بود از انمله بوجود آید و چونکه انیجا مانعی نیست همان طور نویسی
که اراده کرده بودی و اگر در وسط تحریر دل تو خواهد که باتمام برسانی بران قادری یا در اثناء
کار دل تو درباره نوشتن تغیری ازان صورت که اول خواسته بود خواهش کند بران هم قدرت
داری که باریک تر ازان نویسی یا جلی تر باهر چونکه خواهی آنجا قیامت هست که همه مملکت را محو
و فنا خواهد کرد و بجز ذات باریتعالی همه را بر باد خواهد داد انیجا موت ست که جمله مملکت تن را درهم
و برهم کند و جز بادشاه که روح اصلی ست چیزی باقی نماند برین تقریر بخوبی دانستی که من عرف
نفسه فقد عرف ربه و ان الله خلق ادم علی صورته و در عالم کبیر شاهانرا امرای مقرب بارگاهی
باشند انیجا جگر و طحال وغیره امرای مقربین اند آنجا سلاطین را خازن باید این خیال و حافظه ست
آنجا عرض بیگی و پرچه نویس باشد انیجا حس مشترک ست که هرچه از راه حواس باو رسد بنفس ناطقه
رسانده آنجا تدابیر کلیه را امراء جدا باشند و امور جزئیه را ناظمان جدا انیجا ادراکات کلیه را عقل

وعلوم جزئیه را وہم وحواس آنجا شاہان را مراکب باشد اینجا ہر دو پاے تست که برآنہا سوار شده
ہر جا کہ خواہی بروی آنجا سلاطین را لشکر باید که دفع دشمن کند اینجا ہر دو دست تست که بمدد قوت
موذی پردازد آنجا تحصیلدار باید که اموال وخواستہای شاہی فراہم کند اینجا قوۃ شہوانی
که اکل و شرب وجملہ حوائج ضروری طلبیده جمع میکند آنجا شحنه وکوتوال باشد اینجا قوت غضبیه برائے
سیاست است که کار کوتوال میکند. آنجا جاسوسان باشند که احوال بیرونی دریافته بحضور سلطان
عرض دارند اینجا حواس خمسه باصره سامعه شامه ذائقه لامسه جاسوس اند که کل حالات خارجی بوساطت
حس مشترک میرسانند آنجا خدمتگاران باشند ہر یکے بر خود مامور اینجا قوۃ ہاضمه و غاذیه و نامیه
و ماسکه و دافعه وغیرہا خدمتگذار اند که ہر یک کار خود بجای آرد - ماسکه امساک طعام در معده کند تا حرارت
در وے کار خود کند و ہاضمه بہضم او پردازد و دافعه دفع فضلات ہمچو کناسان کند و غاذیه باعضا بدن یا
تحلیل رساند و نامیه بدن را بالیدگی دہد آنجا باورچیخانه باشد اینجا معده است آنجا حرارتست که پزنده
طعام را پخته میکند آنجا رنگریز میباشد اینجا رنگریز جگر که ہر گونه غذا را سرخ رنگ داده خون میکند آنجا سقه
باشد اینجا کلیه ہست که آب از خون جدا کرده در مثانه اندازد و از مثانه مثل فواره جاری شده میریزد و پس
مثل فواره ہم موجود ست آنجا شاہان را باہم جنگ جدال باشد که یکے دشمن دیگرے شده مملکت ہمدگر
را خراب و برباد کردن خواہند اینجا امراض اند که در مملکت روح دخل میکنند و محاربه با روح کرده
بربادی ملک او منظور دارند ہمین محاربه را بحران گویند آنجا فریقین را مدد و کمکے باشد اینجا مرض
را بد پرہیزی و نقصان علم و تجربه طبیب مدد رسان ست و روح را دوا و پرہیز و حذاقت طبیب و مقدر
بودن صحت که جمله تدابیر دشمن را باطل میکند آنجا دزدان اند - اینجا دق ماساریقا که غذا را از معده
دزدیده بجگر میرساند آنجا در رعایا مردمان صالح و طالح باشد اینجا خصائل حمیده و شمائل غیر مرضیه اند
آنجا عناصر اربعه اند اینجا اخلاط اربعه ہم مزاج عناصر اند آنجا ستارگان رخشنده اند که بضوے خود
عالم را روشن و خفیات ظلمت را آشکارا کنند اینجا نور بصر و نور بصیرت باشند که کار انارت و اضاءت
بالتمام رسانند آنجا جبال اند که سکون زمین به آنہا ست اینجا عظام مثل کوه ایستاده اند که قیام بدن

بدآنهاست آنجا نباتات و اشجارست اینجا موئیها شال آنشکارست آنجا انهارست که آب در انها جاریست
در اینجا عروق ست که خون در انها ساری آنجا چشمهای نوع بنوع شیرین و نمکین و تلخ و متعفن باشد اینجا
چشمه دهن شیرین نیست تا که طعام ذائقه طعام برجای ماند و چشمه چشم نمکین که بقای چشم بآن محتاج است
یعنی در چشم شحم بسیارست و شحم بے نمک نمیماند و چشمه گوش تلخ و شورست که بر گوش حجاب حفاظتی
نیست لهذا حکمت الهی مقتضی شد که این چشمه را تلخ و تند پیدا کرده شود تا از دخول هوام در امن ماند و چشمه
بینی بدبودارست تا قدر خوشبو شناسد آنجا ابر باران ست که از زمین برخاسته بکره زمهریر رسد
و آب شده باریدن گیرد اینجا بخارات ست که به رطوبات چشم رسیده اشک شده بارش کند آنجا
طوفان آب ست اینجا غلبه رطوبت آنجا طوفان باد اینجا غلبه ریاح آنجا زلزلة الارض اینجا قشعریره
و رعشه آنجا حیوانات از استحاله اشیاء متعفنه پیدا شود اینجا هم از استحاله بلغم حیوانات مختلفه مثل
رشته و کدو دانه وغیره تکون یابد آنجا ابلیس و شیاطین اند اینجا النفس اماره آنجا بهشت و دوزخ ست
اینجا صحت و مرض و بهشت تنعیم ست و در دوزخ تعذیب همچنین از صحت تنعیم پیدا آید هرچه خواهید بکنید
و بخورید و بنوشید و بپوشید و راحت یابید و از مرض تعذیب می آید نه در خوردن و نوشیدن لطف
و مزه نه نوم و راحت نه حسب خواهش و مرضی کردار و گفتار و رفتار آنجا ملائکه اند که بر تدابیر عالم
منجانب الله مقرر اند اینجا بخارات لطیف که بموجب حکم روح هر جا در تدبیر بدن میکوشند و حکم او نافذ
میکنند چون رفتن خواهی عضلات پا را قبض و بسط کنند و چون گرفتن و دادن اراده کنی عضلات دست و
را و علی هذا القیاس اگر کسے بغایت ضعیف البدن باشد چه عجب که حرکت بخارات در جسم مشاهده تواند شد
آنجا نغمات و مزامیر دلچسپ اینجا او از حنجره انسانی بجاے مزامیر آنجا زراعت ست اینجا اولاد آنجا
آسیا اینجا دندان آنجا مناظر علیین افتاده اینجا مژگان بچشم نهاده آنجا مرگ اینجا خواب آنجا حشر اینجا
از خواب بیدار شدن و علی هذا القیاس کل متعلقات آن عالم و این عالم غیر محصور اند نه علم ما بآنها احاطه کند نه
بیان بالتفصیل انها را وسعت دارد لهذا احواله العلم الهی کرده بر آیه سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا انک
انت العلیم الحکیم اکتفا کرده شده بالجمله هرچه در آن عالم ست خواه در احاطه علم ما باشد یا نباشد بعینه مثل او

درینعالم خواه بود عام ازین که ما دانیم یا ندانیم لازم که درین مسئله غورها کرده باشند و سهل نگذرند
سیر ناسوتی همین است فی الآفاق وفی انفسکم افلا تبصرون در معرفت باریتعالی بقدر وسعت خود این
سیر ناگزیر است تا بوسے از عرفان یابد ورنه از جاهل هم بدتر شمرده شود نور ۳۱ - خدا تعالے
واحد حقیقی ست واحد عددی نیست که بعد وسے دیگر هم یافته دو شود یا قسمت ربع و نصف و ثلث قبول
کند او نه قسمت پذیر است و نه از دوسے چیزے مرکب شده و نه او از چیزے ترکیب یافته نور ۳۲ -
واضح باد که نزد صوفیه کرام صفات باریتعالی عین ذات اند جدا از ذات نیستند و عالم جبروت مراد از
همین سیر صفات ست پس سیر صفات از سیر ذات که مقام لاهوت ست چرا جدا قرار یافت ازینجا معلوم
میشود که صفات جدا از عین ذات باشند و عینیت ندارند مگو که بر تقدیر عینیت نیز ازینها سیر اعتباری
ناگزیر است و انیهمه حضرات متعدد باشند و ذات را بهر حضرت شانی جدا و اسمی علیحده است پس
بنا بر آسانی سیر و معرفت و تمیز حضرات سیرها جداگانه قرار یافته اند ورنه یک سیر لاهوت کافی بود فانه المقصود
کما لا یخفی ازین تقریر واضح شد که جدائی سیر جبروت از سیر لاهوت موجب جدائی صفات از ذات نیست
و نزد متکلمین صفات نه عین اند و نه غیر حکما نفی صفات کرده صفات را عین ذات گفته اند والله اعلم
بالصواب نور ۳۳ - ما رایت شیئا الا و رایت الله قبله - ما رایت شیئا الا و رایت الله بعده - ما رایت
شیئا الا و رایت الله فیه - ما رایت شیئا الا و رایت الله معه - این چهار مقوله بر زبان اولیاء الله تعالے
وقت حصول قرب رب الارباب و عروج مدارج جاری میشود و هر ولی بقدر مرتبت خویش به یکے
ازینها ترنم میکند مقوله اوّل سیدنا صدیق اکبر ست دوم سیدنا عمر فاروق را سوم سیدنا عثمان غنی را
چهارم سیدنا مرتضی علی رضی الله تعالے عنهم اجمعین علی قدر مراتب خود هر یکے ازین حضرات فرموده است
مقوله اول ناشی و ماخوذ از مقوله نبینا محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم اذ یقول لصاحبه لا تحزن ان الله معنا
انیقول نبی ما صلے الله تعالی علیه وسلم مصداق ما رایت شیئا الا و رایت الله قبله ست و مقوله دوم ماخوذ
از مقوله موسی علیه السلام ان معی ربی انیقول موسی علیه السلام مصداق ما رایت شیئا الا رایت الله
بعده باشد اوّل طریق جذب ست و ثانی طریق سلوک و فرق میان شهود نبی ما صلی الله علیه وسلم

وشهود حضرت موسی علیه السلام اینست که حضرت ختمیت صلی الله علیه وسلم را اوّل نظر بر حق افتاد بعد
از آن بر نفس خود و موسی علیه السلام را اوّل نظر بر خود و بعده بر حق و این هر دو خوب محبوب ست
اما اوّل اتم و اقرب ست و مقوله سیدنا ابوبکر صدیق رضی الله تعالے عنه بر طریق جذب ست یعنی
من الله که برهان لمی ست و مقوله سیدنا فاروق رضی الله تعالے عنه بر روش سلوک ست یعنی
موافق شعور و فهم خود که برهان انی ست و اینجا از جذب و سلوک همین معنی مراد ست نه اصطلاح مشهور
که اینجا فضیلت سلوک راست باز فی و معه هر دو خبر از تعدد مشهود میدهد و شک نیست که توحید لمی باشد
یا انی افضل و اکمل ست باز وسیع بودے از تصاوی هر دو شهود ست که در فی نیست با عتبار عین
مقولات یکی را بر دیگرے فضل ست این فائده به همین سبب آورده ام تا فضیلت یکی بر دیگری معلوم شد
نور ۳۴ - وقتیکه انسان بحد بلوغ میرسد سه روح او را فرا می گیرد دو علوی از قسم ملائیکه و یک سفلی
از قسم شیطانی و واوّل انسان را و بکار خیر محرک باشند یکے رغبتش در دل می اندازد و دیگری قدرت
بر فعل روح میدهد و یک آخر کار بد محرک شود یعنی هم القاء او در دل کند و هم اسباب آن فعل گرد آرد این ارواح
ثلثه غیر انسان دیگر حیوانات را نمی باشد لهذا انسان مکلف ست و حیوان مکلف نیست و چون انسان
گاهی موافقت ملکین و گاهی موافقت شیطان مینماید لهذا درین هر سه جنگ و جدل میمانند و با هم یکی از دیگر
ندامت میکشد اگر انسان متابعت ملک کرد شیطان نادم شد و اگر موافقت شیطان کرد ملک را
ندامتی رسید این سلسله واردات مدت العمر همین طور می آید و می رود شاید همزاد سفلی مشهور ست
عبارت از همین شیطان باشد و همزاد علوی و نوری که گفته اند همین دو ملک والعلم عند الله تعالی انسان را
باید که مدام موافقت با ملکین دارد تا نجات آخری یابد. نور ۳۵ - در هر زمان غوثی میباشد که
تمامی اولیاء آن دوره را سر و سردار ست هیچ ولی از اولیاء آن زمان بدرجه او نرسد او را قطب
مدار هم گویند که کار عالم را مدار میباشد و همه نظم و نسق بدست تقادمی یابد در قایمقام او را عبدالله
نام کنند داو را دو وزیر یمین و یسار باشند عبدالرب و عبدالملک عبدالرب وزیر یمین ست و عبدالملک
وزیر یسار چون عبدالله رحلت کند عبدالملک قایم مقام او شد و عبدالرب عبدالملک گردد یکے

جدید بجائے عبد الرب آید ہمچنین این دور تا قیامت دائر و سائر خواہد ماند در زمانہ نبوت حضور
نبی ما صلی اللہ علیہ وسلم عبد اللہ بودند و سیدنا ابوبکر عبد الملک و سیدنا عمر عبد الرب چون سرور عالم
صلی اللہ تعالی علیہ وسلم رحلت فرمودند صدیق اکبر عبد اللہ شدند سیدنا عمر عبد الملک و عثمان غنی عبد الرب
چون دور صدیق اکبر بآخر رسید عبد اللہ سیدنا عمر شدند و عبد الملک عثمان غنی و عبد الرب
سیدنا مرتضی علی چون دور سیدنا عمر تمام شد سیدنا عثمان غنی عبد اللہ شدند و سیدنا علی مرتضی
عبد الملک و سیدنا امام حسن عبد الرب چون دور عثمان غنی اختتام یافت سیدنا علی کرم اللہ وجہہ
عبد اللہ شدند و سیدنا امام حسن عبد الملک و سیدنا امام حسین عبد الرب چون دورہ جناب امیر
بسر رسید شد ہفت عبد اللہی بہ سیدنا امام حسن رضی اللہ تعالی عنہ رسید و ہمچنان تا سیدنا امام حسن عسکری
بعدہ سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ عبد اللہ شدند و در آخر زمانہ این منصب رفیع با امام مہدی رسید
عبد اللہ در وقت خود ہم عالم را فیض می بخشند بے توسط او ہیچ ہیچ کسے نمی رسد در فتوحات فرمودہ ولکن
الاقطاب المصطلحۃ علی ان یکون لہ ہذا الاسم لا یکون منہم الا واحد و ہو الغوث و سید الجماعۃ فی زمانہ و منہم من
یکون ظاہر الحکم و یحوز الخلافۃ الظاہرۃ کما حاز الخلافۃ الباطنۃ من جہۃ المقام کابی بکر الصدیق و عمر و عثمان
و علی و الحسن و معویۃ ابن یزید و عمر بن عبد العزیز و المتوکل و منہم من لہ الخلافۃ الباطنۃ خاصۃ و لا حکم لہ فی الظاہر کا
حمد بن ہارون الرشید و کابی زید البسطامی و اکثر الاقطاب لا حکم لہم فی الظاہر و منہم الائمۃ رضی اللہ عنہم و لا
یزیدون فی کل زمان علی الاثنین لا ثالث لہما الواحد عبد الرب و الاخر عبد الملک للقطب عبد اللہ قال اللہ
عبد اللہ قال اللہ تعالی و تقدس و انہ لما قام عبد اللہ یعنی محمد صلی اللہ علیہ وسلم فالاقطاب کلہم عبد اللہ و الائمۃ
فی کل زمان عبد الملک و عبد الرب و ہما اللذان یخلفان القطب اذا مات و ہما للقطب بمنزلۃ الوزیرین
الواحد منہم مقصور علی مشاہدہ عالم الملکوت و الاخر مع عالم الملک و اللہ تعالی اعلم لور ۱۳۳ ـ الولایۃ
افضل من النبوۃ معنی حیثیت آنکہ ولایت نبی از نبوۃ افضل ست زیراکہ مراد از ولایت ترقی ست از اسفل باعلی
یعنی غلبہ شوق و محبت و والہیات باری سبحانہ شدن ہمہ اشیا بمقابلہ آن و فانی و مستہلک بودن
ہمہ دران و مراد از نبوۃ تنزل ست از ترقی یعنی بارشعور ماسوی دادن و بناسوت آوردن نبابہ

تبلیغ رسالت این تنزل ست پس لامحاله ترقی نبی از تنزل او افضل باشد نه آنکه معاذ الله ولایت اولیا راز
نبوت انبیا علیهم الصلوٰة والسّلام نور ۳۷ - القبض والبسط کلاهما حالان شریفان یعنی اینست که
چون اولیاء الله را دولت وصل حاصل میشود ناخواسته بشاشت و فرحت روی نماید آنرا در اصطلاح اینان
بسط میگویند و هردو حالت مدام دائر و سائر میمانند چراکه اگر مدام بسط ماند عادی گردد و غلبهٔ شغف نماند لهذا
قبض پیدا میشود یعنی حجاب حائل میکنند تا آتش شوق را دامن زنند آنگاه حالت اینان وحشیانه میشود و
حرکات مدهوشانه بوقوع می آید چنانکه حال عشاق مجازی در زمان هجر میشود باز چون قبض رفع شد و بسط
پدید آگشت حلاوت تازه و بشاشت بی اندازه عیان میشود که زبان از بیانش معذور و لال ست
و دل از کثرت اقتباس انوار معمور و مالامال نور ۳۸ - صوفی محتاج فقیه ست نه فقیه محتاج صوفی کما
قال سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه گو مرتبهٔ صوفی زائد از فقیه باشد و بعض صوفیه فقیه آنرا گویند که عارف
هم باشد یعنی صوفی نیز بود البته اینچنین فقیه از صوفی محض عالی رتبه خواهد بود نور ۳۹ - رویت باریتعالی
بچشم سر در دنیا محالست سوای حضور سید المرسلین صلی الله تعالی علیه وسلم هیچ نبی مرسل و ملک مقرب
را دست نداد اگر کسی در حق خود یا در حق دیگرے اینچنین اعتقاد دارد گمراه ست اولیاء الله را هم در دنیا
مشاهده بچشم سر نمیشود و آنکه مشهور و در کتب سلوک و ملفوظات جا بجا مشاهدهٔ جمال الٰهی مذکور ست از ان
هم بچشم سر دیدن مراد نیست بلکه بنور قلب و اشراق باطن مقصود ست بلکه بعض اهل سلوک این را هم
انکار کرده اند و میگویند که مراد از مشاهدهٔ جمال بچشم قلب اولیا را در دنیا جز این نیست که یقین سالک
بذات باریتعالی از عوام بیشتر باشد و بعینه مشاهدهٔ جمال مراد نیست در شرح تعرف این معنی را بوجه احسن
ذکر کرده است باید که رجوع بان کتاب کند نور ۴۰ - روزی حضرت شیخ خود رحمة الله تعالیٰ
عنه را پرسیدم که صفت اولیا چیست فرمودند آنگاه که ذات و صفات بنده مغلوب شد و نسیًا
منسیًا و محو و فانی شده ذات و صفات الٰهی باقی ماند و غلبهٔ ذوق و شوق و محبت با او تعالی چنان
دست دهد که از غیر بالکلیه انقطاع گیرد چون بنده باین صفت موصوف شد ولی شد والا نه نور ۴۱
بعض فقرای جهال خود را خلاف شرع میدارند مثل حلق و قصر ریش و نوشیدن بنگ و خمر

و پوشیدن جامهاے ریشمین و تفوه بکلمات فحش و لایعنی وغیره ذلک اگر اینچنین کسانرا نصیحت
کرده شود میگویند ما ملامتی هستیم ازین سبب خود را باینطور وضع میداریم بدانکه ایشان سخت
گمراه اند طریق اصلی ملامتیان این نبود ملامتی آنان بودند که هیچ مستحبی از مستحبات شریعت
ترک نمیکردند اما اخلاص خود را که بحق داشتندی از خلق می پوشیدند نه آنکه مخالفت شرع را شعار
خود سازند و با دعاے ملامتی بودن گردن افرازند این ملامتیه مبطل اند محق نیستند از وضع و طور
پرحذر باید ماند درینجا حکایتی یاد آمد می نویسیم ازان توضیح بوجه احسن خواهد شد در زمان سابق زن و
شوهرے بودند شوهر طریقه ملامتیه داشت یعنی بظاهر مجاهدات و ریاضات این راه نمی نمود از خلق پوشیده
میکرد و همیشه زن او از وے مطارحه این امر میکرد که ترا گاهی متوجه بحق نمی بینیم او میگفت چه کنم بدترین
خلق الله ام الله تعالی مرا بیامرزد شبی زن او از خواب بیدار شد چه می بیند که شوهرش متوجه بحق و مستغرق
بذکر ست بسیار خوشنود شد صبح شوهر خود را گفت بحمد الله امشب مرا عقده این امر معلوم شد که تو اخلاص
خود را می پوشی شوهرے گفت بچه دانستی گفت شب گذشته ترا دیدم که بحق مصروف بودی و از چیزی خبری
نمیداشتی مرد بعد باز تکرار این امر کرد و پرسید که راست میگوئی فی الواقع دیده او گفت بخدای عزوجل
دیده بودم این شنید و از کثرت ندامت جان بحق تسلیم کرد ای پسر ملامتیان اینچنین کسانرا گفتن زیباست
نه بیدینان خلاف شریعت را اینها را ملامتی گفتن عین خطاست **نور ۴۲** معراج بالجسد در حالت
یقظه خاصه نبی ماست صلی الله علیه وسلم کدامی ولی را نمیشود گو بمرتبه قطبیت و ولایت و غوثیت رسیده باشد
نور ۴۳ معراج روحی در حالت نوم یا در واقعه که آن حالتیست استغراقی که در کیفیات مراقبات
درمیان بیداری و خواب عارض شود اولیا را ممکن بلکه واقع ست **نور ۴۴** سوال یعنی
اهلبیت استماع سماع و شعرگوئی چیست جواب اهل سماع شخصیست که بر قلب خود و بر قلوب دیگران
چنان غلبه دارد که هیچ خطره غیر الله آمدن ندهد **نور ۴۵** سوال ان کدام مرتبه ست در ولایت
که فوق او مرتبه دیگر نیست جواب آن مقام قربست که میان نبوت و صدیقیت واقع ست که نصیب ابوبکر

رضی الله عنه بود هکذا **قال** الشیخ الاکبر فی الفتوحات و هذا المقام الذی اثبتناه بین الصدیقیة و نبوة

التشریع الذی ہو مقام القربۃ وہو للافراد وہو دون نبوۃ التشریع فی المنزلۃ عند اللہ وفوق الصدیقیۃ

فی المنزلۃ عند اللہ وہو المشار الیہ بالسر الذی وقر فی صدر ابی بکر ففضل بہ الصدیقین اذ حصل فی قلبہ

ما لیس فی شرط الصدیقیۃ ولا من لوازمہا فلیس بین ابی بکر وبین رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم رجل لانہ

صاحب صدیقیۃ وصاحب سر نور ۴۶ سہم۔ ولی را اخفای حال خود فرض ست چنانکہ نبی را اظہار نبوت
الا بمجبوری اگر ظاہر شود شود باختیار اظہار نمیکند درینجا حکایتی شیخ خود می نویسم کہ ازان توضیح این مسئلہ
بدرجہ غایت خواہد شد مریدے از مریدان حضور مسمی مظفر علی بریلوی میگوید شبی از شبہا بضرورت
استنجا برخاستم و بقصد طہارت برای آب گرفتن بیرون صحن حجرہ خود آمدم چہ می بینم کہ در درگاہ معلی
بسیاری از بزرگان جمع اند مثل یوم عرس و در دالان پائین صاحب البرکات تختی مرصع بجواہر نہادہ
گرداگرد آن تخت اکابر اولیاء اللہ نشستہ اند بعد ساعتی چہ می بینم کہ حضرت پیر و مرشد با لباس فاخرہ
شاہانہ در بر و تاج بر سر دو بزرگ دست در بغل دادہ آوردند و بر تخت نشاندند و ہمہ بہ تعظیم ایستادند
بوسہ بر پیشانی حضرۃ ایشان دادند اینحالت دیدہ متحیر و از زیر زینہ داخلی ایستادہ ماندم بعدہ ہمہ ہا
اندرون رفتند و غائب شدند من باز بحجرہ خود آمدم تمام شب از مشاہدہ این حال نخفتم صبح حاضر
مسجد شد نماز بجماعت پس حضور معلی خواندم و این حال عرض کردہ مستفسر کیفیت اینمقام شدم اولاً
فرمودند ترا خواب شدہ باشد و حالات خواب را چہ اعتبار چون اصرار کردم منغص شدہ فرمودند خاموش
باش و ازین قصہ سخن مگوی از آنوقت خاموش شدم اللہ اللہ چہ اخفای بود کہ گاہی اشارۃ و کنایۃ ہم این
ذکر در میان نیامد و اینمقام مقام قطبیت و حوالگی خدمت مارہرہ بحضور والا بود و ازان روز تا وفات
از مارہرہ بجای تشریف نبردند و صدہا کرامات خود بخود ظاہر شدند کہ نوشتن آنہا موجب طوالت ست
بعد وصال حضور تصدیق این حکایت از زبان مظفر علی کردم نور ۴۷ سہم۔ حضور قلب در عبادات
دو قسم ست یکی آنکہ بداند کہ گویی خدای عز و جل پیش نگاہ من ست و او را دہ عبادت میکنم این مرتبہ
عالی ست بہرہ خاصہ اکابر و اصلانست دوم آنکہ بداند کہ خداوند تعالیٰ مرا می بیند درینحالت
متعبد ہم این نیز ذوق و شوق و نور و حضور و اخلاص و حیا بخشد این مرتبہ ادنی ست و اینمقام

متوسطانست و آنکه هیچ یکی ازین دو تصور نباشد مقام غافلانست یعنی عوام که زبان با خدا و دل با دنیا
نسال الله العافیه نور ۴۸ - بدانکه عجب تر آنست که از درون دل روزنے کشاده ہست بملکوت آسمان
چنانکه از بیرون دل پنج دروازه کشاده ہست بعالم محسوسات یعنی در دل استعدادیست که ازان ادراک
عالم ملک ملکوت و جبروت و لاہوت میکند و گمان مبر که این پیغمبران علیہم السلام مخصوص ست که گوہر
ہمه آدمیان شایسته انیست و گمان مبر که روزن دل بملکوت بے خواب و بے مرگ کشاده نگردد بلکه
در بیداری ہم از کثرت ریاضت و مجاہده کشاده میشود این فوائد بنا بر تعلیم بقلم آمده باید که بفهمد تا آدمی شود
نور ۴۹ نفس بر سه قسم ست مطمئنه - لوامه - اماره مطمئنه نفس انبیاست و خلص اولیا علیہم الصلوٰة
والسلام که اراده اش در اراده الٰہیه فانی شده ہیچگونه خلاف حق را بآن راه نیست دوم لوامه که بر عیوب
ملامت کند و از ارتکاب آن باز دارد و اگر چیزے واقع شود زود به ندامت و توبه گراید آن نفس صالحین
و اتقیا و اماره که مدام به بدی مائل باشد و اصرار ورزد آن نفس عوام ست نور ۵۰ - تلوین
و تمکین دو مقام ست اگر سالک ہنوز سلوک طی نکرده ہست و در طی نمودن ساعی ست آن راه صاحب
تلوین گویند و عکس او صاحب تمکین می باشد و واقف و راجع ہم مراد از ہمین معنی ست نور ۵۱ - قلب و
نفس و روح ہر سه مترادف المعنی ست که مراد از ذات انسانیست نور ۵۲ - صوت سرمدی
چیست آوازیست از عالم قدس که در شغل حراء وقت حبس نمودن سوراخ گوش می آید مثل صلصلة
الجرس وغیره نور ۵۳ - بدانکه واصلان حق دو قسم اند یکے کاملان مکمل که به ریاضت و مجاہدات
پرداخته بعنایت الٰہی خود بدرجه کمال رسیدند و دیگران را هم رسانند این قسم از ہمه اقسام اعلیٰ میباشد و دیگر
کاملان محض که بدرجه کمال رسیدند و ہمانجا استقامت کرده کمالات را ترقی میدهند سوئے خلق لیکن ایشان
را تنزل نداده اند و فیض به دیگران رسانند این قسم به قسم بالا مساوات ندارد لیکن درینجا باید دانست
که ہر مکمل از ہر کامل افضل نمیباشد بلکه گاه میشود که ہر دو در کاملیت مساوی باشند بعد ازان
یکی را مرتبه تکمیلیت بخشند درینصورت البته این مکمل را بران کامل فضل میتوان نهاد نه بطور قاعده کلیه
که ہر مکمل از ہر کامل افضل باشد نور ۵۴ - مخفی مباد که خواب عبارتست از حالتی که طاری شود

حیوان را بسبب انتشار اعصاب دماغیه از رطوبتهای ابخره متقاعده چنانکه حواس ظاهر از احساس باز ایستد پس نوم و احساس تقابل بالعرض بود چنانکه میان وجود مانع وجود معلول و با عدم شرط وجود مشروط نزد بعض عبارتست از باز ایستادن حواس از عمل بکیبارگی که طاری شود از تصاعد ابخره غذائیه بجانب دماغ و بصورت بیان نوم و احساس تقابل عدم و ملکه باشد بصورت خواب و احساس ظاهری مجتمع نشود اما نزد ارباب سلوک او غفلتی ست که پیدا میشود بسبب امر مزاجی که عارض شود در دماغ و معنی امر مزاجی آنکه در کاسهٔ سر انسان دو طرف ست پیش و پس سمت پیش که مخزن نور و عقل ست و در میان هر دو طرف روزنیست حد فاصل چون انسانرا خواب شروع میشود یک غبار مانند ابر رقیق پیدا میشود که باعث حجاب عقلست و دران روزن میرسد آن زمان نوم غلبه میکند بعده در گوش و زبان دوره کرده به دل صنوبری می آید آنوقت بسیار بیهوشی طاری شد یعنی نوم می آید و می خسپد مراد از امر مزاجی همین معنی بود که بیان کردیم و درینجا حالتی دیگرست شبیه بخواب که در اصطلاح صوفیه غیبت نامند و آن باز ایستادن حواس ست از فعل خود بسبب فرط لذت از انچه در دل وارد میشود از عالم اعلیٰ و دل را از عالم ظاهر بعالم غیب کشد و انچه درینحالت شهود شود مشاهده و مکاشفه نامند نه رویا چنانچه صحو نزد صوفیه عبارتست از عدم تعطل حواس بسبب عدم ورود اثر از عالم اعلیٰ درینحالت مشابه بیدار ست و بیداری عدم تعطل حواس ست نزد ما بودن بسبب ورود از عالم اعلیٰ انچه درین مشاهده شود معاینه و انچه در بیداری محسوس شود چنان خوانند هم رویت عرصی نور ۵۵ چون سالک از سیر الی الله فارغ شده در سیر فی الله قدم می نهند و ترقی مدارج حاصل میکنند بعضے از ایشان از ورود تجلیات انتقام سالکت و صامت و ضابط میباشند و چنان ظرف عالی دارند که کوه کوه دریا دریا اسرار را ضبط مینمایند و انتشار آن نمیکنند و بعضی از اینها ضبط نکرده بصداهاے هویت زبان میکشایند مثل سبحانی ما اعظم شانی ۔ لیس فی جبتی سوی الله انا الحق ۔ ایشان ازین گفتار هیچ وبال و نکال ندارند چراکه طاقت ضبط و قدرت خفا ان نداشتند پس معذور و مجبور شدند اولیاء کرام و علماء عظام تقریب افهام و تسکین عوام را بهر این معامله مثالها گفته اند اگرچه هیچ تشبیهی بحقیقت او وا نرسد مثل کلام جن حلول کرده به بدن انسان که بظاهر از زبان انسان ست و حقیقةً کلام جن آن جنّی از زبان این کس گویا شود و بدست او کار کند و بپای او راه رود و بدن

او طعام خورد بچشم خود دیدم که دختر کے خورد را خلل آسیب شد بکیدم نہ سیر نخیۃ طعام میخورد
علاج کردم وشفا یافت آیا گمان بری که بان دختره که نیم پاؤ بیش نخوردی یکجا شستہ نہ سیر خورد چند سالہ
وگوارہ کند پر ظاہر که آن جنی میخورد اما از دہن این میخورد و بینندگان دانستندی که دختره میخورد
قدرت آسیبی را با قدرت حضرت حق عزوجل چه نسبت اگر مولی تعالی بنده از بندگان خود را مظہر
کلام خود گرداند و بر زبان او سخن راند چه بعید ست آنکه می شنوی که انا الحق و سبحانی ہمون میگوید
که این گفتن او را منزاوار ست اگرچه تو از زبان بایزید و حسین منصور شنوی مثالے دیگر واضح ور وشن
تر بلکه گوئی که عین صورت واقعه و آواز لیست که موسی کلیم علیه الصلوٰۃ والتسلیم از شجره شنید که یا موسی
انی انا اللہ رب العالمین آیا آن درخت گفته بود که ای موسٰی منم اللہ پروردگار جہانیان حاشا للہ
نگفت مگر رب العالمین اگرچه از شجره شنیده شد ہمچنان اگر حضرت حق عزوجل از شجره انسانی که
اشرف از شجر ست سخن فرماید و ہر دو ما نرا آواز از گلوی بشر آید چه عجب ست گفته او گفته اللہ بود
گرچه از حلقوم عبد اللہ بود۔ اگرچه بظاہر این متکلم کلام انسان ست لاکن در حقیقت کلام آن متکلم
ست که انسان بصفت کلیمی او لی نزد کلام حقیقی و نفسی او بسماع ہر کس نیاید اینجا این متکلم ظاہری
خود را فنا کرده بمتکلم حقیقی چنان گفته ست که معاذ اللہ باغوای نفس خود بآن گویا شده مثل
قول فرعون بیعون انا ربکم الاعلی که او یعنی بخودی خود گفت و این خودی را گزاشته که متکلم
حقیقی او را گویا نمود کما لا یخفی لہذا این قبول ماندوان مردود شد ہمین فرق درمیان مقوله فرعون
وحسین منصور ست که مقوله حسین از خود نبود بعد فنا ے وجود خود بود و مقوله فرعون برعکس فاحفظ
پس چون مراد لیا اللہ حال غلبه میکند و طاقت نمیباشد تبقاضا ے حال این از ایشان سر بر
می زند این حال حالت سکر گویند سکر و صحو دو مقام ست اگر وقت ورود تجلیات ربانی شعور با ایشان
برقرار ماند صحو ست ورنه سکر حالت سکر را اعتبار نکنند بر اہل سکر ہیچ باز پرس نیست مثل مجانین ورنه
اقوال اینحالت قابل وثوق و حجت گرفتن نیست بلکه بر اہل صحو تدارک آن ضرور یست چنانچه مشہور ست
که حضرت غوث الثقلین رضی اللہ تعالی عنه فرموده در وقت منصور کسی نبود که او را دست گرفتی اگر

سن ایراآنوقت بودی کشتنش گرفتمی یعنی بتقاضاے آنکه تدارک آن اهل صحو ضروریست و را ازین بیخودی
نگاه داشتمی و از باطن خود قوت ضبط عطا فرمودی و اینحالت سکر بسیاری از اولیاء الله را بوده است کلمات
اینحالت را شطح خوانند و غیر بها لا یعبأ به در ین باره دارا شکوه رساله مبسوطه نوشته و شطحیات هر طبقه
تا دور خود جمع کرده است هر کرا زیاده توضیح منظور شد آنرا ببیند کلمات اینوقت ظل و عکس کلام الهی باشند
بعضی همدرین حالت مستغرق مانند تا آخر عمر هم چو حسین منصور قدس سره و از بعضی مدت العمر بظهور نمی آیند
و ایشان اعاظم صابطین و وارثان خاص حضور سید المرسلین اند صلی الله تعالی علیه و علیهم اجمعین همچو خلفاے
راشدین و حضرت حسنین و سائر صحابه کرام و حضور پر نور غوث الاعظم رضی الله تعالی عنه و بعضی را حالت
متلون باشد گاهے بعدم ضبط سر بر میزنند چون افاقت یابند فورا توبه و انابت مینمایند همین دلیل تمام فسیست
که در حالت صحو خود بصدور چنین کلمات راضی نیند و ظاهر آنرا بنسبت خود حق ندانند ورنه توبه و انابت
چه معنی داشت اما چه کنند که نه بجانب ایشانست نه بحالت سلامت حواس از ایشان سر بر زده حضرت خواجه
بایزید بسطامی رحمة الله تعالی را گفتند آنچه سبحانی گفته بعضی اوقات از حضرت شما می شنویم فرمود بایزید هرگز
نگفته است و نه هرگز نگوید گفتند بلے فرموده گفت اگر بعد ازین بشنوید بر شما لازم میکنم که بخنجرم زنید مردمان
خنجرها آب داده پیش خود داشتند تا آنکه بر حضرت ایشان حال وارد شد و سبحانی گفتن آغاز نهاد که مردمان
حسب وصیت خنجرها زدند هر که خنجر بجاے زد بر همان عضو خود او زخم رسید و بدن حضرت ایشانرا گزندے
نبود فرمودند من میگفتم که بایزید نمیگوید آن میگوید که این گفتن او را سزاوار است اگر کسے بحالت صحو و بقاے
حواس تفوه بچنین کلمات کند او زندیق و مرتد شود و واجب القتل است و ازینجاست که با وجود تسلیم توحید
وجودے میگویند ؎ گر فرق مراتب نکنی زندیقی۔ یعنی مراتب تنزلات نگاه نداری اگر زید را با این همه
شمائل و خصائل بعینه خدا دانی توحید وجودی کجاست که ممکن را واجب میگوئی و حاشا لله زید خدا نیست
البته بقطع نظر از تعینات بحقیقت وجود همان حقیقت واحده واجبیه است و بس آنجا نه زید زید است نه عمر
عمرو و نه خالد خالد و نه بکر بکر در وجود ذاتی واحد است و موجود را مصداقی جز خداوند تعالی باستقلال نیست
ازینجاست که گویند حقایق الاشیاء ثابتة مع انه لیس غیره موجودا فی الحقیقة خلاصه کلام آنکه این سخن قابل نیست

حال ہست تا وقتیکہ حال وارد نشود ہیچ نیست درین مسئلہ تا بدان مقام نرسد کلام نکند کہ از افہام عقول بیرونست
و را ادراک آن از عقلست جز اینکہ گوید کہ مسئلہ حق ست لاکن کینہ ان اولیاء اللہ دانند کہ ما یا نرا فی الحال ہمین اتباع
ظاہر شریعت غرا راہ مستقیم ست آئیندہ وقتیکہ فضل الہی شامل حال شدہ بباطن شریعت مطہرہ رساند ہمین
ظاہر شریعت را در اینجا بطورے بفہم کہ دیگران ازان بالفعل معذور اند این فائدہ برای آن آوردہ شد
ضرورتے نبود کہ درین زمان اکثر اینچنین توحید گویان یافتہ میشوند پس بایشان نہ اختلاط کنند و نہ معترضانہ
پیش آیند و وجہ ظاہر کما لایخفی **نور ۵۶** - اقوال صوفیہ در تفصیل عوالم پنجگانہ مشہورست آن اول غیب مطلق
کہ حضرت اعیان ثابتہ است دوم غیب مضاف قریب بمطلق کہ عقول و نفوس مجردہ اند و این عالم ارواح ست
سوم غیب مضاف قریب بعالم حس و این عالم مثالست چہارم حس مطلق کہ عالم اجسام ست پنجم
عالمی جامع مراین عوالم را و گفتہ اند کہ ہر عالم تحتانی مظہر عالم فوقانی خود ہست بالترتیب چنانچہ عالم حس مظہر
عالم مثال ست و عالم مثال مظہر عالم ارواح و عالم ارواح مظہر اعیان ثابتہ ہست اعیان ثابتہ مظہر حضرت الوحدیۃ
و حضرت الاحدیہ ہست پس عوالم باہم محاذات و مقابلہ دارند و بایکدگر مطابق اند و گفتہ اند کہ عالم مثال برزخیست
میان عالم ارواح و اجسام و مشتمل ست بر صور این عالم و از انکہ محسوس و مقداریست بعالم اجسام مشابہتی
دارد و از جہت نورانیت و لطافت بعالم ارواح مناسبتی و مسمی ہست بارض حقیقی و خیال منفصل کاشی
در شرح فصوص گفتہ کہ در اصطلاح حکماء عالم مثال صور منطبعہ نفوس را گویند گویا در حقیقت خیال این عالم ست
فقط پس صوفیہ در اثبات این عالم و اوصاف و احکام آن با اشراقیہ متفق اند و در تعیین مستقر روح بعد از
فراق بدن مختلف اشراقیہ و غیرہم ہمین عالم را مقر روح گفتہ اند و صوفیہ بغیر این عالم رفتہ چنانچہ شیخ اکبر قدس
سرہ الاطہر در فتوحات باب بیست و یکم بعد از سیصد بیان فرمودہ و باچیزے ازان در بیان عالم برزخ
یاد کردہ ایم فتذکر **نور ۵۷** یکی از مخلصان فقیر کہ ذی علم و صوفی منش بود و برحمت حق تقریری میکرد
در بیان احاطہ ذات احدیت بکافۂ عالم از انجا کہ شاہد لطیفے از لطائف ناظرین را ملائم حال و مقام خود
شان بیادگار روحش یاد کنیم میگفت غفر اللہ تعالی لنا و لہ بدان ایدک اللہ تعالی فی الدارین -
کہ ہیچ مفہومی از مفہومات کہ محیط ہمہ مفہومات باشد نیست مگر مفہوم موجود کہ فوق ہمہ مفہومات و حاوی تمام

اشیاء موجود ہست و مصداقش عند التحقیق نیست مگر ذات واجب تعالی شانہ کما سیجیٔ پس
ذاتش محیط ہمہ اشیا باشد تفصیلش آنکہ موجود جنسی ست عالی کہ تحت آن اجناس اند از جوہر و
عرض و این ہر دو محیط تمام عالم اند این ہر دو ہست باینطور کہ چون موجود را مقید بقید فی الموضوع و لا فی الموضوع سازند
عرض و جوہر پیدا آید چہ عرض موجود را گویند کہ فی الموضوع باشد و جوہر موجود را گویند کہ فی الموضوع
نباشد ہمچنین چون جوہر متعین بتعینات سازند اجناس و انواع جواہر پیدا آیند و چون عرض را مقید
بقیود گردانند انواع اعراض بعرصۂ ظہور رسند پس گویند کہ جوہر از دو حال خالی نیست مقرون بمادہ
باشد یا مجرد از ان و مجرد یا متعلق بمادہ باشد یا غیر متعلق ثانی را عقل و ملک گویند
اول را نفس و روح و آنکہ مقارن بمادہ ہست قابل ابعاد ثلثہ باشد آنرا جسم گویند و جسم اگر نمو دارد
و نامی باشد آنرا نبات گویند و اگر جسم نامی حاس و متحرک بالارادہ باشد حیوان گویند و اگر ناطق ہم
باشد انسان نامند ہمچنین حیوان اگر ناہق و صاہل باشد حمار و فرس گویند و علی ہذا القیاس چون
محیط تمام حیوانات ہست از انسان و فرس وغیرہ و جسم نامی محیط انواع نباتات و حیوانات ہست
و جسم مطلق محیط تمام جمادات و نباتات و حیوانات و جوہر محیط عقول و نفوس و اجسام و ہمچنانکہ
جوہر را محیط جواہر عالم دانستی ہمین سان عرض را محیط اعراض عالم از الوان و اشکال و ہیات
و کیفیات و اوضاع وغیرہ باید فہمید و چون دانستی کہ موجود مطلق محیط تمام موجودات ہست از جواہر و
اعراض و الموجود ہو اللہ تعالی سبحانہ فہو علی کل شیٔ محیط و ہو بکل شیٔ علیم باقیماند آنکہ مصداق
موجودات واجب تعالی ہست و بس تقریرش آنکہ موجود باحتمالات عقلیہ محتمل ست سہ معنی را
اول موجودیکہ وجودش عین ذات باشد و ثانی موجودیکہ وجودش غیر ذات و زائد بر ذات لاکن بمقتضائے
ذات و لازم ذات و غیر منفک عن الذات باشد و ثالث موجودیکہ وجودش غیر ذات باشد و بمقتضائے
ذات ہم نباشد بلکہ از فیض غیر گردد ظاہر ہست کہ موجود بمعنی ثالث انقص و ادون موجودات
ثلثہ ہست و ثانی اوسط آنہا و اول اعلی و اولی و اشرف ہمہ و الیق بانکہ نسبتش بذات واجب
کنند پس لازم کہ واجب را بہمین معنی موجود گویند اعنی موجودیست کہ وجودش عین ذات ست

وهمه موجودات موجود باو بلکه خود او زیراکه ذات مقدسش بر او منزه از همه نقایص وعیوبست تعالی شانه ودر معنی ثانی نقص زیادت وغیریت موجود هست و بر تقدیر گرفتن معنی ثانی وصادق کردن آن بر واجب لازم می آید که ذات در مرتبه ذات معرا عن الوجود باشد ومستکمل بغیر واین هر دو نقصان اند تنزیه ذات ازان واجب تعالی الله عما یصفون وچون معنی ثانی را در ذات واجب گرفتن گنجائی نیست پس معنی ثالث چسان صورت بندد پس لا محاله موجود را بمعنی اول باید گرفت ومصداقش سوای ذات واجب سبحانه دیگری نتوان فهمید اینست تقریر نزول از اطلاق بتقیید واز واجب بممکن واگر خواهی تقریر عروج شنوی همین تقریر بادنی تغیر مبدل بتقریر عروج خواهد شد بانیطور اگر انسان را از قید ناطق معرا کنی حیوان باقی ماند واگر حیوان را منزه از قید حساس ومتحرک بالاراده نمائی جسم نامی باشد واگر از جسم نامی قید نامی مرتفع سازی جسم ماند وعلی هذا القیاس جسم قید قابلیت ابعاد ثلثه ودر نامی جوهر مطلق باقیمانده از جوهر قید لا فی الموضوع رفع سازی وجود باقیماند فانه باقی والکل فانی کل شیء هالک الا وجهه

نور ۵ قلوب الابرار قبور الاسرار نور ۵ با جنید قدس سره گفتند که جلیست که شخصی ابیات بادقار ناگاه آوازی میشنود اضطراب قلق در نهادش می افتد حرکات ناملایم می زاید گفت حق سبحانه تعالی در ازل با ذریات آدم علیه السلام خطاب الست بربکم کرده حلاوت وعذوبت آنخطاب بیاد شان آید و بذوق آن در حرکات آیند ۵ الست از ازل همچنان شان بگوش ـ بفریاد قالوا بلی در خروش ـ ازینجا آن نکته معلوم گردد که گفته اند حسن صورت در دل سامع چیزی نمی اندازد بلکه انچه در دل ست آنرا می جنباند سید عبد القادر گیلانی قدس سره فرموده اند رایت الارواح کلها برقصون فی قوالبهم بعد قوله الست بربکم اینست که سماع هر ذی روح انسانی را خوش آید بلکه بعضی حیوان نیز ازین لذت فیضیاب تا بر آدمی صورتان اولئک کالانعام بل هم اضل تازیانه غیرت وعبرت باشد والله الهادی نور ۱۶ تمهید القول فی الولایة والولی بدانکه ولایت مشتق ست از ولی که قربست وان بر دو قسم ست ولایت عامه وولایت خاصه ولایت مشترک ست میان همه مومنان قال الله تعالی ولی الذین امنوا الخ وولایت خاصه مخصوص است بواصلان از ارباب سلوک وهی عبارت عن فناء العبد فی الحق وبقائه به فالولی هو الفانی فیه والباقی به وفنا عبارتست از نهایت سیر الی الله وبقا عبارتست از بدایت سیر فی الله چه سیر الی الله وقتی منتهی شود که بادیه وجود را بقدم صدق یکبارگی قطع کند وسیر فی الله انگاه متحقق شود که بنده را بعد از فنا

مطلق وجودی و ذاتی مطہر از لوث حدثان ازرانی دارد تا بدان در عالم اتصاف باوصاف الٰہی و تخلق
باخلاق ربانی ترقی کند فقط من نفحات الانس **نور ۶۱** و ہم از نفحات نوشته میشود القول فی معرفة
الصوفی والمتصوف والملامتی والفقیه والفرق بینهم۔ و فی فصل العاشر فی الباب الثالث من ترجمة
العوارف۔ بدانکه ترتیب طبقات مردم علی اختلاف درجاتهم برسه قسم است قسم اول مرتبه واصلان کاملان
و ان طبقه علیا است و قسم دوم مرتبه سالکان طریق کمال و ان طبقه وسطی است و قسم سوم مقیمان
و ہده نقصان و ان طبقه سفلیست و اصلان مقربان سابقانند و سالکان ابرار و اصحاب یمین و
مقیمان اشرار و اصحاب شمال و اہل وصول بعد از انبیا صلوات الرحمٰن علیهم دو طائفه اند اول مشائخ
صوفیه آنکه بواسطه کمال متابعت رسول الله صلی الله علیه وسلم مرتبه وصول یافته اند و بعد از ان در
رجوع برائے دعوت خلق بطریق متابعت ماذون و مامور شده اند اینطائفه کاملان مکمل اندکه فضل
و عنایات ازلی ایشانرا بعد از استغراق در عین جمع و لجه توحید از شکم ماہی فنا بساحل تفرقه و میدان
بقا خلاصی و مناصی ارزانی فرمود تا خلق را بنجات و درجات دلالت کنند و اما طائفه دوم آن جماعت
اندکه بعد از وصول بدرجه کمال حواله تکمیل و رجوع بخلق بایشان نرفت و غرقه بحر جمع گشتند و در شکم
ماہی فنا چنانچه ناچیز و مستهلک شدند که از ایشان هرگز خبرے و اثری بساحل تفرقه و ناحیت بقا نرسید
و در سلک زمره سکان قباب غیرت و قطان دیار حیرت انخراط یافتند و بعد از ان ازکمال وصول ولایت
تکمیل دیگران بایشان مفوض نگشت **نور ۶۲** از نص الکلمات بیان حضرت سید شاه حمزه قدس سره العزیز
جلد دوم در فواتح مذکور است که ولایت چهار قسم است اول ولایتیکه باطن نبوة مطلقه است دوم ولایت مقیده
هر نبی سوم ولایت مطلقه هر نبی و آن در محمد صلی الله علیه وسلم مشکوٰة اقتباس ولایت انبیا است از
دیگر انبیا مشکوٰة اقتباس اولیا چهارم ولایت مطلقه عام که مخصوص به نبوت نیست هر یکی را خاتمی است
خاتم قسم اوّل علی مرتضیٰ است کرم الله وجهه و خاتم ولایت مقیده محمدیه شیخ ابن عربی است قدس سره العزیز
و اکثر اولیاء کمل تصدیق این نموده اند و بعض غلات فقها و صوفیه در تکفیر و تضلیل شیخ مبالغه بسیار
میدارند چاره این مردم در غیبت فراموشی و در حضور خاموشی ع با مدعی مگوئید اسرار عشق و مستی

تا بخبر بپرداز ور خود پرستی۔ و بعض گفته اند که خاتم ولایت مطلقه محمدیه مهدیست که از نسل آنحضرت است و خاتم ولایت
عامه عیسی علیه السلام است از شیخ ابن عربی منقولست که ولایت عامه ابتدا دارد۔ و انتها ابتدا از آدم و انتها
عیسی علیه السلام **نور ۱۴۳** تفصیل اقسام اولیاء الله اول از ایشان چهار هزار اند که مکتوم اند و هر یکدیگر
را نشناسند و محل حال خود ندانند و اندر کل احوال از خود و خلق مستور باشند و اما آنانکه اهل حل و عقد اند
و سرهنگان درگاه حق‌اند سیصد اند که مر ایشانرا اخیار خوانند و چهل دیگر از ایشان ابدال خوانند و هفت دیگر
از ایشانرا ابرار خوانند و چهار دیگر اند که ایشانرا اوتاد خوانند و سه دیگر اند که ایشانرا نقبا خوانند و یکی او را قطب و غوث خوانند
و این همه یکدیگر را شناسند و اندر امور باذن یکدیگر محتاج باشند صاحب کتاب فتوحات مکیه در فصل
سی و یکم از باب صد و نود و هشتم رجال هفتگانه را ابدال گفته است در انجا گفته است که حقتعالی زمین را هفت اقلیم
گردانیده و هفت تن از بندگان خود برگزیده و ایشانرا ابدال نام نهاده و وجود هر یکی از هفت اقلیم یکی از ان
تن نگاه میدارند و فرموده است که من در حرم مکه با ایشان جمع شدم و بر ایشان سلام گفتم و ایشان بر من سلام گفتند
و با ایشان سخن گفتم فما رایت احسن سمتا منهم ولا اکثر شغلا بالله و فرمود که مثل ایشان ندیدم مگر یک کس
نور ۱۴۴ خارق عاداتے که از اولیا ظاهر شود کرامت خوانند اشاعره بکرامات اولیاء قائل اند و معتزله انکار
میکنند و ابو الحسن بصری از معتزله موافق اشاعره است صوفیه گویند اخبار از امور غیبیه و طی زمان و مثال آن از خواص
فرشته و جن است اگر از کامل واقع شود بجانب ایشان باشد اما حق را اطلاع بر ضمائر نیست تصرف در ملک و ملکوت
مثل احیاء و اماتت و اخراج محبوس از قید در برزخ است و ادخال مرید در عالم ملکوت از خواص مرتبه الوهیت ابو محمد
دمشقی گوید چنانکه به پیغمبران اظهار معجزات فرض است بر اولیاء نهان داشتن آن لازم و بعضی گفته اند که کرامت حیض مردان است
خواجه عبد الله انصاری فرماید اگر بر هوا پرے مگسی باشی و اگر بر آب روی خسی باشی دل بدست آر تا کسی باشی از خواجه
نقشبند قدس سره طلب کرامات کردند فرمودند کرامات زیاده ازان نیست که با چندین بار گناه بر روی زمین تو انم رفت
ابو القاسم سمرقندی قدس سره میان خلق نشسته بود بزرگے بر بالینش آمد او را مشغول یافت سجاده بحوض نهاد خواست
و نماز گذارد ابو القاسم گفت ای برادر اینکار کودکان که کنند مرد آنست که در میان خلائق دل خود را مشغول بحق دارد
حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر را گفتند که فلان بر روی آب میرود گفت سهل است وزغی و صعوه هم بر روی آب میرود گفتند بر هوا

گفت زعفی وگسی بہ ہوا می پرند در لحظہ از شہری بشہری میرود گفت شیطان در یک نفس از مشرق بمغرب میرود
اینہا ازعیمی نیست مرد آن بود کہ میان خلق بنشیند و داد و ستد کند و زن خواہد و باخلق درآمیزد و از خدای خود
غافل نباشد یکدم صحبت جدی و مرشدی رضی اللہ تعالیٰ عنہ بالفاظ آخر قال بعضہم اجل الکرامات واعظمہا التلذذ بالطاعات
فی الخلوات والجلوات ومنہا مراعات الانفاس مع اللہ والرضاء عن اللہ فی جمیع الحالات سبحان اللہ کسیکہ حلاوت
این کلام ومزہ این مرام دانستہ باشد و دیدہ باشد داند کہ این سخن بچہ مرتبہ عالیست **نور ٦٥** - اعلم ان ولی
ان الولایۃ مشتق من الولی بمعنی القرب وہی علی قسمین عام کما قال اللہ تعالیٰ اللہ ولی الذین امنوا الایۃ وخاص وہی عبارۃ
عن فناء العبد فی الحق وبقائہ بہ قالو سے ہو الفانی فیہ والباقی بہ والفناء عبارۃ عن نہایۃ السیر الی اللہ والبقاء عبارۃ
عن بدایۃ السیر فی اللہ ابو علی جرجانی گوید الولی ہو الفانی من حالہ ہو الباقی فی مشاہدۃ الحق لم یکن لہ عن نفسہ اخبار ولا مع
غیر اللہ قرار از فص الکلمات **نور ٦٦** - شیخ فرید عطار فرمودہ کہ قومی از اولیاء اللہ عزوجل باشند کہ ایشانرا مشایخ
طریقت وکبرای حقیقت اویسیان نامند وایشانرا در ظاہر بہ پیری احتیاج نبود زیرا کہ ایشانرا حضرت رسالت در حجرۂ
تربیت خود پرورش میدہد بیواسطہ غیری چنانکہ اویس را رضی اللہ عنہ و این مقام عظیم بود و بس عالی تا کرا اینجا رسانند
و این دولت روی کہ نماید ذلک فضل اللہ یوتیہ من یشاء و ہمچنین بعضی از اولیاء اللہ تعالیٰ کہ متابعان آنحضرت اند
بعضی از طالبان انجذب روحانیت ترتیب کردہ اند بی آنکہ او را در ظاہر پیری باشد و این جماعت نیز داخل اویسیانند و بسیار از مشایخ
طریقت را در اول سلوک توجہ باین مقام بودہ است چنانکہ شیخ بزرگوار شیخ ابو القاسم کرکانی طوسی را کہ سلسلۂ مشایخ الاسلام
نجم الدین کبری رضی اللہ عنہما بایشان می پیوندد از طریقۂ ابو سعید ابو الخیر و ابو الحسن خرقانی رضی اللہ عنہما است ابتدای نظر او اویسی
بودہ علی الدوام **نور ٦٧** - بدانکہ جملہ اولیاء اللہ اگرچہ از حیثیت ولایت ہمہ یکدرجہ اند چنانکہ انبیاء علیہم السلام
کہ لا نفرق بین احد من رسلہ فاما از حیثیت تفضیل تلک الرسل فضلنا بعضہم علی بعض متنوع و منقسم بچند قسم
میشوند و ہر گروہی را مشربی و مذہبی خاص ہست لہذا ہر طائفہ را از اولیاء اللہ بنامی مخصوص یاد کنند بعضی را
صوفیہ و بعضی را متصوفہ و بعضی را ملامتیہ و برخی اویسیہ و برخی فقیر و بعضی قلندر و گروہی را ابدال و قومی را ابطال
و طائفہ را سیاح و جماعتی را اوتاد والی غیر ذلک چون اولیاء عشرین و بدلاء اربعین و اولیاء عرفیف
و افراد و معرالیس اللہ و نقباء و نجباء و عمداء و اقطاب و قطب الاقطاب لکن مع اختلاف صفاتہم و افتراق فرقہم

جملہ دریک مربط مربوط اند و بیک رشتہ مضبوط ہر نبی ہر ولی را مسلکیست + لیک ناحق میرود جملہ یکیست

لمعہ رابعہ و رسلوک

نور اوّل - بدان - وفقک اللہ تعالے فی الدارین - چون طالب صادق قدم در بادیہ راہ سلوک نہد و وصال حق خواہد باید کہ بر رسالہ عمل معمول مولفہ **سید محمد** کالپوری رحمۃ اللہ علیہ عمل کنند مبتدیان را بس مفید و کافی ست نقل رسالہ بعینہا می نمایم -

بسم اللہ الرحمن الرحیم ط

بعد از حمد و صلوۃ بعید و بنا بر برادران دینی موعظہ آنکہ بعد از تطبیق عقائد بعقائد سلف از اعتقاد بہشت و دوزخ و ثواب و عذاب و حور و قصور و جمیع انچہ از قرآن و احادیث نبوی علیہ التحیۃ و الثنا مستفاد است و صوفیہ صافیہ نیز دران مخالف علما ظاہری نیستند باید کہ ہمیشہ با وضو باشند و اصلا و مطلقا نگذارند کہ ہیچ وقتی بیوضو بروند - و بعد از ہر وضو دوگانہ تحیۃ الوضو بر خود لازم دانند کہ نزدیک مشایخ کار لیست بزرگ و اصلیست قوی و طعام بیوضو نخورند و بعد از طعام دوگانہ تحیۃ الطعام میگذاردہ باشند چنانچہ عمل این ضعیف بی بضاعت ہست و بعد از خوردن طعام این دعا بخوانند الحمد للہ الذی اطعمنی ہذا الطعام الحمد للہ الذی رزقنی ہذا الطعام من غیر حول ولا قوۃ منی الحمد للہ الذی اطعمنی و سقانی و جعلنی من المسلمین - و در احادیث صحیح آمدہ ست کہ ہر کہ را این دعا بعد از طعام بخواند آن طعام بیحساب گردد و بعدہ ہفت بار سورہ قریش بخوانند دیگر آنکہ در پاس آخر شب برخاستہ نماز تہجد دوازدہ رکعت بہ شش سلام میگذاردہ باشند در ہر رکعتی بعد از فاتحہ سورہ قل ہو اللہ احد یعنی سورہ اخلاص سہ سہ بار بخوانند و ہرگز روا ندارند کہ این نماز قضا شود کہ درین نماز تاثیر ست بزرگ و فائدہ ہست جزیل اوّل چون برخیزد آخر شب از خواب این ابیات بخواند

دردلم افگن کہ پشیمان شوم	برہم آور کہ مسلمان شوم	اے کسی ما بیکسی ما ببین
قافلہ شد وا بیکسی ما ببین	رزق من از عالم غیبی رسان	واز طمع ہمچو خودم وارہان
بادہ تو سبزہ و گلزار فارغیم	با چشم تو زبادہ و خمار فارغیم	خانہ گرو نہادہ و در کوی تو مقیم

دوکان خراب کرده و از کار فارغیم
برزفت و برگذشت سرما ز آسمان
نامهٔ عمر خود سیه کردم
یارب به رهایم ز حرمان چه شود
یک گبر و گر کنی مسلمان چه شود
در راه خود اوّل ز خودی بیخود کن
بر کرم تست مرا اعتماد
جز در تو قبله نخواهیم نساخت
بحضر ز هزار سال تسبیح و نماز
اگر کار یک کس بسامان شود
مقرا بالذنوب و قد دعاکا
بادشاها جرم ما را در گذار
جرم بی اندازه بیحد کرده ایم
دا لیما در فسق و عصیان مانده ایم
غافل از امر و نواهی بوده ایم
بر در آمد بندهٔ بگریخته
زانکه خود فرموده لا تقنطوا
نفس و شیطان زد کریما راه من
پیش از آن کاندر لحد تنها کنی

رختی که داشتیم بغارت برد عشق
کز ذوق عشق از همه دستار فارغیم
تو برین نامهٔ سیاه مبین
راهی بدهم بکوی عرفان چه شود
یارب دل پاک و جان آگاهم ده
وانگاه ز بیخودی بخودراهم ده
چاره من ساز که بیچاره ام
اگر نوازی تو که خواهد نواخت
تنها غم دل گفتن با یار چه خوش باشد
ز دریای رحمت چه نقصان شود
فان تغفر فانت لذاک اهل
ما گنهگار یم تو آمرزگار
سالها در بند عصیان گشته ایم
همچنین نفس و شیطان مانده ایم
بیکه بگذشت بر ما ساعتی
آبروی خود ز عصیان ریخته
بحر الطاف تو بی پایان شده
رحمتت باشد شفاعت خواه من
اندران دم کز بدن جانم بری

از سود و از زیان دو بازار فارغیم
گرچه من هر لبسر گنه کردم
کرم خویش بین گناه مبین
بس گبر که از کفر مسلمان کردی
آه شب و گریهٔ سحرگاهم ده
بر عمل خویش ندارم امید
گر تو نوازی بکه رو آورم
یکدفعه عنایت تو ای بنده نواز
سر بر قدمش نهادن هر بار چه خوش باشد
الهی عبدک العاصی اتاکا
وان تطرد فمن یرحم سواکا
تو نکو کاری و ما بد کرده ایم
آخر از کرده پشیمان گشته ایم
روز و شب اندر معاصی بوده ایم
با حضور دل نکردیم طاعتی
هست امید مغفرت از لطف تو
نا امید از رحمت شیطان شده
چشم دارم کز گنه پاکم کنی
از جهان با نور ایمانم بری

وبعد تهجد هم نیز خواند این مناجات را چنانکه عادت شیخ ابوذر رضی الله عنه من بعد یعنی صلوة تهجد مناجات
به ذکر و سبق باطن مشغول باشند تا آنکه صبح صادق بدمد بعده پیش از فجر برای کشایش رزق حلال

یا رزاق صد بار بخوانند اول و آخر درود شریف اللّٰهم صل علی سیدنا محمد و بارک وسلم بعده نماز فجر ادا کنند بعده
بذکر مشغول شوند بعده از برای کشایش و مغفرت صد بار یا غفور و صد بار یا غفار بخوانند اوّل و آخر درود شریف
چنانچه عمل ان ضعیف ست بعده همانجا نشسته باشند چون آفتاب یک نیزه برآید دو رکعت نماز بگذارند
در هر رکعت بعد فاتحه سه بار سوره اخلاص بخوانند بدین نیت نویت ان اصلی للّٰه تعالیٰ
رکعتی صلوة شکر النهار تقربا الی اللّٰه تعالیٰ متوجها الی جهة الکعبة الشریفة اللّٰه اکبر بعده مشغول بسبق باطن
باشند و هرگز نگذارند که هیچ وقتی خالی از سبق باطن رود خواه نشسته خواه ایستاده خواه غلطیده
مشغول باشند و چون وقت ضحی باشد دوازده رکعت به سه سه سلام بگذارند بدین نیت نویت ان
اصلی للّٰه تعالیٰ اربع رکعات صلوة الضحی تقربا الی اللّٰه تعالیٰ متوجها الی جهة الکعبة الشریفة اللّٰه اکبر در هر رکعت
بعد فاتحه سوره اخلاص سه سه بار بخوانند هرگز این نماز هم قضا نکنند که ثواب بغایت ست و فائده
بی نهایت دارد و بعد از مغرب شش رکعت به سه سلام اوابین بگذارند بدین نیت نویت ان اصلی
للّٰه تعالیٰ رکعتی صلوة الاوابین تقربا الی اللّٰه تعالیٰ متوجها الی جهة الکعبة الشریفة اللّٰه اکبر در هر رکعت
بعد فاتحه اخلاص سه سه بار بخوانند بعده دیگر دوگانه با یصال ثواب روح فرید الدین گنجشکر قدس سره بدین
نیت نویت ان اصلی للّٰه تعالیٰ رکعتی صلوة هدیة الروح فرید الدین گنجشکر تقربا الی اللّٰه تعالیٰ متوجها
الی جهة الکعبة الشریفة اللّٰه اکبر و دیگر دوگانه بغرض ایصال ثواب روح خواجه بهاء الدین نقشبند بدین
نیت نویت ان اصلی للّٰه تعالیٰ رکعتی صلوة هدیة الروح خواجه بهاء الدین نقشبند تقربا الی اللّٰه تعالیٰ
متوجها الی جهة الکعبة الشریفة اللّٰه اکبر بعده دوگانه دو رکعت به نیت ایصال ثواب روح پرفتوح حضرت
پیران پیر رضی اللّٰه عنه بدین نیت نویت ان اصلی للّٰه تعالیٰ رکعتی صلوة هدیة الروح غوث الاعظم حضرت
شیخ عبد القادر جیلانی تقربا الی اللّٰه تعالیٰ متوجها الی جهة الکعبة الشریفة اللّٰه اکبر بعده دو رکعت
نماز جهت حفظ ایمان در هر رکعت بعد فاتحه بجای اخلاص پنج پنج بار این آیه ربنا لا تزغ قلوبنا
بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب و دو رکعت دیگر به نیت حفظ ایمان بخوانند
در رکعت اولی بعد فاتحه اخلاص هفت بار و یکبار سوره فلق و در رکعت دوم بعد فاتحه اخلاص هفت بار سوره ناس

یکبار بخواند و بعد از نماز عشا بنابر کشایش رزق هر دو جهان صد بار یا فتاح بخواند و معیشش در دل تصور کند
که خواندن هر اسم از اسمای الهی بی تصور معیشش هیچ سودی و نفع ندارد اما اول و آخر درود و بعد نماز
عشا جهت کشایش رزق هر دو جهان یکبار افتح رزقی یا فتاح و صد بار هو الحق هو الباسط بخواند و معیشش
در دل تصور کند این اسم این ذره خاکسار را از عالم باطن بالهام ربانی رسیده است بعده صد بار لا حول الخ
اول و آخر درود شریف بعده سوره مزمل بدین ترتیب بخواند که اول ده مرتبه درود بخواند بعده یکبار ایت الکرسی
و سه بار استغفر الله الذی لا اله الا الله و هو الحی القیوم و اتوب الیه بعده معه اعوذ و تسمیه سه بار سوره
مزمل بخواند اما در هر بار اعوذ و تسمیه خوانده باشد هر حاجت دینی و دنیوی بر آورده واند بعده چون بخواب
رود صد بار درود بر سرور کائنات بفرستد بعده صد بار لا اله الا الله الحلیم العظیم و بست و پنج [۲۵] بار اخلاص
و ده بار سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر و بعده کلمه طیب بسیار خوانده بخواب رود و گاه گاه
بدین ذکر نیز مشغول شود که این ذکر را ذکر خواص میگویند تاثیر عظیم و فائده جزیل دارد جانب راست بگوید
حق جانب چپ حق پیش گوید حق و بر دل ضرب حق دهد و بوقت ذکر آنچنان خیال کند که راست و
چپ و پیش و در دل من حق است هیچ موجود نیست این ذکر نافع تر و مفید تر است و هر که این ذکر مشغول
شده بی سود و بی نصیب نمانده است مقصود حاصل شده است بکرم الله تعالی و دیگر ذکر بزبان
هندی از شیخ فریدالدین گنجشکر منقول است این ذکر نیز مشغول باشند راست بگویند او نهاتو و چپ بگویند او نهاتو
و پیش بگویند او نهاتو و در دل ضرب کنند انهاتو. این چهار ضرب است بگفتن این ذکر در دل ذوق
آید یک ضربی بدین طریق. انهان تو. انهی هی. این ذکر به زبان هندی بسیار ذوق بخشد
و اثر عظیم دارد و حضور تمام دهد باید که ناغه نکنند و اگر در آخر شب صلوة التهجد بدین ذکر مشغول باشند و
در روز نیز اگر جاسے خالی از اغیار یابند کمال نفع دهد و در هر روز از خواندن قرآن غفلت نکنند یک
سیپاره کم یا بیش بدین وظیفه میخوانده باشند و آنکه گفته و نوشته شده است استقامت و مداومت نمایند
اما بغفلت نباید هر که استقامت نکند و مواظبت ننماید تقصیر آنکس است نه تقصیر این فقیر و ریا و قصد
شهرت نکنند چون ریا و شهرت دخل یافت همه فاسد گشت و السلام علی من اتبع الهدی تمت رساله

عمل الیوم واللیل از سید محمد کالپوی قدس سرہٗ

مالایُدرک کُلّہ لا یُترک کُلّہ که فی زمانه پابندی اوقات موافق رساله هذا متعسر و دشوار است وجه ظاهر لاحاجه لبیانه مختصر
مینویسم باید که حتی الوسع بران عمل نمایند تاهم خالی از فائده نخواهد شد بعد استقامت صلوٰة فجر بصفه اکثر
بجماعت خواه اکثر بجماعت چنان روش اختیار کنند که خود را عادی صلوٰة تهجد کنند که آن اهم از مهمات
این راه است و از ان وقت تا طلوع شمس صلوٰة اشراق ادا کرده چیزے از اوراد لسانی خوانده تا آنکه
چهار گهڑی یوم برآید۔ انگاه صلوٰة چاشت خوانده متوجه باکتساب امور معاش شود تا آنکه قریب دو پهر آید
چیزی تناول کرده قیلوله کنند بعد قیلوله از صلوٰة ظهر فارغ شده چیزی از قران و درود خوانده باز طلب قوت لایموت قصد تا آنکه وقت عصر آید
نماز عصر متوسط وقت خوانده باز متوجه بسبق باطن باند تا آنکه مغرب آید نماز مغرب ادا کرده صلوٰة اوابین خوانده باز متوجه به اهل و عیال خود شود تا آنکه
عشا آید نماز عشا خوانده چیزے خورده با وضو درود گویان بخواب رود و اگر صلوٰة تهجد ممکن نباشد تا اوّل وقت
صبح برخیزد و بجا آرد وانچه که نوشته ام درین زمان اهم بس است لاقول مرشدما است که ضبط وقت
بین العصر والمغرب از متعسرات است حتی الوسع به نباه آن بپردازد **نور ۲**۔ ذکر الله چندان کن که دیگرانرا
ترا مجنون دانند اگرچه افراط در جمله امور بفحوای خیر الامور اوسطها خوب نیست مگر در ذکر الله رخصت و اجازت است
ورد فی الحدیث اکثروا ذکر الله حتی یقولوا مجنون این حدیث در کتاب معجم الطبرانی الکبیر و عمل الیوم واللیل
لابن السنی بروایت معاذ بن جبل رضی الله تعالی عنه مروی است **نور ۳**۔ ریا در عبادت مکن بلکه
محیط اعمال است بلکه بر دیدن و نا دیدن کسے اصلا التفات مکن سه اگر روی طاعت ترا زهد است
اگر جبر سُلیت نه بیند رواست خالصاً لله کنی هرچه کنی که همین محمود است و بس بلکه عبادات نافله
خفیه بهتر از جهریه **نور ۴**۔ مقامات لغزش و ذلت این راه مراحل سلوک را هفت قسم اعراض
یعنی اندگی روگردانی طالب از مطلوب این درمرتبه اول است حجاب یعنی درمیان طالب و مطلوب
پرده حائل شود که طالب مطلوب را نه بیند این درمرتبه ثانیست۔ تفاضل یعنی درمیان طالب و
مطلوب جدائی این درمرتبه ثالث است سلب مزید یعنی نسبت طالب که با مطلوب حاصل بود
بسیار رو بکمی آرد یعنی سلب شود این درمرتبه رابع است۔ سلب قدیم یعنی سلب نسبت از عرصه

دراز گذشت ومیگذرد این درمرتبه خامس ست تسلی یعنی مطلوب را طلب طالب تسلی شد و بادی کاری نماند طلب کند یا نکند این درمرتبه سادس ست عداوت درمیان طالب ومطلوب دشمنی پیدا آید وطلب کردنش مکروه دارد این درمرتبه سابع ست معاذ الله من ذلک الغضب و الخذلان مرتبه اخیر را علاجی نیست خوف سلب ایمانست و چون تدارک درمیان واقع نشود وشده شده بمرتبه اخیر میرسد پس باید که از اول فکر کند تا نوبت اخیر نیابد ورنه خسر الدنیا والاخرة ذلک هو الخسران المبین نصیب گردد۔ اللھم احفظنا اللھم احفظنا اللھم احفظنا **نور ۵** ۔ بر کشف حالات آئینده خود اعتبار نکند تا انکه مطابق واقع نشود ونه بر خلق عرض کند تا که درصورت خلاف وقوع کذاب مشهور نشود زیرا که شان ایزدی بریک عنو نیست کل یوم هو فی شان آنوقت که ترا معلوم شده بود ممکن که همان صحیح و درست بود حالا شان پروردگار از لطف بقهر یا از قهر بلطف آمده بر عکس معلوم تو وقوع یافت پس تو بوجه اظهار آن نادم و منفعل شوی و کذاب قرار یابی و موجب تشنیع گروه شوی این پند حضرت غوث اعظم است والله اعلم بالصواب والیه المرجع والماب **نور ۶** چندان بخور که زنده مانی وعبادت کنی بخیز انکه رنجور شوی حکیمے بجای رفت و یکسال طرح اوقات انداخت کسی بیمار نشد ناچار بوطن واپس آمد مردمان پرسیدند چرا واپس آمدی گفت ضرورت قیام خود ندیدم زیرا که مردمان آنجا بوقت خوردن لحاظ میدارند غلبه جوع را که چون گرسنگی غالب میشود میخورند و نخورباقیست که دست از طعام کشند بدین سبب بخور نمیشود وبعض مورخین این نقل را بعهد اقدس حضور سید عالم صلی الله تعالی علیه وسلم نسبت کنند و گویند بادشاهی از بادشاهان روم این حکیم حاذق بنابر معالجه اصحاب کرام بطور هدیه فرستاده بود این حکیم تا یک سال ماند چون کسی رنجور نشد و پس رفت و این حالت و عادت صحابه کرام بعرض رسانید همه حضار مجلس در حیرت آمدند و بخوبی اسلام اعتراف آوردند **نور ۷** ۔ مدام باوضو باشی تا روزی کشاده شود و اگر مداومت میسر نیاید تا اکثر اوقات همچنان کن و اگر این هم بدست نیاید آخر کم نمازان که پنجگانه وضوی تازه کن و اگر کسی بعلتی

این هم نتوانند تا قدرت و طاقت خویش عمل آرد که باعث برکت و ترقی رزق است **نور ۸** - از سوء
خاتمه خائف باش و آن دو قسم است قسمی آنکه معاذ الله سلب ایمان شود دیگر آنکه در خیال و محبت دنیا بمیرد
یعنی دم اخیر محبت مال و متاع و زن و فرزند یار و دوست و احباب دنیا در خیال باشد همین مراد از دنیا است
این هم قسمی از سوء خاتمه است در صورت گنهگار میمیرد پس چندے از این خیال سختی بیند بعده نجات یابد
خاصان خدا از چنین سوء خاتمه هم می ترسند تو چه چیز هستی که بیفکر نشسته اللهم احفظنا من کلا السوئین
بجاه سید الکونین سیدنا محمد صلی الله علیه وسلم وبحرمته ولیک الغوث الاعظم آمین **نور ۹** - دو شیطان
انداز ذریات ابلیس لعین چون انسان بالغ میشود هر دو می آیند در قلب وی مستقر میشوند یکی از ایمان
در عقائد ایمانی خدشه ها پیدا میکند و خطره در دل می افگند که بر خدای نادیده چگونه ایمان آوردی که او کیست
جائز است که دو یا زیاده باشند بلکه همچنان باید زیرا که تدبیر چنین عالم وسیع از یکی چگونه اصلاح پذیرد
و انبیا را نادیده چگونه تصدیق کردی ممکن است که ایشان بنابر عظمت خویش چنین دعوی کرده
باشند و معجزات چیزی نیست از جادوگران همچنین افعال صادر میشوند شاید ایشان هم از آن جنس باشند
و ملائکه نادیده را چرا تسلیم کردی که ایشان بر تدابیر عالم مامور اند و همچنین خطرات و وسواس در عقاید
اسلامی می اندازد و دیگرے در فروعات دین مثل نماز و روزه وغیره شک و وسوسه پیدا میکند مثلاً
میگوید که نماز ادا نشد فلان رکن فراموش شد وضو صحیح نشده مسح نکرده یا قعده چه میکنی این رکعت
اول یا سوم است در روزه نیت نکردی یا آب از حلق فرو رفت همچنین دیگر هزار خرافات در دل می آرد
ازین سبب انسان در وهم می افتد حتی که مجنون میشود و بعضی را معاذ الله بالحاد و زندقه نوبت میرسد
اللهم احفظنا عن شرهما پس انسان را باید که به اقوال و خطرات این هر دو دشمنان عمل نکند بلکه بخلاف آن کند
اگر او شب گوید آنرا روز و اگر روز گوید آنرا شب داند تا ایشان پشیمان شده روند ها دست این هر دو دان
همچنان که بالتفات و خوض و تردد چیره میشوند و باعراض و روگردانی و توجه بذکر الهی دور و خیره میگردند

پس وقتیکه وسوسه در دل آید داند که از من نیست بلکه کسی دیگر در دل آمده اینچنین
میگوید و مرا در دفع آن بے مدد خداے قدرت نیست من همان بنده گردن نه و فرمان پذیر
و ایمان گزین خداے خودم که بودم این تصور دیده بر دین خود مضبوط ماند و در عبادت جمعیت
و چالاک انگاه از شبهه ایشان نجات خواهد یافت و خراب و برباد نخواهد شد و لا حول
و لا قوة الا بالله العلی العظیم **نور ۱۰** - وصول الله نه بذکر و شغل و غیره است نه طریق او
منحصر باینها طرق بسیار اند و بیرون شمار چنانکه گفته اند طرق الوصول الی الله بعدد
انفاس الخلائق پس بهر نوع و بهر طور که میسر باشد و جمعیت خاطر بان دست دهد
و مرا همون ذکر و شغل ست همان را طریق وصول دانی و کار رمانی و اند مثلا اگر کسے را
جمعیتی از مطالعه کتب دین میسر آید و جمعیت باطن پیدا شود و برای آنکس همین مطالعه
ذکر و شغل ست و اگر کسے را از صحبت صلحا میسر آید همین صحبت مراو را ذکر و شغل ست
و علی هذا القیاس چنانچه علما فرموده اند لیس فضل الذکر منحصرا فی التهلیل و التسبیح بل
کل مطیع الله تعالی فی عمل فهو ذاکر این فائده حسب تعلیم شیخ خود نوشتم
هکذا ان ولی سنی رضی الله تعالی عنه **نور ۱۱** - اختلف المشائخ فی المقام و السفر
فاختار قوم اقامة الوطن و اختار آخرون سفر البلاد و فما الحکمة فیه قال مشائخنا
رضی الله تعالی عنهم ان ذلک لیس بایدینا بل بامر الله تعالی و الهامه و یختلف ذلک
باختلاف الاحوال فان کانت الهدایة للمخلوقات و افاضة الخیر علیهم اکثر فی السفر فالسفر اولی من الحضر
و ان کان عکسه فالحضر اولی من السفر و ان کانت الهدایة فی السفر و الحضر علی السواء فالحضر
ایضا اولی من السفر لان فی الحضر جمعیة زائدة بمقابلة السفر فلذا کان شیخی و مرشدی
السیدی الشاه آل الرسول الاحمدی رضی الله عنه ترک الاختیار فی ذلک الی و قال

لی لاحملک علی الاقامۃ ولا اضیق فی ذلک الامر علیک بل اترک الخیرۃ فیہ بیدیک لانی اعلم
حال اہل قراباتک فانہم کلہم یعادونک و یعاندونک فمنہم من یظہر و منہم من یضمر اللہم الا شرذمۃ
قلیلۃ منہم ہم من الموافقین فالباقون ان غبت عاسادوک و ان حضرت اذوک ولا تیر کونک
تقیم ببلدک فان لا اکرہک علی اقامۃ بل لک الخیار فیہا و فی ترکہا ہکذا سمعت من جدی
نور ۱۳ ۔ اوقات شبانہ روزی بایں طور مقرر کند کہ پاسی از شب باقی ماندہ برخیزد
و فوراً بغیر کلام دیگر کلمہ طیبہ بخواند بدیں توجہ کہ دل ہمیں وقت بیداری از خواب پاک
و صاف میباشد از جملہ کدورات نفسانی و شیطانی پس چون بذکر کلمہ منقش شود کلمہ استقرار
یابد و رنہ بعد ساعتی خطرات مذکورہ باز داخل شود خواہند شد و تاثیر ذکر کلمہ ہم برباد رود و نقش
پذیر نخواہد شد پس باید کہ کلمہ طیبہ خواندہ از بستر برخیزد و تا دل سالک بذکر الٰہی منور شود
بعدہ از طہارت و استنجاء و وضو و غیرہ فراغت کردہ نماز تہجد ادا کند و آن دوازدہ رکعت
بہ شش سلام ست در ہر رکعت اخلاص بعد الحمد سہ بار بخواند من بعد بذکر و شغل
و مراقبہ موافق تعلیم مرشد خود متوجہ شود تا آنکہ صبح صادق بدمد آنگاہ باز تجدید
طہارت کردہ نماز صبح در مسجد با جماعت گذاردہ کلام نکند و متوجہ باطن خود شود تا آنکہ
آفتاب بقدر رمح برآید آنوقت نماز اشراق ادا کند کہ آن ہم چہار رکعت بدو سلام ست
در ہر رکعت اخلاص بعد الحمد سہ بار بعدہ چیزی از اوراد و وظایف لسانی معمولہ
خاندان خود در مکان قیام گاہ بخواند چون ربع یوم تمام شود یعنی پاسی از روز
بگذرد آنگاہ نماز چاشت کہ ہم چہار رکعت بدو سلام ست و در ہر رکعت اخلاص بعد
الحمد سہ بار ادا کند بعدہ بدرگاہ معلیٰ حاضر شدہ وظیفہ آنجا خواندہ ثواب
بارواح بزرگان ہدیہ کند بعدہ بکار دیگر مثل درس و تدریس یا کسب و ریاضت

و مزد و رے و نوکرے بر وجہ حلال باشد متوجہ شود چون نصف النہار بر آید
انگاہ چیزی از قوت لایموت تناول کردہ قدری بخسپد تا کلالت شب بیداری دور شود
من بعد اوّل وقت از قیلولہ برخاستہ طہارت وضو وغیرہ کردہ نماز ظہر با جماعت ادا نمودہ تلاوت
قران شریف اقل یکپارہ و ربع و دلائل الخیرات و حصن حصین کند و قدری متوجہ درس تدریس
حدیث و تفسیر علوم دینیہ گشتہ جزوی کار بار دنیاوی کردہ وقت عصر از نماز عصر معہ جماعت فراغ
حاصل کردہ تکلم نکند لاحیاء ما بین العصر و المغرب کہ صبح عاشقان ہمین ست و انچہ کہ ممکن باشد
از سبق باطنی غافل نماند متوجہ قلب باند و ذکر و شغل کردہ باشد تا آنکہ آفتاب زرد شود و قریب الغروب
رسد انگاہ بر بطالت اوقات آن یوم تاسف خوردہ حسرتہا بر دو بگوید کہ تمام روز بآخر رسید ہیچ
طاعت و عبادت اللہ جل جلالہ نکردم و گریہ کند بشرطیکہ کیفیت آمدہ باشد و جہد کند کہ آورنا باشد
و بہ ریا نرسد ازان بعد نماز مغرب بجماعت ادا کردہ صلوٰۃ اوابین کہ شش رکعت بہ سہ سلام ست بعد
الحمد اخلاص سہ بار بہ نیت ارسال ثواب بارواح مرشدان طریقت خود بگذارد ازان بعد بخانہ خود آید و
تفقد اہل و عیال خود کند کہ عادت نبی ما بود صلی اللہ علیہ وسلم بعدہ اگر طالب علم ست بمطالعہ کتاب
توجہ کند بعدہ عشا با جماعت ادا کردہ چیزی از قوت لایموت تناول کردہ با وضو کلمہ و درود گویان
بخواب رود بعدہ باز چون بیدار شود ہمین طور بجا آرد و مداومت این اوقات بنا بر تصفیہ باطن ضرور
می باید و از فقیر حسب ارشاد شیخ خود از عمر نہ سالگی تا دہ سال کامل پابند این اوقات ماندہ ست
نور ۱۳۱ بعد ظہر تلاوت قران شریف بقاعدہ فہمی بشوق یا بقاعدہ دیگر و قراءۃ منزل
حصن حصین و حزب و دلائل الخیرات ضرور بجا آرد کہ درینوقت عادت بزرگان ما بود
و اقل درجہ تلاوت قران یکپارہ و ربع ست و درس تدریس کتب و حدیث و تفسیر وغیرہ ہم درینوقت
یعنی بعد ظہر معمول بود عادی شود **نور ۱۳۲** خواندن فاتحہ تمامی شجرات خاندان خود بالخصوص

شجره که دران مرید باشد بدستور عادت گیرد اوّل درود غوثیه اللّهم صل علی محمد معدن الجود و الکرم و آله
وسلّم یازده بار بفاتحه و آیة الکرسی یک یک بار و اخلاص معہ بسم اللہ هفت یا سه بار و درود شریف
مذکور نیز هفت یا سه بار خواند ثواب این همه قرارت نام بنام مرشدان سلسله اهدا کند و بعده سلامتی مرشد
خود خواهد و اگر زنده بود ورنه نام او هم شامل کرده فاتحه دهد و دعای خیر بحق خود بوسیلهٔ مولانا الاولیاء
الکرام از و تعالی بخواهد و این فاتحه بعد فجر یا مغرب معه ضم ثواب و این ضرور بجا آرد **نور ۱۵**
درینجا بعض اوراد و اشغال و تسبیحات مخصوصه خاندان برکاتیه بنا بر توسلان اینخاندان عالی
مینویسم که بروی عمل نمایند که قلیل المحنت و کثیر المنفعت اند **نور ۱۶** یکی از انها پنج گنج صغیر است
بعد هر نماز خواندن معمول ست بعد نماز صبح یا عزیز یا اللہ۔ بعد نماز ظهر۔ یا کریم یا اللہ۔ بعد عصر
یا جبار یا اللہ۔ بعد مغرب یا ستار یا اللہ۔ بعد عشا یا غفار یا اللہ۔ هر یک صد بار۔ **نور ۱۷**
دوم پنج گنج کبیر بعد نماز صبح یا حی یا قیوم لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین یکصد
و یازده بار اول و آخر درود شریف سه سه بار بعده آیه فاستجبنا له و نجیناه من الغم و کذالک
ننجی المومنین یازده بار بعد ظهر یا حی یا قیوم برحمتک استغیث یکصد و یازده بار درود شریف
سه سه بار بعد عصر حسبنا اللہ و نعم الوکیل یکصد و یازده بار درود شریف سه سه بار بعد مغرب۔ رب انی
مسنی الضر و انت ارحم الراحمین یکصد و یازده بار درود شریف سه سه بار بعد عشا و افوض امری
الی اللہ ان اللہ بصیر بالعباد یکصد و یازده بار درود شریف سه سه بار **نور ۱۸** سوم آنها
اوراد خمسه است اعلم ان الوردین الاولین هما الاولان من الکنزین الکبیرین فلیثبتا بهما
و لیجمع بین النیتین اعنی نیتی الکنز و الورد و انذکر الثلثة البواقی (فالاول) فسهل یا الهی
کل صعب بحرمة سید الابرار سهل مائة و احدی عشرة مرة محافظة بالصلاة ثلثا (و الثانی)
اللہ صمدی من عندک مددی و علیک معتمدی عشرا و نا و علیها مائة و عشرا و اختتامها یا ابا الغیث

اغثنی ویا علی ادرکنی بمحمد وعترتہ الطاہرین عشر احاطتہ کذلک یا شیخ عبد القادر شیئاً للہ مائۃ

احدعشر مرۃ تحاطا (والثالث) صلاۃ القادریۃ اللہم صل علی محمد معدن الجود والکرم وآلہ

وسلم ثلثہ وایضاً یواظب فی ذا الوقت علی ہذہ الصلاۃ بعد المحاط مع الصلاۃ الاویسیۃ ستین

مرۃ اللّٰہم صل علی محمد بعدد ما عندک من العدد فی کل لحظۃ ولمحۃ من الازل الی الابد وآلہ وسلم

نور ۱۹۔ چہارم از آنہا اشتغال خمسۃ ست و آن انیست خمسۃ بعد خمس وکل ذلک فی النفس

ما بہا اللسان غیرہ کلہا احدی عشرۃ مرت تعقب بہن السلام من دون تخلل کلام وتقدیم الدعا

النسب فاذا فرغت فانصب فبعد الفجر ترفع شطر الہیللۃ الثانی فی النفس المستنشق من القلب

النیلفری الی ام الحدوری رافعا معہ راسک وترسل الشطر المثبت فی النفس المرسل بالعکس

خافضا راسک وتضرب ہناک ضربا خفیا (وبعد الاولی) محض المثبت مقسوما کذلک علی شطریہ

فالاول لام التعریف والثانی من لام جوہر الکلمۃ الی الاخر معہ تسکینہ من دون اظہار الضم

(وبعد الوسطی) مجرد العلم الاکرم منقسم کذلک علی المعروف والمعروف مع السکون المذکور

(وبعد المغرب) کذلک لکن باظہار الضمۃ واشباعہا (وبعد العشاء) مثل الفجر واضعا الضمیر

موضع المظہر واقفا علی الواو **نور ۲۰**۔ بعد ہر فریضہ برعایت شجرہ چشتیہ یازدہ یازدہ بار

ضرب نفی و اثبات دو ضربی بجہر باید کرد بدینطور لا الٰہ از ناف باواز بلند بر دارد و بدماغ بردازانجا

الا اللہ در ہم زیرین فرود آورده باواز بلند بقوت تمام بر دل ضرب دہد بعدہ دعا خواند انیہم

معمول بزرگان مارہرہ بود و حالا ہم گم شد انا للہ وانا الیہ راجعون **نور ۲۱**۔ بعد اشراق

یکوقت در حویلی سجادگی دعا حرز یمانی و یکبار دعا حزب البحر و چہل اسماء بطور خمسہ ہم

از لوازم دانند و در درگاہ بھبورہ بنابر ایصال ثواب بارواح طیبہ بزرگان ولو دہ نام باریتعالی

و نبی و شش آیت حرف فیحی معہ موکلات بخوانند و چہل اسماء در درگاہ ہم خواندن خوب ست ودرود

غوثیہ کلان و درود مستغاث ہم بخواند **نور ۲۲** طریق بیعت گرفتن و طالب نمودن بیعت چنین
چون طالبے پیش آید و برائے مریدے استدعا کند اول ببین کہ قابل بیعت ہست یا نی اگر شرائط بیعت
یافتہ شود از وے پرسد کہ پیش ازین بر دست کسی بیعت کردہ یا نہ اگر گوید کہ الی الان نکردہ ام پس
حال ابا و اجداد وے بپرسد کہ در کدام خاندان منسلک شدہ می آیند انچہ او گوید درہمہ خاندان اگر
اجازت داشتہ باشد مرید کند و اگر خود را اجازت ان خاندان نباشد از وے عذر کردہ بپرسد کہ
مرا باین خاندان اجازت نیست سوا آن بہ فلان فلان خاندان اجازت میدارم اکنون تو کدام
خاندان مرید خواہی شد پس انچہ او گوید درہمہ خاندان او را منسلک کند شخصی برای بیعت نزد
مرشد ما آمد حضور از وے مصافحہ کردہ فرمودند کہ من ترا مرید نخواہم کرد تو از خاندان صابریہ
ہستی و مرا دران خاندان اجازت نیست و از مخدوم صابر صاحب درین کار حجاب خواہد بود
او گفت من با حدی سوائے حضور مرید نخواہم شد انگاہ او را مقیم داشتند بعد سہ روز فرمودند بیارید
ان طالب را چون حاضر آمد فرمودند اکنون بیا مرید میکنیم کہ مرا از مخدوم صاحب اجازت شد این حکایت
از حضور خود شنیدہ ام و درین شک ہست کہ در کدام سلسلہ مرید فرمودند آیا در صابریہ یا نظامیہ
بالجملہ چون بیعت گرفتن خواہد اول حکم غسل فرماید بعدہ دوگانہ توبہ ادا کند در ہر رکعت بعد الحمد
سہ بار سورہ اخلاص بخواند و بعدہ تا ختم بیعت ہیچ سخن نکند و قدرے شیرینی چند انکہ او را مقدور
باشد بحضور شیخ آوردہ بر قدم صدق استادہ ماند شیخ بران شیرینی فاتحہ بزرگان سلسلہ ادا و
دعای استقامت بحق مرید خود کردہ او را بنشاند و دست او بشکل مصافحہ بگیرد و بسم اللہ و کلمہ طیب
و کلمہ استغفار و یا اللہ از وے بگویاند من بعد توبہ از معصیت بزبانی کہ او داشتہ باشد بگویاند
باز بمقراض دو سہ موی پیشانی او تراشد کہ رسم سلف ہست من بعد دو بار راست خود شیرینی
بوے دہد و تاکید کند کہ خود خوردہ دیگران را ازان حصہ دہد اینست طریق مرید کردن۔

نور ۲۳ - اگر کسے بجای دیگر مرید باشد مریدش نکند طالب کردن مضائقہ نیست در طالبی قید شیرینی و دوگانہ و مصافحہ نیست صرف فاتحہ آن سلسلہ کہ دران طلب میکند خوانده اجازت دہد کہ سلسلہ را بخواند و دو سہ بار تیمنًا و تبرکًا کلمہ طیبہ و استغفار و یا اللہ بگویاند من بعد حسب استعدادش ذکر نفی و اثبات و اسم ذات او را تعلیم کند کہ ابجد اول ست و تاکید نماز و روزه و استقامت بر شرعیت مرید و طالب ہمہ را بطور نصیحت کرده باشد فائده تجدید بیعت مکرر خواه شده کرر جائز نیست اما اگر ضرورتے شدید باشد آنگاه مضائقہ ندارد چنانچہ قدماء درین باره ممانعت شدید کرده کہ بلاضرورت با شیوخ دیگر بیعت نکند چنانکہ گفته اند شرط ششم از کتاب سلوک در شرائط بیعت آنکہ پیر مریدان خود را نگذارد کہ با شیخ دیگر نشینند و نہ با مریدان شیخ دیگر صحبت اختیار کنند بجہت آنکہ ممکن ست کہ ہوای این مرید مخالف ان یک باشد و بر مشائخ لازم کہ مخالف ہوای مرید فرمایند چونکہ باہمدگر باشند و نشینند و ہوای شان مخالف ست و امر شیخ شان برخلاف ہوای شان پس بر یکے امر شیخ دیگر را موافق ہوای خود باید بضرورت میل کنند و این میل پیش این طائفہ ارتداد معنوی نیست و این ارتداد بحکم طریقت موریث بعد و قطعیت ست چون میل شیخ دیگر گیرد شیخش از نظر ساقط شود و در صحبت شیخ دوم میل کند و ملازمت اختیار کند و اگر این شیخ نیز از ارباب حقیقت ست بموجب مقام شیخوخیت ہمان چیز امر کند کہ شیخ اولش فرموده بود و چون فرموده او را مخالف ہوای خود باید باز شیخ خود رجوع کرده معلوم شد کہ صادق نبوده است پس نفرموده مثل شامہ کہ ازینجا رانده و ازانجا مانده خوار و بیکار و سرگردان ذہب مع الذاہبین الی سجین الطبیعة و بیچالہ نعوذ باللہ من ہذه الفتنة و الخذلان (سوال) تجدید بیعت شیخ دیگر جائز است یا نہ (الجواب) حاصل بیعت با شیخ کامل اگر باحسن وجہ بحصول انجامید حاجت تجدید بدیگرے نیست یعنی اگر از بیعت شیخ اول سکون با تمام رسید یعنی مرتبہ فنا و بقا میسر شد چہ حاجت ست کہ تجدید کنند و اگر چنین

اختیار بدست خود ست **نور ۲۴** — پیر و مرید اگر باہم یکجا بنشینند مریدان با ادب تمام خود
را دارند و پیر ہم وقار خود نگاہدارد و کلمات فضول ولا یعنی و بے تکلفی نکنند و زیادہ اختلاط ہم
روا ندارد و ورنہ پیر در نظر مرید حقیر خواہد شد و عظمت و ہیبت و جلالت و قدر و منزلت پیر در حفظ
نخواہد ماند و فائدہ مریدی بر طرف خواہد شد این قسم مریدان را ازین قسم پیران ہیچ گونہ بسبب بے تکلفی
کشود نمی شود ازین جاست کہ نصیحت شوہر در حق زن آن فائدہ نمی بخشد لہذا بیعت زنان با شوہران
خویش با وجود عدم موانع پسند نداشتہ اند **نور ۲۵** — طریق توجہ دادن معمول خاندان
قادریہ اینست یلزم المرشد صرف الہمت بکلیتہا الی قلب المرید و باہرہ باسناد رکبتیہ الے
رکبتیہ مع غمض عینیہ والتوجہ الی القلب متخیلا فم قلبہ علی قلبہ بحیث لا یخطر ببالہ خطرۃ ملتجیا
الی اللہ بخشوع تام حتی تمکین نور الذکر و نیر ستیع فی قلب المرید جاذبا قلبہ بقوۃ الباطن الی
نفسہ مستمدا من ارواح اکابر الطریق فی ہذا التصرف حالا و ما لا این فائدہ بدست خاص حضرت
اچھی میاں صاحب رحمۃ اللہ علیہ نوشتہ است از انجا نقل نمودہ شد **نور ۲۶** — زن جنبیہ
بہ بیعت از محارم نشود و خلوت با او ہمچو دیگر اجتناب حرام بود و در دیدن روی شیخ یا دیدن شیخ
رویش را نیز ہمان حکم ست کہ دیگر زنان بیگانہ را پس نباید کہ روی ہمہ گر بینید و اگر براہی شغل
برزخ تصوری درکار ست ہم نہ بینید و نہ عکس رویش در آب و آئینہ و تصویرا و بلکہ صورتیش در آئینہ
خیال مشابہ صورت پدر یا برادر حقیقی و غیر ہم یکے از محارم خویش تصور نمودہ برزخ درست سازد
این ست طریق سلامت واللہ تعالی اعلم روزے بحضرت شیخ خود عرض نمودم کہ مرا اشغال
وغیرہ از آخرین شغلہا تعلیم فرمایند کہ این دو شغل در دو باید کرد کہ مرشد ما را از ہمین دو شغل
آخر مرتبہ سلوک ختم شدہ بود الاول اللہم صل علی محمد و الہ ترفع الجلالۃ الا العطف من الیسار فوق
الی المدوری و تنزل بالعطف الی الصنوبری فتضرب بہ علیہا ضربا خفیا و الثانی تکتب

فی فوادک سراج القبور ابیض نورا بیا کالدائرۃ وتجعلہا النصب عینیک کانک تری اللہ

نور ۲۷ - بنا بر استقامت قلب در راہ سلوک بعد ہر فریضہ یازدہ بار بخوانند یا اللہ یا رحمن یا رحیم دل ما را کن مستقیم بحق ایاک نعبد و ایاک نستعین خاصۃ از عنایت بغایت شیخ ما بود کہ بوقت نصف النہار در حویلی سجادگی برای قیلولہ تشریف میداشتند آنوقت عرض نمودم کہ چیزی بفرمایند تا از وظائف لسانی حرج در شغل قلبی واقع نشود و این دعا تعلیم فرمودند در آخر ۱۲۶۷ھ ہجری یا در اوائل ۱۲۶۸ھ ہجری این عمل تعلیم شدہ بود

نور ۲۸ - از اہل خاندان فقیر اگر کسے را توفیق الٰہی رفیق شود و شوق این راہ دامنگیر او را باید کہ در خاندان و سلسلہ خود داخل شدہ کہ بفضلہ تعالےٰ فوز و نجات را مسلک صحیح و درست است بنا بر تعلیم خود عمل بر رسالہ معمول حضرت سید محمد کالپوی رحمۃ اللہ علیہ کنند و ہمچنین بمطالعہ کتاب مستطاب کاشف الاستار تالیف شریف حضرت جدی سیدنا شاہ حمزہ نور اللہ مرقدہ و رسالہ چہار انواع و عوارف ہندی وغیرہ از رسائل صاحب البرکات قدس سرہ و رسالہ تربیت مریدان مولفۂ حضرۃ سیدنا آل احمد عرف اچھے میان صاحب قدس سرہ کردہ مطابق آن در سلوک کاربند و بفضلہ تعالےٰ از علم باطنی بہرہ وافی خواہد یافت حاجت تلاش شیخ دیگر نخواہد شد انیفائدہ ہم از وصایای فقیر قابل لحاظ و یاد داشت است مہمل و معطل نگذارند

نور ۲۹ - اگر او تعالےٰ بندہ را بنوازد و بدرجہ اعلیٰ برساند بندہ را باید کہ شکر مولیٰ جل و علیٰ بجا آرد و از حد خود پاے بیرون ننہد بمثل مشہور آیاز قدر خود بشناس و در خلق خود را باعزاز و نمایش ظاہر نکند بلکہ آنچنان داند کہ خلق او را ذلیل و مبتذل دانند آنگاہ بندہ بندہ خواہد شد ورنہ ہمان آتش در کاسہ موجود است و اینجا حکایتی مناسب اینحال بنظر آمد بہ تسطیر می آرم در دیشے برا ے ملاقات عدو لیشی دیگر تشریف فرما شدہ

رفت چون بمنزل گاہ درویش آمد گفت السلام علیکم آن درویش جواب داد وعلیک السلام
ایظالم رعنا گفت مرا ظالم رعنا از کجا گفتی گفت ظلم تو اینست کہ حیوانے کہ پشت او حق تعالے
از بار آزاد کردہ است تو بران نشستی و بار نہادی و رعنائی تو نمایش تست مرخلق را **نور ۳۰**
شغل دونیم کہ از اسرار خاندان ست بقلم می آرم گو دلم رخصت نمی دہد کہ عزیز الوجود ست و سوا
خاندان مارہرہ جای دیگر یافتہ نمیشود لیکن بخیال آنکہ دانندگان رفتند مبادا کتمان باعث اضاعت
باشد بنوک خامہ می آرم تا بعد فقیر یادگار ماند بدانکہ این شغل کثیر المنفعت قلیل المحنت ست وانما
سمی دونیم لترکبہ من شغلی الفجر والظہر وشطر العصر من الاشغال الخمسۃ ہکذا افاد جدی ومرشدی الشاہ
آل الرسول الاحمدی نور اللہ مرقدہ وما ہو الان تانی اولا بشغل الفجر ثم الظہر ثم العصر مع قطع الہاء
وعن ہذا صار دونیم ثم منہم من یضرب علی الصنوبری والاصوب ہو الضرب علی النیلو فری لیکون
مطابقا لما فی الاشغال الخمسۃ اذ ہل اصل لہذا ومنہا اخذ کما تری **نور ۳۱**۔ روزی حضرۃ
ما میفرمودند کہ از والد بزرگوار خود پرسیدم کہ آن کدام پنج ترکیب ست کہ مخصوص بخانوادہ ماست
مرا باید آموخت فرمودند پنج گنج صغیر و کبیر واوراد خمسہ واشغال خمسہ وشغل دونیم ونسخہ کیمیا وقتیکہ
شدیوم بے آب ودانہ بگذرد وانگاہ تیار کردہ قوت لایموت حاصل کند لیس ہرچہار ترکیب اسرار
محفوظ ذہن خود کردم ونسخہ کیمیا اگرداشتم واحتراز کردم بلکہ کان لم یکن ولنسیا منسیا نمودہ دوبارہ
ذکرہم نکردم نہ والد ماجد م خود بخود بہ تعلیم آن قصد فرمودند روزی فقیر شیخ خود را پرسید کہ درین
ترکیب چہ سبب بود کہ بعد الحاح تمام وقلق تمام واشتیاق مالا یطاق تعلیم میشد فرمودند کہ علاوہ
نفع کثیر ومحنت قلیل سبب دیگر ہم بود تا طالب باشتیاق تعلیمش دیرگاہ متوجہ اکتساب باطن
ماند وبطمع این امر کہ دیدہ باید تا چہ نعمت عالیہ خواہد بود کہ اینقدر اخفا میکنند سالہا سال
در ذکر وشغل شب بروز رساند طالبان ہمچنین کردند ودر بیر نمیگذاشتند وپیران نیز مطلب خود

سپید یند یعنی تکمیل طالب بروجه مطلوب دیده تعلیم میفرمودند اکنون نه همچنین طالبان نه
آنچنان پیران هر کسی که پرسید با یموز یدشاید که همین را اسهل و حلوای بے دود گمان
برده متوجه ذکر الهی شود و شده شده تن به مجاهده دهد **نور ۴۲** - همچنان سلف در
عطای شمائل خلافت تاخیر بسیار نمودندی تا وقتیکه تکمیل کامل ندیدندی ندادندی حالا
نیز چنین باید اما اگر کسی اصرار بسیار کند بغیر انتظار تکمیل باید داد چراکه زمانه دگرگون است
عجب نیست که بیدل شده دست برداری کند و نیز کم از کم در صورت عطای خلافت
شرمی دامنگیر حالش خواهد شد که خلیفه فلان ام اگر زیاده لیاقت نیست تاهم ظاهر خود
را با شهر لعیت آراسته دارم تا خلق لعن و طعن نکند گوئیا استخلاف نیست در حقیقت بار
بردوی نهادن ست این هم خالی از فائده نخواهد بود این تقریر آخر هم در جواب سوال
فقیر از حضرت شیخ ما بود که نوشتم **نور ۴۳** بزرگان فقیر بعد نماز فجر یا چاشت در
مکان سجادگی اوراد لسانی مثل حرز یمانی - حزب البحر - واقعه قسم شیه برهتی - دعای کبیر
وغیره جمله اوراد میخواندند بعده بدرگاه معلی رفته بعد فاتحه هزارات پنجسوره و نود و نه نام و
سی و سه آیه و حروف تهجی معه سوکلات و چهل اسماء و درود غوثیه کلان و درود استغاث
و سیفی به ترتیب کلان تر از حرز یمانی خانقاه میخواندند پس ما یا نیز اکه از ناخلف اولاد
ایشانیم اتباع بزرگان میباید بعد فراغ پنجسوره ثواب این جمله بارواح مشایخ سلاسل قادریه
و چشتیه و سهروردیه و نقشبندیه ابوالعلائیه و مداریه و غیرهم رضی الله تعالی عنهم بدیه نمود
مرشد اگر زنده است سلامتی او خواسته ذالانام او هم شامل فاتحه کرده دعا خیر بحق خود کنند
نور ۴۴ - بدانکه فقیر را اتفاق دعوت اسماء و بعض ادعیه بغرض تصفیه و تزکیه و حصول
تجلیات اسمائی و صفاتی بسیار افتاده است پس در عمر نسبت سالگی خلوت اختیار کردم

تا سه سال اکثر در خلوت ماندم با صوم متواتر گاهی فصل طویل از صوم روا نداشتم و در آن مدت
دو بار و سه بار بلکه زیاده ازین دعوت اسماء و ادعیه مفصله ذیل بجا آوردم حزب البحر سوره واقعه
سوره مزمل اسمای اصحاب کهف آیه الله لطیف بعباده چهل اسماء دعوت بطور خمسه
مختصر معموله خاندانی اسم بدوح ساده اسم بدوح با موکل آیه کریمه اسم انی ولی
الاجابة اسم یا بدیع العجائب اسم یا شیخ عبدالقادر شیئاً لله و عمل شجره زر و عمل
دعای حیدری و عمل یا مقلب القلوب اینهمه اسماء ادعیه سالها سال بار بار به ادای شرائط
عامل و عمل ادای زکوة نمودم و بار روحانیات و تجلیات این اسماء حظها برداشتم و پابند
ترک ماکولات جلالی و جمالی و مکروهات ماندم و صوم ناغه نکردم و خلوت نگذاشتم و بر ارواح
علویه بغلبه و استیلا حکومت حاصل کردم تا دوازده سال برین منوال اوقات بسر بردم
و ماورای ازین که مذکور شد مثل حرز یمانی لیشیخ - سبعتی - واقعه قرشیه - بانت العظمة و عمل چهار
و عمل چهارشنبه و حروف تهجی مع موکلات و نود و نه نام باری تعالی و سی و سه آیه سالها سال
شد که هر وقت در ورد میدارم حالا بعضی ازینها بسبب ضعف قوت ترک هم کرده ام بجای
آن درود کبریت احمر و دلائل الخیرات و حصن حصین اضافه کرده ام و قرآن شریف صدها بار
خوانده ام درود در عمر سے عجب نیست ازروی تخمینه از هزار متجاوز شده باشد و فتوحات کثیره
دنیاوی و دینی یافتم اوسط فتوحات دنیاوی سالانه پانصد روپیه سال ست کم نخواهد شد
که الله تعالی به برکت عمل شجره زر از خزانه غیب رسانید حالا آنرا سی و پنج سال میشود که در
عمل ست گاهی ناغه نشده ست و ترکیب اینهمه در مجموعه وظائف نوشته ام دیده عمل نمایند
هر کسیکه اهلیت دارد او را اجازت عام ست که عمل کند و در اذکار و اشغال و مراقبات از عمر
نه سالگی تا بیست سالگی بذکر جهر کلمه طیبه نفی و اثبات بطور چهار ضربی در خلوت شش ماه بجنا

فی یوم و شب صدہا ضرب کہ زائد از لکھ ضرب شدہ باشد بعمل آوردم و بر دقایق علوم و حقائق
آن مطلع گشتم ع دل من داند و من دانم و داند دل من ۔ و شغل نفی و اثبات و اسم ذات
مع حبس دم و بغیر حبس دم بجا آوردم و مشق برزخ شیخ و آورد و بر دو زدہ و سہ دو اشغال
خمسہ و شغل دو نیم سالہا سال کردم و شغل آئینہ و اشغال ہر چہار مقام ملکوت و ملک و جبروت
و لاہوت ادا ساختم و مراقبات اسم ذات وغیرہا ہم نمودم قبضی وبسطی جلالی جمالی ہر قسم کردم
و جمعیت آنراہ حاصل کردم یعنی از برزخ شیخ تا ختم سیر این راہ بعنایت پیران عظام فراغ
حاصل کردہ متوقع خیریت خاتمہ ہستم اللہ تعالے خاتمہ بخیر کند سوا این فکری دیگر نیست لیکن
باوجود این ہمہ دولت و نعمت ہنوز با مبتدیان ہم برابری ندارم این شامت اعمال من ہست
اللہ تعالے مرا نوازد کہ بشوم ہنوز قابلیت بندہ بودن ہم ندارم و خوف سوء خاتمت مرا ہر آن
لرزان و ترسان میدارد کہ ہنوز بدتر از سگ و خوکم و باللہ التوفیق و علیہ التکلان و جملہ اذکار
و اشغال و مراقبات وغیرہ کہ در کشف القلوب نوشتہ اند ہمہ از مجربات فقیر اند حالا منتظر
لطیفہ غیبی ہستم اللہ تعالے با ایمان مرا بردارد **نور ۵۳** ۔ طریق اخذ فیضان از قبر ولی
باید کہ بر قبر بزرگ حاضر شدہ اول فاتحہ خواندہ اہدای ثواب کند من بعد رو بہ قبر و پشت بہ قبلہ
محاذی سینہ میت چہار زانو یا دو زانو نشستہ چشم بستہ قلب خود را متصل روح میت
کہ مثل آفتاب درخشان ہست کند و ربط دہد کہ دل من زیر روح این بزرگ ہست و فیضان روحی
از و منتقل شدہ بشکل فوارہ نور یا شعاع آفتاب یا تقاطر امطار یا نسیم سحری وغیرہم در دلم می آید
و دل من صفت ذاتی این روح میگیرد ہمچنین تصور کردہ خاموش نشیند و اگر در اوائل ریاضات
بحالت خاموشی خطرات بیشتر آید آنگاہ بنا بر دفع آنہا دل را بشغل اللہ اللہ شاغل دارد
پس بعد ساعتی بر دل ہمان کیفیت پیدا خواہد شد کہ در برزخ شیخ مذکور شد اگر آن روح با نسبت

خواہد بود از فیضانش ذوق وشوق اللہ جل جلالہ وگریہ وسکون پیدا خواہد شد ودر عکس عکس
کما ہر بیانہ واگر آنمیت را در دنیا دیدہ باشد انگاہ وقت ربط دادن قلب روح را در ہمان برزخ
انسانی او کہ در دنیا دیدہ بود تصور کند بعدہ بدستور بقیہ ترکیب بجا آرد فیضیاب خواہد شد انشاء اللہ
طریق اخذ فیضان از قبور اولیاء اللہ تعالے وعمدہ وقت او بین العصر والمغرب یا بعد از نماز
صبح تا اشراق ورنہ ہر وقت کہ میسر آید بجا آرد **نور ۳۶ شناخت تعذیب وتنعیم میت**
در قبر انیست کہ بعد جلسہ معلومہ وغمض چشم وربط قلب بروح چنانکہ گذشت زمانے خاموش نشیند
بعد ساعتی اگر کیفیت ترویح وتفریح ودلچسپی وفرحت وانبساط وبشاشت وامثال ذلک دردل
پیدا شود بداند کہ مرحوم ومغفور ودر تنعیم وعشرت شادان ومسرور ست وہیچ وبالے وعذابے
وتکلیفے ندارد واگر خلاف آن کیفیت بدید پیدا شود وبجاے فرحت وانبساط خفقان وہول ودہشت
ودہشت وقبض ومراقبت وامثال آن پیدا شود بداند کہ در تعذیب است دعاء مغفرت کند این ابتدا
کیفیت ہست وآیندہ تفصیل تعذیب وتنعیم از کثرت ربط ومشق درین قاعدہ معلوم خواہد شد انیقدر
کہ نوشتہ شد دریک دو روز معلوم میشود واین ادراک روح ما از دو مقام میشود یا خاص از مقام
برزخ کہ مقام ومستقر حقیقی روح ست واین خاصہ اقطاب ست کہ ایشان بانیمقام میرسند
کار عوام نیست یا از عالم مثال چنانکہ ذکر ش گذشت کہ در آنجا عکس ثواب یا عذاب اصلی برزخی در
تالبش می آید وارواح مشاہدہ کردہ معلوم میکنند اول بمرتبہ بطن است دوم از ان ہم فروتر چراکہ
ادراک اول فرد کامل ہست وادراک ثانی چنان نیست اگر میت را در تعذیب بیند باکسے نگوید وجہ
آن ظاہر ست حاجت بیان ندارد مگر آنکہ میت از مبتدعین مشہورین باشد انگاہ اظہار باید کرد
تا مردم از بدعت او پرحذر باشند **نور ۳۷** انوار یکہ در اذکار واشغال پیدا آید
بچند صورت ظاہر میشود وتفصیلش آنست کہ نور دل مائل بہ زردی مثل قمر ست ونوری

که محض سفید مثل آفتاب در دل متجلی شود لود و حست لوز دل از ان نور روشن و متجلی ست
نور القمر مستفاد من نور الشمس و نوری که از جانب قبله نمایان بود نور روح نبی ماست صلی الله تعالی
علیه وسلم و بادی راه سالک ست و نوریکه بر کتف یمین متصلا بود نور کاتب اعمال حسنه است
و بر کتف چپ متصلا نور کاتب اعمال سیئه و آنکه سمت کتف راست بفاصلهٔ درعه دو درعه معلوم شود
نور روح مرشد سالک است که رہنمای اوست و ضد این سمت کتف چپ بفاصلهٔ درعه دو درعه نور
ابلیس لعین گمراه کننده سالک و علامت دیگر مر ظهور نور شیطانی را نیست که از ظهور او وحشت و
و خوف بخاطر رسد و نفرت پیدا شود و نوریکه مقابل سینه و ناف برنگ آتشین یا دود ظاهر شود نور
خناس ست و نوریکه بلا جهت بود و محیط همه سمت باشد که از ظهور او حضوری و سروری دا نسبے پیدا شود
و جمعیت و اطمینان روی نماید و عجب کیفیتی پدید آید که سالک بسبب ذوق و شوق آن در خود نگنجد و
مخصوص بسمتی از سمتهای معلومه نباشد هر سمت یکسان بود آن نور احدیت ست جل جلاله و عم نواله
که مرلی و مقصود و مطلوب و محبوب سالک ست و نوریکه اوّل از همه این انوار که گفتم و نوشتم پیدا آید
مثل شعشه و مثل برق لامع گاهی در تجلی و گاهی در استتار یا مثل شمع و قندیل و مشکوه یا مثل
ستارگان علویه و امثال آن بود و بیشتر ابتدای عالم مثال یا نور طهارت سالک مثل وضو و غسل
وغیره یا نور روزه و نماز و دیگر عبادات سالک یا نور ملائکه ملا اعلی باشد انیست انوار که در مجاهده
قادریه ظاهر میشوند و باقی عند الکسب خود بخود ادراک آن خواهد شد این انوار را بحفظ و ضبط دارد تا
از تلبیسهای ابلیس لعین رهائی یابد **نور ۸۸** - وقت سماع حالت وجدی که پیدا میشود -
مختلف الاحوال ست بحسب اختلاف طبائع یکی را گریه دیگری را خنده این را سکوت آنرا آه

و غیر ذلک و معنی وجد ما یرد علی القلب من طرب او حزن بلا تکلف باشد و معنی تواجد آنکه این قسم
اسباب پیدا کردن و بتکلف مهیا ساختن که آنحالت وجد اصلی پیدا آید این هم محمود ست اگر

بنیت خیر باشد انما الاعمال بالنیات پس صوفیه وقت ورود اینحالت بر طالب تعظیم آن لازم داشته
اند زیراکه در اصل تعظیم آن تجلی میباشد که بر طالب متجلی میشود نه تعظیم ذاتی آن شخص پس اگر
از وی بر سبیل تنزیه بیست تا هم مضایقه نیست و ادامر دا باللغو مروا کراما و اگر اصلی است و شخصی
تعظیم او نکرد و نسبت انیکس مسلوب شود و مضرتے تعظیم باو رسد بهر حال تعظیم واجب است گو
وجد اصلی باشد یا مصنوعی زیراکه بر عیوب قلوب بجز علام الغیوب کسی واقف نیست و تحقیق مطلب خود
تا اصل و تصنعی زنهار نشاید که سوای ظن حرام است و در طریقت حرام تر ظنوا بالمومنین خیر اعمل
باید دست **نور ۳۹** - ابلیس لعین تخت خود در شب وسط دریای کلان فرش کرده می نشیند
جمله ذریت آن لعین حاضر شده کارنامهای خود بعرض میرسانند که فلان انسان را بر سرقه داشتم و
فلان را بر زنا و فلان را بر قتل وعلی هذا هر ایک کردار بد خود عرضه میدهد از ان میان اگر کسی میگوید
که فلان طالب علم را از سبق باز داشتم یا میان زن و شو آتش جنگ و جدل افروختم این خبر شنیده
می خیزد و او را بکنار میگیرد و در قرب خود جا میدهد هر شیاطین دیگر میگویند که این چه کار بود که چنین عزت
دادی ما را که صدر چنین گناهان کبائر شدیم هیچ اعزاز نکردی میگوید شما نمیدانید کار گذاری ایشان
فائق تر از صد همچو کارهای شما است اکنون بیائید که بر شما این راز افشا کنیم ایشانرا همراه گرفته
بر در عابد رفت او را دریافت و گفت من جبرئیلم الله تعالی مرا نزد شما فرستاده و فرموده است که عبادت
تو مقبول شده نزدم بیای او بیچاره ساده لوح جاهل ازین مژده باطل خوشنود شد ابلیس در حیله سید
کرده قبر پله بول و براز برده آنجا گذاشته خود غائب شد بعده بر در عالمی رسید و او را آواز داده و مسئلۀ مکرم
دشمن بمیان آورد که درس و افادات شما قبول بارگاه افتاد اکنون حق تعالی شما را نزد خود میخواند تا بخلعت
قرب سرفرازی و عزت بخشد عالم مذکور حربۀ بدست گرفته بر وی حمله کرد و گفت ای بحیا نمیدانی که بعد
رسول مقبول صلی الله تعالے علیه وسلم معراج نباشد جبرئیل آمده کسی را نبرد تو شیطانی مرا بهلکه میخوانی

این گفتند و در لاحول گفتند شیطان ذریت خود را گفت دیده که معاملهٔ عالم بمقابله جاهل چگونه است
باز سخن از جنگ و جدل زن و شوی آغاز نهاد که درین هم مصالحه بسیار است اول انقطاع نسل بنی آدم که
که عدو ما است دوم چون آتش شهوت سر برکند و باهم رنج داشته اند که بعد گرم هم نشوند ناچار کار بحرام
کشند و اولاد مجهول النسب پدید آید و ترک بنا مستحقان رسد و نزول رحمت که باتفاق و ائتلاف منوط است
مسدود شود و خیر و برکت آدمی زوال یابد و علی هذا القیاس بسیار فوائد است که شما نمیدانید این حکایت برای
آن آوردم که درین زمان وقوع این امر بسیار بسیار است مردمان در تحصیل علم دین کوتاهی میکنند بلکه
بالکل نمیخوانند و زن و شو سازندار ند اگر در هزار یکی را باشد باشد ورنه خیر است برادران دینی را باید که
خوشنودی خود را باز خرند تا مسخرهٔ شیطان شده چنان نشوند که بصورت انسان و بسیرت خر ند
نور ۴۰ — بر مقابر انبیا و اولیا و علما و فضلا و صلحا و شهدا چون برای زیارت رود باید که با وضو باشد
و با دب حاضر شود و آداب زندگانی بجا آرد یعنی چنانکه در حالت زندگی ایشان حاضر شدی همچنین درین حالت حاضر
آید و فاتحه خوانده بوسیلهٔ ایشان دعا و مطلب کند تا بمطلوب رسد **نور ۴۱** — فقیر را یا دست که در اوائل محرم الحرام
سنه ۱۲ هجری بمقام کانپور شخصی را هین توجه جدی و مرشدی حضرت سید شاه آل رسول احمدی رحمة الله علیه
سلیم الله عنهم شد بیهوشی بر و طاری گشت گاهی گریه و گاهی خنده میکرد و برخ شیخ هر وقت و هر آن
تا افاقه پیش نظر بوده اور اتسکین میداد و بزرگی دیگر مسمی سید علیشاه مرحوم قادری فتحپوری نیز درین
باب توجه میداشت و همت مصروف میکرد بوجه کمال محبت و اتحادی که فیما بین خود ها داشتند و از کاملین
وقت بود نبیرهٔ حضرت شیخ جمال اولیا قدس سره الله تعالی بجنة الفردوس جای دهاد چونکه برا ولیا
اخفای حال و کرامات خود واجب است حتی الامکان اظهار نکنند الا ماشاء الله که مجبور شوند بخلاف انبیا
که برایشان دعوت نبوت و اظهار معجزات لازم است بخیال این مسئله نقل قصه اش بحیات او مناسب
نبود حالا که ازین جهان رحلت کرد مانعی نماند لهذا بغرض افادهٔ دیگران از چگونگی انمقام چیزی می نویسم

چون این برادر را سیر الی الله ختم و سیر فی الله شروع شد کیفیت اختتام انمقام پرسیدم که چگونه است

شما را چه معلوم شد و حالت چیست گفت چگونه اظهار کنم گفتم به تمثیلات گفت هیچ تمثیل مطابق نمیشود

گفتم هر قدر که شود گفت حالا حال ما سوی نزد من چنین است که کسی را اتفاقاً چیزی ضروری از ذهن فراموش

شد که صورتش بلوح خیال و خزانهٔ حافظه هم منتقش نماند هر چند غور سکند بیاد نمی آید همین نهج جمله موجودات

معه وجود خود از شعورم بدر رفته است و هر سو و هر جانب یک نسبت محیط و بسیط که جمله اشیا دران فانی

و مستهلک اند حتی که در روح و دماغم چیزی نیست و مثل خواب هم حالت نیست که واقعه خواب بعد بیداری

صرف از نظر غائب باشد و در ذهن باقی اینجا نه در نظر و نه در ذهن چیزی نیست صرف ذات احد بیچون و بیچگون

بیکم و بیکیف موجود است و محبت آن ذات بر دل بوجه کمال مستولیست چنانکه کرسنه را بطعام و تشنه را

را باب و عاشق را بمعشوق نسبتی و تعلقی شدید میباشد که بغیر او نمی پردازد همچنان کیفیت من پیدا است

باین سبب گاهی گریه و گاهی خنده می آید و عجب لذتی و جدانی است که دل من داند و هر لحظه و هر آن

رو به ترقی می نهد چنانکه تشنه آب را جوید و نیابد حالت آنوقت تصور باید کرد یا آب یابد و هنوز نوشیده

نباشد حالت آنوقت در ذهن باید داشت که چگونه از دیدن آب خوشحال خواهد بود و سوای آب

این زبان چیزی نگراید و توجه نکند و دیگر تمثیل آنست که عاشق مهجور سنوات را دفعةً بلا کد وصل میسر آید

حالت عاشق آنوقت چگونه خواهد بود غور باید کرد غرضکه در عجب استغراق و تحیر افتاده ام که بیان کنم کرتا خود

را تصدق آن ذات بحت کنم و خویشتن را فنا سازم بهر حال دیوانه وار کیفیت دارم زیاده ازین

حال کیفیت وجدانی چه گویم قابل نیست که بقال آرم و شروع ریاضت این راه آن شفیق را اوایل

محرم سنه [illegible] هجری بود و آگاهی اوائل محرم سنه [illegible] نصیب شد من بعد تا آخر عمر در سیر فی الله میماند

بماه محرم الحرام سنه [illegible] بعالم قدس شتافت الله تعالی بیامرزد و بمرتبه اعلی رساند بس بزرگ

و نیکبخت بود و با فقیر محبت بسیار کردی و همیشه عند الملاقات همین قسم تذکره بمیان آوردی حالتش

بعد جلتش مجملا اظهار کردم اگر زنده بودی اینقدر هم نگفتی که اخفا ضرورست ورنه برباد میرود ۹

دانه چون اندر زمین پنهان شود ٭ لائق سرسبزی بستان شود **نور ۳۴** ـ خوب یاد دارم که در اوائل

ریاضات شیخ ما فرمودند هر وارد غیبی که در اشتغال وارد شود بجز من بکسی مگو تا زائل نشود در روزی

یاد دارم که حالتی در شغل اسم ذات پیدا شده که از خود خبر نماند از صبح تا ظهر این حالت ماند عرض

نمودم فرمودند خوبست این راهیان میگویند روزی وسوسه شیطانی روی داد که تفصیلش حالا یاد نیست

بعرض قدس رسانیدم فرمودند این از اندفاع شیطان موسوم به دلهانست بکسی مگو تا باز نیاید همچنان شد

که باز آن وسوسه گاهی نیامد جمله توهمات بحمد الله تعالی به برکت حضرت شیخ رضی الله تعالی عنه اندفاع یافت

نور ۳۵ ـ عقبات راه سلوک دوازده است که سالک را مانع و سد راه میباشد **اول** عقبه

شرک و کفر تا آنکه اسلام نیارد و شرک نگذارد بدولت عرفان رسیدن محال است و علاج این عقبه

بدست خود است یعنی قبول اسلام و ترک کفر و شرک ۲ ـ عقبه معصیت تا آنکه از معصیت اجتناب نگیرد

و طاعت نه پذیرد ازین نعمت بی بهره ماند و علاج این عقبه توبه نصوح است ۳ ـ عدم بیعت بدست

شیخی کامل و مکمل مرید نشود دولت معرفت نصیب نشود علاج این عقبه به اختیار سالک است یعنی مرید

شدن ۴ ـ عقبه والدین اند که شفقت ایشان مانع از محنت و مجاهده این راه شود و علاج این عقبه

آنست که ایشان را هم راضی دارد و بهیچکه ممکن باشد خفیه بمجاهده پردازد ۵ ـ عقبه عدم اطمینان معیشت

که اگر اطمینان قوت لایموت نیست قلب چگونه مطمئن و یکسو شده متوجه بطرف اکتساب باطنی خواهد شد

ع پراگنده روزی پراگنده دل ـ علاج این عقبه آنست که اول هنری بیاموزد که از ان بوجه

حلال بقدر کفایت قوت بدست آورده باشد یا حیله دیگر اختیار کند که ازین تهلکه نجات یابد ۶ ـ

عقبه محبت دنیا مثل حب جاه و مال و زن و فرزند که در غم و تیمار اینها چنان فانی و مستغرق باشد که

از چیزے خبر ندارد علاج این عقبه آنست که از حصول مرتبت و جاه و مال دنیاوی بجز قوت لایموت

اغماض عین کند و از تیمارداری و خبرگیری زن و فرزند بانیطور خود را مخلصی دهد که دست با کار و دل
با یار دارد یعنی اول متوجه بخدا ماند و از جوارح به خبرگیری ایشان متوجه شود۔ ۷۔ عقبۂ شہوت که غلبۂ آن
در جوانی چنان میشود که طرف دیگر رجوع دست نمیدهد علاج این عقبه آنست که اگر تواند نکاح کند ورنه
کثرت صیام و قلت طعام اختیار نماید ۸۔ عقبۂ مجاہدۂ بیقاعده که بخودرائی و خود پسندی مجاہدات
اوائل را اواخر و اواخر را اوائل و صبح بشام و شام بصبح بلا تعلیم شیخ نمودن گیرد از ین مجاہدات
ہیچ اثری مرتب نشود و علاج این عقبه آنست که ہر چه شیخ فرماید ہمان عمل کند و برای خودکامی
نزند چراکه شیخ نباض طبیعت مرید آن باشند ہرگز ہرگز معالجه بیقاعده و بیفائده نخواہند کرد ۹۔
عقبۂ رجوع خلق که چون بنده بریاضت و عبادت مصروف میشود خلق او را ولی دانسته جمع می آیند و اوقات
او را پریشان میکنند و این در صحبت آنها افتاده برباد و خراب میشود علاج این عقبه آنست که تصور کند
که من بیشتر ازین چه بودم که ہیچکس التفات بمن نمیکرد و اکنون سبب النفس جز این طاعت و عبادت ہیچ نیست
باید که عبادت و طاعت بجهد بلیغ نمایم و برگرد آمدن ایشان نگرم ۱۰۔ عقبۂ عجب و پندار و نخوت که از عبادت
برخیزد و علاج این عقبه آنست که تصور کند که بیشتر ازین مشتی خاک بودم یا قطرۂ آب نپاک بالکل ہیچ نبودم کنون
عبادت و طاعت مرا این رتبه تعالی بخشید پس مناسب آنست که در ترقی طاعت و عبادت کوشش نمایم که این
موہبت بجا آورده ام نه آنکه خلاف آن نخوت و پندار کنم که موجب ہلاک من ست ۱۱۔ عقبۂ کشف و کرامت
که چون سالک بمقام ملکوت ترقی میکند درین مقام کشف ادراروی نماید و کرامت از وی صادر میشود این
بیچاره داند که کامل شدم و آینده از جمله مجاہدات خود را معطل و برکران دارد و نداند که ہنوز دہلی دور ست
تا در ولایت ہم نرسیده ست ولایت کجا علاج این عقبه آنست که تصور کند که اینحالت عارضی ست
که بسبب مشاہدۂ ملکوت حاصل شده ست و ملک ملکوت اصل مقصود نیست باید که بمراد حقیقی متوجه شوم
و پیشتر روم و ہمچو طفلان درین تماشا باز نه ایستم ۱۲۔ عقبۂ ابلیس لعین و این سخت ترین عقبات ست

بلکہ لب لباب وخلاصہ جملہ عقبات ہمین یک عقبہ ہست کہ درطرفۃ العین سالک را از عروج بقعر جہنم میرساند واز اوج قرب بحضیض بعدمی اندازد والعیاذ باللہ تعالےٰ علاج این عقبہ جزین نیست کہ از پیران عظام خویش امداد خواہد وبحول وقوت خدا تعالیٰ جل شانہ پناہ برد **نور ۴۳** ۔ اگر کسے ذکر بسیار کند وآن احوالیکہ صوفیہ را باشد پیدا نیاید باید کہ نفور نگردد کہ سعادت بران موقوف نیست کہ چون دل بنور ذکر آراستہ گشت کمال سعادت را مہیا شد وہرچہ درین جہان پیدا نیاید بعد از مرگ پیدا آید باید کہ ہمیشہ ملازم با مراقبہ دل را با حق تعالیٰ دارد وہیچ غافل نباشد کہ ذکر بردوام کلید عجائب ملکوت حضرت الٰہی ہست **نور ۴۵** ۔ (سوال) آن کدام نماز وتلاوت است کہ در افضل ذکر وشغل است وبرابر ذکر وشغل تصفیہ قلب می بخشد (جواب) آن نماز وتلاوت بحضور قلب است اگر ہر دو بحضور قلب ادا شد ہیچ حاجت کدامی ذکر وشغل نماند صرف بنابر تصفیہ ہمین نماز وتلاوت کافیست وبغیر حضور قلب ذکر وشغل ہم چیزے نیست ونہ منتج کدام نتیجہ **نور ۴۶** ۔ اعلم ان فی الجسم مقامات کلہا محل الضربات الذکر وکشف الحقائق والدقائق والسرائر موقوف علیہا اولہا القلب الصنوبری وہو مضغۃ لحم فی الجانب الایسر تحت الثدی الایسر وہو اصل مرکب الروح وثانیہا القلب المدوری وہو الدماغ وثالثہا النیلوفری وہی السرۃ فاکثر ما یبدء الذکر من السرۃ ویعرج الی الدماغ ثم ینزل الی القلب اعنی یضرب بہ علیہ فیتیح الکشف حقائق الاشیاء من الملک والملکوت والجبروت واللاہوت وہذا ہو عین النتیجۃ **نور ۴۷** ۔ ذکر وشغل ومراقبہ از ذکر فعل لسانی مراد ست واز شغل فعل قلبی ومراقبہ تصور چیزی کردنست وخیال بآن بستن **نور ۴۸** ۔ در بعضی از اداب سالک (آداب اوّل) تا توانند از خدا بجز خدا طلب نکنند کہ حیف باشد از وغیر او تمنائی۔ چون خدا مر بندہ را باشد ہمہ خلائق از آن بندہ شود من کان للہ المولی فلہ الکل ۲۔ ہر کلام کہ کند با ادب کند کلام بی ادبی برزبان نیارد کہ ایمان ہمین ادب است با خدا ومحبوبان خدا ۳۔ نفس خود را از ظہور آثار نعمت

الہی با ختفا گیر دے یعنے ہر مرتبہ از مراتب قرب الہی خواہ قرب نوافل باشد یا از قرب فرائض منکتم ماند و با سرار ان بصورۃ لا یعلم بگذرد ۴ ۔ چنانکہ حق تعالی را بالذات مطلع احوال ظاہر و باطن خود میداند و پیغمبر صلی اللہ تعالے علیہ وسلم را نیز بعطای الہی ہمچنان پندارد تا ہیچ کاری و سخنی بمخالفت خدا و رسول جل جلالہ و صلی اللہ تعالی علیہ وسلم صورت نہ بندد و بلکہ شیخ را کہ بید تو عنایت خدا و نائب حضرات انبیاست ہم دانای بینای احوال خود انگارد و تا بمخالفت شیخ نیز کہ عین مخالفت خدا و رسول ست بوجود نیاید خلاصہ آنکہ این مراقبہ حیا انگیزد و انحیا خیر کلہ ۵ ۔ بمتابعت نبوی را صلوٰۃ اللہ وسلامہ علیہ در عبادات و عادات و افعال و اقوال ہرچہ تمام تر بر خود لازم گیرد و در بجا آوردنش جہد بلیغ نماید کہ درجہ محبوبی ہمہ بسلک این سلسلہ آویختہ ست ۶ ۔ انتساب ان حضرت رسالت علیہ افضل الصلوٰۃ والتحیۃ چون سادات و مشائخ و علماء سنت را و ارثان نبی دانستہ بتعظیم و احترام آنہا کوشد و زنہار بہ ہیچ وجہ و بہ ہیچ حالت بہ تقصیر درین معنی از خود راضی نباشد ۷ ۔ شیخ خود را افضل از ہمہ شیوخ زمان در حق خود بیندارد و حکم او را در حق خود ازجہت تبلیغ حکم نبی صلی اللہ تعالے علیہ وسلم شمارد و ہیچ قول و فعل او را صنعت و حقیر نہ انگارد انچہ بفہم ناقص خود نیاید او را در سلک متشابہات منسلک دارد ۸ ۔ مسترشد را باید کہ اختیار خود بجز مرشد نہ سپرد و پیش او کالمیت فی ید الغسال باشد و ہیچ فعلی ظاہر و باطن بے حکم مرشد بجا نیارد و بلکہ خوردن و آشامیدن و سائر حرکات و سکنات ظاہریہ و باطنیہ ہمہ موقوف بر اذن و حکم شیخ دارد و در ہر کاری بہر قدر کہ اجازت یافتہ ست زیادت نقصان دران اصلا نکند زیرا کہ مرشدان نباض اطبائیت مسترشدان میباشند کہ اخلاط خطرات و وساوس نضاج و اسہال و اخراج در دست تدبیر ایشانست ایشان را ید اللہ فوق ایدیہم بجان و دل بالیقین داند ۹ ۔ ہرچند جوش باطن از غلبہ ورود تجلیات کہ بیرون از وہم و فہم باشد سر بر زند حد مرتبہ خود نگہدارد و با بزرگان ہمسری

که هیچ هالکست بلکه در حق او بهتر النسب که خود را کمتر از همه مخلوقات حتی که اذل و ارذل
از سگ و خوک پندارد و این مرتبه کمال انسانی ست بجز امداد الهی حاصل نتوان کرد پیغمبر ما صلی الله تعالی
علیه وسلم باوجود سلطنت عظمی و خلافت کبری و خطاب لولاک ما خلقت الدنیا مناجات فرمودی که
اللهم احینی مسکینا و امتنی مسکینا واحشرنی فی زمرة المساکین ازینجا معلوم باید کرد که عجز را مرتبه چه
قدر بلندست بالجمله در همه امور و همه اوقات خود را بخدا باید سپرد و هیچگاه مدعی و معجب و خودنما
از اغوای نفس نباشد با تقویت دل و روح ۱۰ — بظاهر با خلق باشد و بباطن از ایشان گریزان و
با حق نگران ۱۱ — خلوت از خلق و عزلت از خود کند یعنی از خلق تنهائی گزیند و از خود پندار بر طرف سازد
از تسلط حواس عشره جمع تواند نمود و اینهمه تدابیر برای حصول جمعیت و دفع انتشارست و وصول الی الله
را لائق و سزاوار ۱۲ — در تقلیل غذا و شراب و کلام و خواب هرچند که تواند کوشد که درو بسی فواید بسیار
مندرج ست بزرگان سلف قدست اسرارهم مدتهای اکل و شرب بسر می بردند بحدیکه از نور باطن
و قوت روح بکمال ملائک رسیده اصلا احتیاج اکل و شرب نمیداشتند آخر الامر از بهر پاس سنت و
و اظهار عجز عبودیت قدری قلیل غذا اختیار نموده اند این دوازده آداب سلوک که مجملا رقم پذیرفته
سالک را کافی ست بلکه بیشتر به ارشاد مرشد کار کند که بمنزل مقصود رسد و اینهمه با صحبت مرشد
با حسن ادب و رسوخ عقیدت انفع و افضل ست زیرا که حضور مرشد هزار عقبه و صد هزار حائل یک
مجلس بر طرف کند نور ۹۴ — فناست تا که حاصل نکنی اصلا درین راه بهره یاب نشدی
(فنای اول) فی الشیخ یعنی به تصور مرشد خود را چنان فراموش سازد که نفس خویش را غیر مرشد نفهمد و جمله
حرکات و سکنات که از جوارح ظاهر آید داند که این جوارح شیخ ست و سکون و حرکت اینها افعال
مرشد و به اختیار مرشدست و خود را در همه اطوار یکسر موجود نداند نه حقیقتا نه تصورا نه فرضا
(۲ — فنای) فی الرسول ست مضمون سابق را از حضرت پیغمبر پندارد و اصلا وجود خود را بوهم و گمان

بیار و فنا از فنای اوّل حاصل شود زیراکه او در شیخ فانی شد و شیخ در ذات پاک
رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم فانی ست پس فنا فی الرسول به آسانی میسر آید
(۳) فنای فی الله و این فنا چون انتها یابد ابتدای بقا بدست آید چون این فنا جنید
را حاصل شد فرمود چهل سال ست که من تجدید الکلام میکنم و خلق پندارد که با ما تکلم است
و همین طور اقوال بسیار از بزرگان منقول ست بعد حصول این فنا سالک موحد بالذات میشود
که شرک وجود نیز باقی نمی ماند نور ۵۰ - قلوب العارفین فی حکم المساجد کما قال مولانا
الرومی ؎ ابلهان تعظیم مسجد میکنند * در جفای اهل دل جد میکنند * مسجد
کاندر درون اولیاست * سجده گاه این ست کانجا هم خداست نور ۵۱ - از
عادات شیخ ما بود رضی الله تعالی عنه که شب جمعه و یوم جمعه سوره کهف یکبار
قرأة میفرمودند حسب حدیث نبوی صلی الله تعالی علیه وسلم و بعد عشا قبل از آرام
فرمایند مسبحات است یعنی سوره حدید و حشر و صف و جمعه و تغابن و اعلی بعضم سوره الم
سجده و سوره ملک و بنی اسرائیل و زمر میخواندند و اکثر اوراد ماثوره منزل ششم یوم
سه شنبه حصن حصین مندرج اند قرأة میکردند خصوص سبحان الله و بحمده بسیار میخواندند
و صبح جمعه در رکعت اولی سوره الم السجده و در ثانیه میخواندند و اکثر اوقات در اولین
رکعت وتر بعد فاتحه سوره اعلی و در ثانیه سورة کافرون و در ثالثه سوره اخلاص میخواندند
و بعد وتر دو رکعت نفل ادا میفرمودند در رکعت اوّل سورة اذا زلزلت الارض و در
ثانیه کافرون و بوقت خفتن شب سورة فاتحه و سوره اخلاص خواندن معمول بود
که خوانده بر خود دم فرموده بخواب مشغول می شدند باز کلام نمیفرمودند تا آنکه وقت تهجد
بیدار می شدند نور ۵۲ - در زمان ۱۳۲۶ھ بماه ربیع الاوّل شب هفتدهم ماه مذکور یعنی

فراغ فاتحہ مرشدنا اعلی سیدنا آل احمد عرف اچھی میان صاحب رضی اللہ تعالی عنہ جناب
حضرت جدی ومرشدی سید شاہ آل رسول احمدی رضی اللہ تعالی عنہ فقیر راکہ دران زمان
دوازدہ سالہ بود ہمراہ خود بمقام سجادہ آوردند وبر مسند طریقت حکم جلوس بصورت صریح
فرمودند چنانچہ حسب الحکم نشستم وخود بدولت دو زانو روبرویم جلوس فرمودہ یک روپیہ
بطور نذر پیشکش نمودہ فرمودند کہ مبارکباد دران زمان رمز این فعل بسبب صغر سنی خود نفہمیدم
روپیہ را در کمر بند نہادہ برائے استراحت در دالان کلان آمدم وبمعیت مادر رضاعی خویش
خسپیدم صبح چون برخاستم روپیہ را نیافتم بجدہ ماجدہ خویش عرض ساختم کہ دی شب
حضرت جدی ومرشدی مرا یک روپیہ بمکان سجادہ نذر کردہ بودند وجملہ حال بعینہ گوش گذار
جدہ خود کردم جنابالعالیہ بر مادر رضاعیم عتاب فرمودند وحکم تلاش دادند ہرچند تلاش کردہ شد بدست
نیامد زان بعد حضور اقدس بعد ہر و بست سال یا زائد ازان روزی بہ تنہائی وصیت فرمودند
کہ اگر نزد من مردمان متوسلان خاندان متکلف مسند نشینی شوند ابا وتحاشی ناکردہ قبول باید
کرد بکرات ومرات این وصیت اعادہ فرمودند چنانچہ ہمان طور بظہور آمد وبعینہ وقوع شد واز
گم شدن نذر مذکور چنان بظہور پیوست کہ مال دنیا بدست آید زود برود باقی نماند وگاہی
نوبت جمع اموال میسر نیاید تو حاجت جمع اموال افتد اللھم احفظنا من الدنیا وما فیھا بمنہ وکمال کرمہ

لمعہ خامسہ در مسائل فقہیہ

نور اول بر خبر واحد یقین ندارا اگرچہ عادل باشد کہ شرع در شہادت کم از دو عادل نمی پذیرد
وانیمعنی باختلاف احوال مخبر مختلف نشود مثلاً اگر یکی از اولیاء اللہ گواہی دہد کہ زید را بر عمر چندین
وام ست قاضی را روا نیست کہ بمجرد شہادتش فیصل کند اگرچہ بر صدق آن وی دل مطمین ست
حکایتی مناسب انیمعنی گویم روزی امیر المومنین عثمان بن عفان رضی اللہ تعالی عنہ پیش امیر المومنین

حضرت سیدنا صدیق اکبر رضی الله تعالی عنه عرضه داشت که قصور حکم بن عاص را از درگاه سرور عالم
صلی الله تعالی وسلّم معاف کرانده بودم اکنون میخواهم که او را اجازت آمدن مدینه عطا شود صدیق
اکبر رضی الله تعالی عنه فرمود بر عدالت و صدق شما اطمینان واثق ست اما بقاعده شرع گواهی دیگر
باید عثمان غنی این عذر صحیح شنیده خاموش ماند چون دور خلافت بامیر المؤمنین عمر فاروق اعظم
رضی الله تعالی عنه رسید آنگاه باز این سخن بجناب فاروق عرضه داشتند و همان جواب یافتند لیکن
چون نوبت خلافت خود رسید حکم را طلبیده اجازت آمدن شهر دادند که اوشان را بوجه آنکه خود از
حضور سرور عالم صلی الله تعالی علیه وسلّم حکم معافی گرفته بودند علم الیقین بود و هیچ حاجت شهود
نبود فافهم العاقل تکفیه الاشارة **نور ۲**۔ فاسق معلن را ابتدا بسلام مکن و با او منشین و سخن
مگوی و قرابت مجوی و او را از خود دور دار اگرچه فرزند تو باشد که حکم چنین ست و سزا ایش همین چنانکه
روزانه در وتر و نخلع و نترک من یفجرک میخوانی و عمل میکنی یا هر روز پیش مالک خود دروغ گفتن
را سهل میدانی ای برادر اگر عمل کنی از کذب و راهی ورنه چه بلا بیباک و گمراهی دیگران با همسران
خود دروغ گویند و تو با خدای خود ع ببین تفاوت ره از کجاست تا بکجا۔ اما کار بقدر تست اگر قدرت
ترک نمییابی به نصیحت پیش آ و هر چه توانی طعن بر روی اوشان کن و اگر اینهم مقدور نیست از دل
ترک ایشان کن و خلع ساز که ادون مراتب ایمان ست **نور ۳**۔ وقت وضو دهن و بینی
را خوب صاف و پاک و پنجگانه مسواک کند که چرک و بوی بد دور گردد که خود سنت ست که ملائکه ارواح
با دهن پاکیزه انس گیرند ورنه هم ایشان و هم بنی نوع انسان همه را باعث ایذا و نفرت **نور ۴**۔
بخانه کسی داخل مشو تا آنکه اول سلام بر اهل آن گویی و اذن آمدن جویی و اگر خانه خود هم باشد در ان
هم بطوریکه اندرون خانه از مقیمان و سکنا معنی فی الجمله مطلع شوند اینقدر هم کافیست درین حکم حکمتهای
بسیار و فواید بیشمار ست چه دانی که مقیمان بکدام حال و کیفیت اند مثلاً می سزد که اینوقت کسی مصروف

بغسل ست یا همچنان بحجاب و فارغ نشسته الی غیر ذلک هم در قرآن شریف آمده است یا ایها الذین
آمنوا لا تدخلوا بیوتا غیر بیوتکم حتی تستانسوا وتسلموا علی اهلها ذلکم خیر لکم لعلکم تذکرون نور ۵ -
ابوین و استاد و پیر را بنام ایشان ندا نکند که بی ادبی ست همچنین زوجه مر زوج خود را و همچنین بالد
ازوج را هم نشاید زوجه را بنام ندا کردن که خلاف حیا واند و همچو امور از اتباع رسم و عرف توان
گذشت نور ۶ - مزاح فضول و بیهوده و لهو و بیفایده لکن خصوص مزاحیکه در ان کذب و بهتان
و آزار کسی یا فحش یافته شود که حرام است اما مزاح مباح که از جمله محذورات شرعیه پاک و منزه باشد اگر گاه
گاه بهر تطییب خاطر دوست و نشاط طبع خویش کند مضائقه ندارد عادت نکند که بطالب باشد
برد نور ۷ - بدانکه خنده سه قسم است تبسم ضحک قهقهه تبسم آنکه نه دیگری آوازش شنود نه خود
صرف حرکتی خفیف بلبها رسد و شاید که از هم بگشایند و دندان سپید شوند و ضحک آنکه آوازش همین خود
بشنود نه دیگری و قهقهه آنکه آوازش چنین صاحب قهقهه و چه دیگران همه بشنوند حتی که باشند که جا هم
پس تبسم جائز و مسنون است و قهقهه مکروه و غفلت و کثرت ضحک دل میراند چنانکه در حدیث است
کثرة الضحک یمیت القلب نور ۸ - هرچه از قرآن حفظ کنی یاد داری ورنه بیوم جزا نابینا برخیزی
فراموش کردن قرآن گناه عظیم است نور ۹ - بدانکه سجده دو قسم است یکی سجده عبادت و دوم سجده
تحیت یعنی سجده تعظیم و تکریم که برای عظمت و جلالت کسی بقصد عبادت او کنند چنانکه برادران او
و والده یوسف علیه الصلوة والسلام کرده بودند سجده ملائکه به آدم علیه و علیهم السلام هم ازین قسم
بود حالا اینهم در شریعت غراء محمدی صلی الله تعالی علیه وسلم حرام شده است اما کفر نیست که در هیچ
شریعت مباح نتوان شد همچنین طواف چیزی سوای بیت الله شریف حرام است مگر آنکه بطور بالا یا در حالت
بیهوشی واقع شود یعنی کسی را از کثرت شوق لقای عند التلاقی حالتی طاری شود که عقل
وانگاه سجده تحیت یا طواف بجای آرد بوجه عدم اختیار مواخذ نباشند مثل فعال مجانین

کہ سلطان بگیرد خراج از خراب۔ و اگر کسی بجبر بر طواف غیر کعبہ دارد نیت طواف نکند کہ انما الاعمال بالنیات

نور ۱۰ ۔ قرآن شریف در مجمع آہستہ بخوان بالخصوص آن وقت کہ سامعین متوجہ نشوند و از آیۂ شریفہ

و اذا قرئ القرآن فاستمعوا لہ و انصتوا لعلکم تفلحون واقف نباشند یا غافل شوند یا دیدہ و دانستہ

غفلت اختیار کردہ باشند یا در کلام دنیاوی محو و مستغرق شوند بصورت سامع و تالی ہر دو گنہگار

شوند اما بغرض تعلیم و تعلم قرآن و حفظ آن مر صبیان را در مکتب بجہر خواندن مضائقہ نیست در تلاوت ہم

حتی الوسع احتیاط شاید جائیکہ تنہا و دور از نشستگاہ۔ او لیکن لا انعام بل ہم اضل باشد نشست

تلاوت با ادب تمام بجا آرد **نور ۱۱** ۔ مدح و ستایش مشرک و کافر و کافرہ و فاسق معلن و معلنہ و امثال (ایشان) نکنند چنانکہ عادت جہلۂ بیباک ست کہ سماع حرام می شنوند و میگویند کہ چہ خوب سماع شنیدیم

و مغنیہ چہ قیاست خوش گلو بود و خوش می سرود و بعض بیحیا کلمات تعظیمی باریتعالی مثل سبحان اللہ

و غیرہم ہم میگویند کہ بحد کفر میرسد و ہمچنین مر ای ظالم و فاسق را بالفاظی بلند مدح و وغ مینمایند کہ قریب

بکفر میرسد باید کہ ازین حرکت شنیع توبہ کنند کہ حرام ست جاہا معاذ اللہ ہم کفر دارد بلکہ ہجو اینچنین

نابجاران باید کرد و ملامت بقدر قدرت بر روی ایشان کردن تا مگر پشیمان شوند اگر بر رو قدرت ندارند

بغیبت کنند اگر این ہم ممکن نشود در دل کنند کہ این ادون مراتب ست ورنہ در زمرۂ ایشان شمار

و محشور خواہند شد معاذ اللہ من ذلک **نور ۱۲** ۔ نسب خود را مپوش و بالنسب دیگر خود را نسبت

مکن کہ از اشد ممنوعات ست **نور ۱۳** ۔ با ہیچ زن خلوت منشین کہ شیطان دشمن در پی آزار

سباد اترا ادو تہلکہ اندازد و مرتکب گناہ کبیرہ گرداند روزی ابلیس ملعون با موسی علیہ السلام گفت در

حق من دعا کنید کہ خداوند تعالے مرا بیامرزد و از خطاے من درگذرد و موسی علیہ السلام

متوجہ باریتعالے شدہ عرض کردند حکم شد این ملعون را بگوئید کہ حالا قبر آدم علیہ السلام را

سجدہ کند چون این حکم باریتعالی ابلیس ملعون از موسی علیہ السلام شنید باز بجبائث

جبلی خویش اباکرد وگفت ای موسیٰ چون آدم را سجدہ نکردم گورش را چسان خواہم کرد
گر شمارا برین حق ثابت شد گوسن از شومی طالع خویش محروم ماندم لہذا سہ امر میگویم ازین
اتیان خود را خبردار کنید در سہ اوقات مرا یاد دارند یکی آنکہ مرد اجنبی و زن اجنبیہ باہم
در خلوت باشند دوم بوقت غضب سوم ہنگام قتال با کفار چسان زن و فرزند
واقربا یاد دہم کہ بیقرار شدہ رو بفرار می آرند و بوقت غضب عقل را زائل میکنم پدر را از
پسر را از پدر جدا مینمایم حتی کہ نوبت بقتال میرسانم و در خلوت اجنبی اجنبیہ چنان غالب
می شوم کہ خلاصی ازمن دشوار می شود کم کسے باشد کہ درین حال بر زنا نیارم یا نزدیک
بدان نکنم نور ۱۴- مر مسلم را کافر گفتن از قتل کردن او ہم بدتر ست چرا کہ در شرع
شریف برین قول وعید سخت تر آمدہ ست کقولہ صلی اللہ تعالی علیہ وسلم الا باء بہ احدہما
ہمچنان لعن مسلم نیز اشد کبائر ست العیاذ باللہ تعالے نور ۱۵- درمیان دو زن
خود عدل کن ورنہ بیش از یکے زن دیگر مخواہ کہ حکم نص چنین ست نور ۱۶-
حرام خدا را حلال ندانی ورنہ مبتلا بہ بلا کفر خواہی شد کہ ہرچہ حرمتش
ضروری ست حلال دانستنش کفر جلی ست گناہ را حرام دانستہ ارتکاب کردن
گناہ و حلال دانستہ کردن و وبالا گناہ کہ بکفر میکشد چنانکہ دانستی نور ۱۷-
شہادت رست راکتمان نمودن گناہ دل ست وشہادت دروغ با کفر
و بت پرستی ہم پہلو و متصل قال تعالے لا تکتموا الشہادۃ و من
یکتمہا فانہ آثم قلبہ وقال تعالے فاجتنبوا الرجس من الاوثان واجتنبوا قول الزور
حنفاء للہ نور ۱۸- وجوب ادای شہادت پیش قاضی مسلم عادل ست
والا لا نور ۱۹- بر نابالغان و غیر مکلفان گناہ نوشتہ نمی شود و انچہ

که از ایشان بسبب غفلت وچشم پوشی ولی ایشان خواه باجازت او سرزند
هم بر ولی ایشان نوشته شود مثلاً اگر ولی طفل صغیر را از شرب خمر منع نکند یا خود
بنوشاند درینصورت گناه خمر نوشی بر ولی ست نه بر صغیر وغیر مکلف
پس لحاظ این مسئله باید داشت که این زمان بوجه بیعلمی اکثر چنین میشود
میدانند که ایشان خورد سال اند ومعاف اند هرچه خواهند کنند بالغ نباید
شد بلکه خود والیان از خوردان خود گناه می کنانند مثلاً در مجمع رقص وسرود
طفلان را مانع نمیشوند بلکه برغبت داخل میکنند ومیدانند که بر ایشان گناه نیست
پس چرا تنبیه باید کرد۔ اے بی علمان اگرچه این امر صحیح ست که ایشان گناهگار
نخواهند شد مگر بر شما از کجا معافی آمد که شما هم گناهگار نخواهید شد **نور ۲۰**۔
پرورش اولاد بر پدر تا بلوغ فرض ست ومن بعد بر و احسان **نور ۲۱**۔
شریعت مطهره زن را که سر تا بقدم عورت مستوره ست حکم به پرده فرموده
وآن دو قسم ست یکی حجاب ودیگر ستر حجاب آنست که خانه نشیند و بالکلیه
از نظر نامحرم دور ماند وستر آنکه جز دائره رخ و هردو کف دست همه بدن را بجامه
کثیف پوشد که سر موئے از بدن عورت ظاهر نباشد نه بے پرده ونه از زیر جامه
تنگ وباریک اول که حجاب ست بر اهلبیت نبوت علی سیدهم وعلیهم الصلوٰة والتحیة
فرض بود وبر سائر زنان مومنان مستحب ودیگر که ستر ست بر همه مومنان حرائر فرض ست
حالا علمای شریعت که حکیمان امت وحاکمان شریعت اند بوجه فساد زمان حجاب بر جمله
حرائر لازم گرفته اند وچه خوش رسمی ست در شرفا واهل عزت دیار ما که خانه را به
زنان زندان وبیحجاب بیرون آمدن ندهند اگر نباشد با آن بدعتی شنیعه که در لباس وستر نهاده اند

و از فرض بحرام افتاده وطاعت وغیرت مرد و را برباد داده که بر زنان و پسران عم و عمه و خال و خاله
و برادران شوهر و شوهران خواهر و غیرهم نامحرمان پرده نکنند و پیش ایشان نه همین بی حجاب
بلکه بی ستر محض می آیند جامهٔ تنگ و باریک در بر دارند که پشت و شکم و گلو و سر نمایان باشد بلکه از
برهنگی سر و چند انگشت شکم و هر دو ساق و ساعد و بازو و گلو حسابی نگیرند این مواضع اکثر اوقات برهنه
محض می باشند و پشت اگر برهنه ندارند اما باریکی جامه اورا بی پرده می نمایند فانا لله و انا الیه راجعون حتی که
زنان محجّبات و حافظات ازین نساء شرفاء نیک تر حالت باشند که اگر چه از خانه برون آیند و در بازار راه روند
اما جامهٔ آنها کثیف و صفیق باشد و همه اعضای عورت محجوب تر و هم مستور و محجوب تحت حجر و غلالهٔ آنها چنان
تنگ ست که سر و پشت و شکم نمایان باشد نه زیر جامهٔ آنها چندان وسیع که پائچه بر دارند و ساق نمایند نه
چندان تنگ که با بدن ملصق باشد و کیفیت جسم از فربهی و لاغری وغیره وانماید و خوشتر ازینها نسبت همه زنان عرب
آنانکه اهل بیت معز و وقار اند همچو جان در تن و دل در بدن مخفی از انظار اند و آنانکه بیرون می آیند برقع دوتا
و موزه می پوشند که از سر و کف دست و قدم هیچ چیزی ظاهر نباشد فلله درهن و علی الله اجرهن نسأل الله
التوفیق والعفو والعافیه **نور ۳۲**- زن را باید که آواز هم به اجنبی نشنواند که عورت را مستور و صوت
هر دو عورت اند فی زمانه زنان هند با نامحرمان کلام می کنند و باکی ندارند و پیش مرد نابینا بخیال
آنکه نابیناست بی تکلف آیند گیرم که مرد نابیناست چه زن هم کور ست و مرد را دیدن زنان اجنبیه
نباید همچنین زن را دیدن مرد بیگانه هر دو درین حکم مساوی اند علی هذا القیاس حکم آواز ست
چنانکه صورت را پوشیدن حکم ست همچنین آواز را از اجنبی نگاه داشتن باید اگر مرد نابینا
باشند آنگاه لحاظ کلام باید کرد که با نامحرم نابینا متکلم نشود **نور ۳۳**- زن مسلمه
را از کتابیه و مجوسیه و مشرکه هم مثل مردان پرده کردن حکم ست چنانکه در در مختار
وغیره کتب فقهیه مصرح ست همچنین از زنان فاسقه فاجره معلنه پرده باید کرد تا از اثر کفر و شرک و فسق

که بصحبت بدانها پیدا میشود امین ماند و از مرد مقطوع الذکر و خنثی نیز حکم پرده است و ستر عورت زن از زن همان قدر فرض است که ستر عورت مرد از مرد و زن را پیش محرم خود همین شکم و پشت و از ناف تا زانو پوشیدن فرض است و باقی اعضا نمودن روا است اما سر برهنه بودن و معجر بر شانه افتاده داشتن گو پیش محارم روا است مگر از طرز حیا دور است و نمودن سینه و پستان با وصف جواز از آنهم نامناسب تر و چه خوش رسمی است زنان هند را که در اخفای پستان کوشش بلیغ دارند کاش با و به ستر شکم و پشت توفیق یافتندی که پوشیدن اینها از محارم نیز واجب است بخلاف سینه و پستان که سترش از محارم همین رسمی مستحسن است و واجب شرعی نیست جاهلی ببین که رسم را چنین سخت گرفته اند و فرض را چنان سهل گذاشته باز بدانکه محرم آنرا گویند که با او نکاح مدة العمر بهیچ وجه حلال نتوان شد و آن سه قسم است محرم نسبی همچو پدر و پسر و برادر و اولاد برادر و خواهر و محرم رضاعی که همچنین علاقها از جهت رضاعت دارند و محرم صهری چون خسر و داماد پرده از محرم نسبی نباید که قطع رحم است و آن روا نیست و از دو محرم باقی یعنی رضاعی و صهری زن جوان را به زمانه ما حکم به پرده کرده اند و همین راه سلامت است اما نامحرمان اگرچه خویشاوندان باشند مرگ عاجل و سم قاتل اند زنهار زنهار که زن پیش ایشان بے پرده نباشد خواه نکاح با ایشان مطلقا جائز باشد **نور ۳۴** - زن را پرده از پیر طریقت خود هم فرض است مثل اجانب دیگر و آنکه شیخ در حکم پدر میشود و آن بمعنی دیگر است یعنی چنانکه پدر مربی جسم است پیر مربی روح است و در تعظیم و تکریم وی مثل اب حقیقی است نه آنکه در جمله احکام برابر شود ازین بیحیائی که فی زمانه در اکثر جهال رواج دارد پرحذر باید بود همچنین از استاد علم ظاهری هم پرده فرض است **نور ۳۵** - آنکه گویند لا نکاح بین العیدین مراد از وی نماز عید و جمعه است یعنی اگر عید فطر یا اضحی بروز جمعه افتد نکاح بعد فراغ از نماز جمعه باید کرد که بین العیدین بوجه قلت فرصت فراغ نیابی باز اگر کسے بعجلت تمام این کار بجا آرد خود ممانعتی شرعی نیست **نور ۳۶** - در شعر گوئی حفظ مراتب نگاهداری

یعنی در تمثیلات اشعار توہین کسر شان ملائکہ و انبیا و اولیا نباشد مثلاً در مدح حسن تنقیص حسن یوسف و در تعریف حکمت کسر شان لقمان علیہما السلام و در صفت ذوالفقار بریدگی پر جبریل علیہ السلام و در تعریف طبیب توہین شان عیسیٰ علیہ السلام ہمچنان در اشعار نعتیہ لحاظ باید داشت کہ نعت بمرتبہ حمد نرسد یعنی آن صفت کہ مختص بخالق عز و جل باشد بہ مخلوق ثابت نکند ہمچو الوہیت و معبودیت و خالقیت وغیر ذالک و مناقب اصحاب و اہلبیت و اولیا بمضامین نعت انبیا پہلو نزند و مدح بادشاہان و دیگر امرا دنیا بمناقب صحابہ و اہلبیت ہمسر نشود و در تعریف مکان و باغ امیرے تنقیص عرش و کرسی و باغات و امکنہ جنت راہ نیابد وعلی ہذا القیاس ہمچنین اشعار یکہ مضمون آنہا فحش و باعث اشتعال شہوت باشد حرام و ممنوع ست شعر بعینہ حکم سماع دارد چنانکہ اہلبیت در سماع شرط ست ہمچنین در اشعار پس اگر از شعر گوئی و شعر خوانی قوت شہوانی جوش زند در حق ہمچنین کس ممنوع باشد و اشعار نعت مناقب اولیا و توہین و تذلیل و ہجو کفار جائز و مباح و مستحب باشد خود آنحضرت اشعار حضور سرور عالم صلی اللہ تعالےٰ علیہ وسلم بر ممبر از حسان بن ثابت رضی اللہ عنہ شنیدہ اند و ترغیب دادہ ہجو کفار گویانیدہ اند (۷۲) بمرگ کسی سوگ داشتن و زینت گذاشتن بیش از سہ روز جائز نیست مگر شوہر کہ زن از حکمت کہ چہار ماہ دہ روز بسوگ نشیند و تا انقضا این مدت زینت نکند لیس ماتم داری حضرت امام علی جدہ و علیہ الصلوٰۃ والسلام در محرم الحرام چنانکہ ہر سال رسم جہال ہند و ستانست کہ درین ایام دہ روز و بعضی تا چہل روز ہر سال ترک زینت و تقریبات شادی میکنند خود ممنوع باشد کہ بدعت شنیعہ روافض ست البتہ درین ایام صدقہ و خیرات برائے ایصال ثواب بروح پر فتوح حضرۃ امام علی جدہ و علیہ الصلوٰۃ والسلام کردن خوب و در شرع مرغوب ست و حالات ایشان از احادیث صحیح شنیدن بر مصائب ایشان تاسف خوردن نیز جائز و مباح و محبوب ست آنکہ جزع و فزع و نوحہ بتکلف و تصنع کنند و سینہ زنند و رخ خراشند و حجامت و غسل و تبدیل پارچہ و پان طعام ترک بندد زنان چوڑیہا شکنند و سیاہ و کبود و سبز پوشند اینہمہ حرام و بدعت و ممنوع ست آری

اگر یاد مصائب آنهای مجرد گریه بے تکلف دست دهد موجب رحمت و برکات است نمبر ۲۸ فاتحه
یازدهم حضرت غوث الاعظم رضی اللہ عنہ خصوص یازدهم ربیع الآخر شریف برای برکت در مال
و اولاد و انجاح مرام و حصول مراد جائز و مندوب است کاری خوبست که به تجربه بزرگان آمده و مانعی از موانع
شرعیه دران نیست بشرطیکه آن مجلس از ممنوعات شرعیه مثل رقص و سرود و روایات کاذبه و موضوعه
خالی باشد همین سرود و درود و کلمه و تلاوت قران و ذکر کرامات شریفه و حالات منیفه حضور پرنور غوث الاعظم
رضی اللہ تعالے عنہ مطابق روایات صحیحه قناعت ورزند اینچنین مجلس یازدهم عین ایمان با قادریان ست
او تعالی قادریان را توفیق دهد که جاری دارند نمبر ۲۹ - محفل میلاد شریف هر روز که خواهند
خصوصاً بماه مبارک ماه ربیع الاول شریف بالخصوص از غره تا دوازدهم لاسیما خاص روز و شب دوازدهم
بشرط خلو از منهیات شرعیه موجب هزاران هزار خیر و برکت ست الله تعالی جمله مسلمانان را توفیق
دهد که باین راه نیکو مردانه تازند و جان و مال در محبت محبوب نبی ذی الجلال علیه افضل الصلوة والسلام بازند و
قیام وقت ذکر ولادت شریف نیز جائز و درست ست علامت شوق و محبت ست و انکار اینکار علامت
شقاوت و قساوت قلبی ست اللهم احفظنا عنه منکران ذکر شریف در آیه خسر الدنیا و الاخره داخل اند
نمبر ۳۰ - بر میت نوحه نکنند که حرام ست نوحه آنست که بآواز بلند گریه کنند و سینه زنند و موی کنند
و روی خراشند و عادات و اوصاف و اطوار میت باواز بلند بیان کرده باشند اینهمه حرام و
ممنوع و باعث وبال عظیم ست و در بعض بلاد هند دیده شد که زنی که آنرا نائحه میگویند و از قسم دوم
میراثی باشد آمده مثل امام می نشیند و عقب آن جمله قرابتیان میت جمع شده صف بصف مثل مقتدیان
نماز می نشینند و نائحه باواز بلند صفت میت مثل جود و سخا وغیره بیان کرده نعره می زند و سینه کوبی
میکند و عقب آن صف قرابتیان همچنان تا یکدو ساعت سینه کوبند بعده خاموش شوند باز نائحه وصف
دیگر گفته همان میکند و مقتدیان هم باتباع امام همان همین طور یکبار یا دو بار بجا می آرند تا چهلم

بعد چہلم نائحہ را از مال میت بعوض این مشقت شاقہ چیزے میدہند این خود بدعت ملعونہ زمانہ کفر و
جاہلیت ست اللہ تعالے مارا و جمیع متبعان مارا ازین تہلکہ نجات دہد وقتیکہ رسول مقبول صلی اللہ
تعالے علیہ وسلم را خبر شہادت حضرت جعفر طیار رضی اللہ تعالی عنہ رسید در مسجد برای تعزیت شان
نشستند کہ آثار حزن و ملال از چہرہ اقدس نمایان بود عورات خانہ جعفر طیار رضی اللہ تعالی عنہ
باواز بلند گریہ میکردند کسے آمدہ بسمع حضور عالی رسانید ارشاد فرمودند کہ ایشانرا باز دار و
منع کن آن مرد رفت و باز آمد کہ زنان طاعت نکردند فرمودند منع کن سہ بار آمد کہ واللہ یا رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وسلم زنان بر ما چیرہ شدند فرمودند خاک بدہان ایشان انباش و نیز بصحت رسیدہ کہ حضور
سرور عالم صلی اللہ تعالی علیہ وسلم بر نائحات لعنت فرمودہ ست و وعیدہائے دیگر درین باب آمدہ کہ
در کتب احادیث مفصلا مذکور ست **نور ۱۳۱** نکاح عورات بیوہ کہ سنت نبی ماست صلی اللہ تعالے
علیہ وسلم اختیار کنند و زنان را باوصف حاجت بیوہ داشتن و نکاح نکردن سنت مشرکین ہند ست
آنرا بگذارند و در حدیث من تشبہ بقوم فہو منہم خود را داخل کردنیست ازین پرہیز باشند
نور ۱۳۲ با مبتدعان و بد مذہبان قرابت نکنند چراکہ صحبت بد ایشان سم سرزیان ست و
آیندہ در اولاد اثر خواہد کرد چنانچہ بارہا بتجربہ آمدہ و علاوہ ازین در بسیار صورتہا در صحت نکاح
ہم سقم و نزاع میماند و جاہا قطعاً نکاح مردود و باطل ست مثل خوارج و روافض و وہابیہ کہ بحد
کفر رسیدہ باشند و نیچری وغیرہ بلکہ با شیعہ محض تفضیلیہ ہم مناکحت اولی نیست کہ تفضیل
در رفض ست و رفض در کفر والعیاذ باللہ تعالی اگر برین نصیحت کاربند نشوند ہم بدنیا و بالش بینند
و ہم بیوم جزا سور و عتاب قہار و در محاسبہ سخت گرفتار شوند خیر شر ست **نور ۱۳۳** شب عاشورہ
و یوم عاشورہ عرس جناب سید الشہدا بقاعدہ مشائخ باید کرد یعنی تمامی شب عاشورہ رعبادت
و تلاوت قران شریف و حدیث شریف و کلمہ و درود بنا بر ایصال ثواب بارواح شہدای بلند

و اخذ فیضان از روح پرفتوح سید الشهدا حضرت امام حسین علی جده و علیه الصلوة و السلام بکنند یعنی
قلب خود را بملاء اعلی اتصال داده بروح سید الشهدا ربط دهند باینطور که چشم بند کرده تصور کنند
که قلبم بوساطت پیران خود بروح سید الشهدا اتصال میدارد و فیضان روح سید الشهدا در دلم میرسد که
به برکت آن عروج باطن زیاده میشود و ترقی می یابد همچنین تمام شب باین تصور باشند صبح عاشوره هر قدر
که میسر آید بفقراء و مساکین به نیت ثواب بخورانند این طریقه حضرات صوفیه کرام است که به برکت او تا یکسال
ترقی در قلب می یابند نه آنکه در آن شب با برکت بدعات شنیعه کنند و در درستی نقل و ضد اسراف کرده و
مخالفات فاحشه بکار برده بجای ثواب در عذاب مبتلا شوند و روح سید الشهدا علی جده الکریم علیه الصلوة
والتسلیم را بیزار دارند ظاهر است که از هیچ بدعات و استحسان سئیات خود جد اکرم حضرت امام صلی الله تعالی
علیه وعلیهم و سلم بیزار و ناراض خواهند شد پس خوشنودی و رضامندی امام چه معنی دارد تمام شب بجای
ذکر و عبادت با لهو و لعب ساختن و مزامیر ممنوعه نواختن و نوحه کردن و سینه کوفتن و موی کشادن و رو خستن
و گریه مصنوعی را رنگ بستن پیداست که چه قدر باعث عتاب و عقاب و غضب رب الارباب و بیزاری روح
امام عالیجناب می شد العیاذ بالله تعالی نور ۳۴ امامت جن انسان را جائز است بسبب آنکه جن و
مکلف اند مگر اولی نیست زیرا که شرف نیست و امامت ملک هر دو یعنی جن و انس را در فرائض جائز نیست
چرا که مکلف نیست یعنی نماز بروی فرض نیست حکم نفل دارد و هر جن و انس فرض است بنای فرض بر نفل روا نبود و آنکه جبرئیل
علیه السلام رسول مقبول صلی الله تعالی علیه وسلم را امامت نموده بود بایمعنی آنحضرت مامور بودند بنماز آنچه در روز بر
جبرئیل فرض بود و هذا حسن کذا فی الطحطاوی و رد المحتار والله تعالی اعلم نور ۳۵ اطاعت والدین در امور مباح واجب است
و در امور معصیت و حرام ممنوع مثلاً پدر گوید که خمر بنوش یا نماز مخوان در این حکم اطاعت نیست اما کمال ادب آنست که بخشونت جواب
ندهد بلکه بلطائف الحیل از ارتکاب معصیت دور بماند مثلاً اگر پدر گوید که فردا روزه نفلی بداری انحکم او بجا آرد زیرا که روزه نفل
واجب نیست و در امور غیر واجبه اگر حکم پدر تاخیر آید باکی نیست

باکے نیست و علی ہذا القیاس **نمبر ۳۶** ۔ جانوران موذی را بکشد قبل ازانکہ ایذا رسانند
چون شیر و گرگ و خرس و مار و کژدم و سگ گزندہ و کیک و سپش وغیرہا ہمچنان حیوانات فاسق
را چون موش و زاغ و زغن و بوزنہ کہ قتل اینہا در حرم و احرام روا ست و جانوران غیر موذی را اگر
بحاجت غذا یا دوا یا بغرض بیع می کشی روا ست ورنہ ناجائز بود ہمچو شکاری کہ اکثر مردمان بانہ
بہ بندوق و شست وغیرہ میکنند و ایشان را کار بہ اکل و بیع نمی باشد بلکہ مراد ہمین تفرج و تفریح طبع است
اینچنین شکار بالاتفاق حرام ست و کذلک جانوری را کشتن کہ نہ موذی و فاسق ست و نہ ماکول
و مطلوب بہر دوا وغیرہ حاجات کہ اینہم ممنوع ست زیرا کہ بے سود ست و اینچنین جانوران موسوم جانوران
رمنہ الہی میباشد چنانکہ جانوران رمنہ شاہان ظاہری از شکار ممنوع ہمچنین این قسم جانوران رمنہ
الہی مگر آنکہ این ہم مضرتے رودہ ہا مثل شغالان کہ کشت را بر باد میکنند البتہ تدافع آن ضرور است
بہر نوع کہ ممکن باشد **نمبر ۳۷** ۔ تصویر ذی روح کشیدن و امر بکشیدن آن کردن مطلقاً
حرام ست از انکہ خود یا در خانہ داشتنش بچند شرط حرام باشد یکے آنکہ تصویر ذی روح بحالت حیات
او باشد یعنی چیزے از اعضای او کم نکردہ باشند کہ بہ کمی او حیات متصور نیست چنانکہ تصویر مجرد
چہرہ یا تا سینہ یا تا کمر کہ داشتن اینہا حرام نباشد زیرا کہ بانیقدر جسم حیات معقول نیست بخلاف آنکہ
تا زانو باشد کہ پای بریدہ میتوان زیست (دوم) آنکہ آنقدر خورد نباشد کہ اگر بر زمین نہاد ایستادہ
بینی تفصیل اعضایش متمیز نشود (سوم) آنکہ بہ وجہ توہین و تذلیل افتادہ نباشد چنانکہ تصویرات
در فرش یا انداز و جای نہادن نعال چون اینہمہ شرط مجتمع گردد و نہادن آن تصویر نیز ممنوع
و ناجائز شود خواہ سایہ دار باشد یا نقش کاغذ یا نگار دیوار ہمہ ناروا ست و موجب بے برکتی و
ایذای فرشتگان و باز ماندن ملائکہ رحمت از دخول آن مکان و نماز گزاردن در جای کہ تصویر
ذی روح بشرائط معلومہ پیش رو یا بالای سر یا چپ و راست یا بمحل سجدہ باشد مکروہ ست بخلاف

قبر که همین نماز بر وی او ممنوع است نه در پهلوی او و نه پرورش سگان در مکان اگر بضرورت حفاظت
بود باکی نیست ورنه باعث نقصان اجر و مانع دخول ملائکه رحمت است باز چون بهر حاجات مذکوره
پرورد آنگاه هم احتیاط دارد که یکجا بسته باشند تمامی خانه در تصرف آن حیوان نگذارد که جابجا گردش
کنند و حفاظت طهارت دشوار شود **نور ۳۸** مقابر در خانه سکونت نباید کرد که خاصه انبیا
علیهم السلام است زیرا که بعد موت هم بحیات حقیقی دنیاوی جسمانی زنده اند وهی در خانه خود هستند
و این نیز وجهی است علاوه وجوه دیگر که ترکه ایشان بورثه تقسیم نمی شود که متروکه میت قابل تقسیم است
نه مال حی و همچنین نکاح نساء ایشان بعد موت باقی میماند و خوردن اجسام طیبه ایشان بر زمین
حرام است که زمین تن مرده میخورد نه تن زنده پس موت ایشان بمشابه آنست که شخصی در حیات
دنیا بسفر رود پس از سفر نه نکاح او فسخ شود نه ترکه او قابل تقسیم بالجمله موت انبیا علیهم السلام والصلوة
همین آنی باشد بهر تصدیق وعده الهی باز نقل مکانی بیش نیست نقل سفر مسافر پس **نور ۳۹**
میت را جائیکه موت آید در مقابر همانجا دفن باید کرد نه در خانها که مخصوص به انبیاست علیهم الصلوة
والسلام و نه جای تنها جدا از مقابر مسلمین که باعث زیادت وحشت و غربت است بلکه جائیکه
مسلمانان آنجا مدفون میشوند همانجا دفن باید کردن اینقدر نقل غالبا بیش از میل یا دو میل
نمی باشد خود مطلوب است و زیاده بران اگرچه بوجه بزرگی آن بقعه باشد ممنوع زیرا که در وی تاخیر
چیزیست که شرع به تعجیل وی امر کرد چنانکه نماز میت را بانتظار نمازیان جمعه موخر داشتن تا آنکه
علما گفته اند اگر شهر را دو مقبره باشد شرقی و غربی میت هر سمت را در مقبره همان جهت دفن کردن
بهتر است آخر ندیدی که حضور سید عالم صلی الله تعالی علیه وسلم شهدای احد را هم بدامن احد
دفن کرد و بمدینه طیبه با وصف نزدیکی نبرد سیدنا عبدالرحمان بن ابی بکر الصدیق رضی الله
تعالی عنهما بموضع حبشی که نزدیک مکه معظمه واقع است رحلت فرمودند مردمان نعش مبارک

اور انخیال فضیلت بمکہ معظمہ آوردہ دفن نمودند حضرت ام المومنین عائشہ صدیقہ رضی اللہ تعالےٰ عنہا چون بزیارتش آمد فرمود سوگند بخدای اگر من وقت مرگ شما حاضر بودمی شمارا دفن نکردندی مگر جائیکہ وفات شما واقع شد پس رواج شنیعی کہ اکثر جہلای زمانہ از روافض ایران اخذ کردہ اند برای فضیلت دفن بہ کربلای معلی یا غرضے دیگر نعش در تابوت نہادہ براے مدتے معین سپرد زمین میکنند ما بعد ازان برآوردہ بہ فلان جا برند محض لغو بیہودہ وخلاف شریعت مطہرہ ست در نقل نعش پیش از دفن سخن آنجا بود کہ شنیدی بعد دفن حرکت چگونہ جائز ومباح خواہد شد این خود باتفاق ممنوع ست وسپردگی زمین محض امر لایعنی وبدعت سیئہ شنیعہ **نور ۰ ۴** — در بعض مواقع ضرورۃ شریعت مطہرہ برای آوردن نعش از قبر بعد دفن رخصت دادہ ست از انجملہ آنکہ میت در زمین مغصوبہ دفن شد یا کسے زمین الشفع گرفت وبرا بقاے قبر راضی نشد یا ظالمی بظلم وجبر بر اخراج داشت درہمچو مقامات نعش برآوردن وبجاے دیگر دفن کردن مضائقہ ندارد ورنہ سخت ممنوع ست واگر مالی از دفن کنندگان بگور افتاد ولبعد دفن یاد آمد روا باشد کہ باز کنند ومال برآرند باز درست نمایند اگرچہ قبر مکمل شدہ باشد واگر میت بغلط رو بغیر قبلہ یا بر پہلوے چپ مدفون شدہ ست تا خاک ریختہ اند تختہ با باز کردہ مراعات سنت باید نمود ولبعد او کشادن ممنوع **نور ۱ ۴** — وصیت قبر واجب التعمیل نیست یعنی اگر کسے وصیت کند کہ چون بمیرم قبر من بہ فلان جا باید کرد بہتر آنست کہ بموجب وصیت عمل کنند اگر معذوری نباشد واگر خلاف خواہد شد مضائقہ نیست زیرا کہ واجب العمل نبود کہ خواہ مخواہ مطابق آن کردہ شود چرا کہ وقت وصیت محل موت مبہم بود کہ معلوم نیست کہ قبر کجا خواہد شد لہذا پس وصیت واجب العمل نباشد **نور ۲ ۴** سنت آنست کہ قبر خام دارند وبشکل کوہان شتر باشد طول بقدر قد میت وعرض بقدر نصف قد وعمق بقدر قد آدم ومیت را بر پشت نخوابانند بلکہ بر پہلوے راست خوابانند وپس پشت او پشتہ از خاک مہیا کنند تا بہمہ شق خود متوجہ قبلہ باشد این سنتے ست کہ ہندیان یکسر ترک کردہ اند الا من شاء اللہ

ہمین روے میت بسوی قبلہ میکنند و سائر او بر پستان خفتہ اینچنین نباید و افضل و مسنون لحد یعنی
قبر آنست کہ سقف آنہم زمین باشد نہ صندوقی کہ سقف آن از چوب یا سنگ بود و از خشت پختہ
مکروہ است ہمچنان وصیت شیخ ما بود رضی اللہ تعالی عنہ الا مردمان بمصلحت وقت رواج العمل نیاوردند
و قبر بلا مقبور ساختن ممنوع ست و زیارت ہمچو قبر حرام نور ۳۴ ۔ بارہا از زبان فیض ترجمان حضرت
جدی و مرشدی قدس سرہ السرمدی شنیدہ بودم کہ در ماہ محرم الحرام از ارتکاب بدعات شیعہ لغو داری
و مرثیہ خوانی منع میکردند بلکہ میفرمودند کہ روزی بحضور شیخ خود یعنی حضور حاجی صاحب رضی اللہ تعالی عنہ عرضہ
داشتم کہ در دہلی استادی مکرمی مولوی شاہ عبد العزیز را دیدہ ام کہ در ماہ محرم الحرام دہ روز وعظ
شہادت حضرات حسنین علی جدہما الکریم و علیہما الصلوۃ والسلام میفرمایند و روز دہم از صبح تا وقت شہادت
یعنی زوال شمس فضائل شہادت وغیرہ گفتہ تقسیم طعام مینمایند حضور عالی شنیدہ فرمودند بسیار خوب
بہتر میکنند لاکن اگر باہمین اتفاق ملاقات گشتی گفتی کہ درین ماہ خاص حسنین باہتمام بیان نیست
صرف بر قدری قلیل فاتحہ حضرات کردہ در ماہ دیگر از حسنین اہتمام وعظ وغیرہ کنم [illegible]
چنین مجالس شعار روافض ست و درین ماہ زیارت اہتمام گویا باب فضل وا ساختن ست آیندہ
اولاد اجداد خود را شنیدہ گمان میکنند کہ بیشک ایشان شیعی بودند و تقیہ مینمودند و سنیان و فرق
از مسلمانند یکے سنی و دیگر شیعی از ہمہا ہیچکس منکر شہادت و فضائل حسنین رضی اللہ تعالی عنہما نیست
پس اہتمام این وعظ درین دیار چندان حاجت ندارد البتہ در غلبہ خوارج ضروریست آنان مفقود اند
فقط انتہی تقریر مرشد مرشد ما رضی اللہ تعالی عنہما پس جناب عالی حضرت جدی فرمودند کہ از آن تاریخ
کہ این مسئلہ بمصلحت از حضور شیخ خود شنیدم خود ہم از اہتمام اینچنین کار درین ماہ احتیاط کردم چونکہ
فی زمانہ این بدعات در محرم بسیار جاریست لہذا این فائدہ برای متبعان خود آوردم اللہ تعالی
توفیق عمل دہد و ہم مشہور است کہ مرشد مرشد ما قدس سرہما تعزیہ جا میانصاحب بر الدھلائی جد امجد

که در خانقاه ساخته بود از خانقاه فلک بارگاه بیرون کردند با آنکه هیچگاه بدعوی نمیفرمودند آن وقت بشدت
غضب بر ریش مطهر خویش دست مبارک نهاده ارشاد شد که ای جماهیر رافضی را خواهی گو کشاده بیز
اگر بجای انسان خوک نباشد فقیر را فقیر نگوئی نور ۴۴ ـ من تشبه بقوم فهو منهم مضمون این حدیث
شریف فهمیده بران عمل کند چرا که این فتنه فی زمانه بسیار رواج گرفته است ضرور ضرور پرهیز باید بود
تشبه آنگاه متحقق شود که آن فعل فی نفسه با شریعت غرا مخالفت دارد یا اینکس بنیت مشابهت با کفره
و فجره بعمل آرد و الا لا مثلا امری که در شریعت غیر مباح است گو فعل آن مشابهت بی نیت و قصد تشبه
پیدا شود از ان باکی نیست که داخل در تشبه نیست مثلث مثلاً شلوار یعنی زیر جامه که لباس ایرانیانست
و لباس قدیم عرب نیست در عرب بجای آن تهبند مستعمل بود و شریعت غرا از شلوار منع هم نکرد بلکه
در حق او نعم الستر آمده است پس کسی شلوار پوشد گو مشابهت به ایرانیان یافته شود اما مضائقه نیست
چرا که مخالفت شریعت نیست و علی هذا القیاس آنکه خلاف شریعت باشد و از فعل آن پیدا شود یا نشود
~~التشبه ازان ...~~ مثلاً فرق موهای سر جانب چپ قریب گوش که عادت نصاری است
و شریعت بران نیامده بلکه محل فرق وسط مقرر داشته است پس اگر کسی فرق در موهای جانب چپ
قریب گوش کند البته در تشبه داخل خواهد شد و علی هذا القیاس نور ۴۵ ـ زیارت قبور اولیاء الله
مردان و زنان هر دو جائز است کما فی الدر المختار لیکن اگر بجانب نساء خوف فتنه باشد منع کنند که دفع
مفسدت از جلب مصلحت اهم تر است نور ۴۶ ـ سوال کدام وقت است که از تکلیفات شرعی انسان بیرون
می آید (جواب) آنگاه که عقل بالکلیه زائل شود و الا لا نور ۴۷ ـ تداوی انسان سه قسم است (۱)
قطعی یقینی (۲) ظنی (۳) وهمی ـ تارک اول گنهگار است و تارک دوم نه گنهگار و نه مثاب و تارک سوم
مثاب است از اول مراد اکل و شرب است که بالقطع برای صحت و بقای حیات مفید است و در حالت
ترک آن اگر گنهگار میرد بموجب حرام مرتکب شده باشد و از دوم مراد علاج به ادویه است که فائده آن حکم ظنی دارد

پس اگر علاج نکرد و بمرد هیچ وبال نیست یا زیرس نخواهد شد و اگر معالجه نمود تاهم باک نیست اما در هیچ صورت هم ثواب نخواهد شد زیرا که در حکم اباحت است لا فی فعله ثواب ولا فی ترکه عقاب و عتاب مگر آنکه متابعت سنت و امتثال امر تداووا عباد الله و امثال ذلک نیت کرده باشد به نیت صالحه خود ثواب یابد چنانکه حال همه مباحات است به نیت محمود محمود و بقصد مذموم مذموم و در ذات خود نه محمود و نه مذموم و از سوم مراد علاج بافسون و رقیه است که فائدۀ آن حکم وهم دارد و ارتکاب آن خلاف توکل و شکننده اوست و ترک آن دلیل استقامت بر توکل و لهذا تارک شتاب شود بین مسلم سبقت عکاشه رضی الله تعالی عنه است که چون حدیث انیعنی از حضور سرور عالم صلی الله تعالی علیه وسلم شنید برخاست و گفت یارسول الله صلی الله علیه وسلم از امروز ترک اینها بر خود لازم کردم پس بعد دیگران هم چنین گفتند جناب رسالت ماب صلی الله تعالی علیه وسلم فرمودند سبقت عکاشه است رضی الله تعالی عنه این سعادت ازلی نصیب ایشان بود لهذا بر دیگران سبقت برده بودند آنچه که [illegible]

باید دانست که طلاق عند الله ابغض الاشیا است و عتاق ضد آنست مرد حتی الوسع عورت خود را طلاق ندهد مگر بمجبوری و افتراق بین الزوجین بچند وجه میشود یکی از طلاق و ما فی حکمه دوم موت سوم ارتداد از دین اسلام از هر جانب که باشد مرد مرتد شود یا زن از اینها یعنی طلاق و ارتداد از امور اختیاری است و سوم که موت است اضطراری اما بموت زن مرد اجنبی شود جز در حق نظر و لهذا او را غسل زن مرده خود روا نبود و بموت مرد علائق نکاح در حق زن باقی ماند تا انقضای عدت و در هندوستان بسبب اعمال و کثرت جهل مردان و زنان رواج سحریات که موجب افتراق بین الزوجین باشد بسیار جاری و ساری است که بنا بر یک غرضی دنیاوی معاذ الله مرتکب شرک و کفر میشوند همچنان در باره حب و تسخیر فرق اعمال حرام و حلال نکنند خاصه زنان در تسخیر شوهران هر حیله که توانند بجا آرند و پابند عامل علوی و سفلی و ساحر هیچ ندارند همچنان برای شفای بیماران و فرزند و طول عمرش و امثال ذلک از رجوع بسحره

و شیاطین باکی نکنند و میگویند که ما خود نمیکنیم دیگری میکند بر ما چه وبال و ندانند که من رضی بالکفر فهو ایضاً منهم ای من زمرة الکفار انیفائده برای تنبیهه این گروه بیان آوردم باید که احتراز نمایند درین زمان چنان کثرت این امر ست که از صد یکی شاید محتاط باشد و رند بسیاری کافر شده نکاح خود را تباه میکنند و اولاد ولد الحرام پیدا میشود و ناحق ترکهٔ پدری میبابد ولد الحرام از ترکهٔ زید حرامی نیست اللهم احفظنا من سوء اعمالنا و دوام باسم . و کله از وجه بتسخیر روح یا امور مباح نیز حرام ست چه جائیکه با امور محرمه و کفریه والعیاذ بالله تعالی **نور ۹۴** - ممنوع ست بجز ذات باری تعالی غیر را مالک الملک الملوک گفتن وعلی هذا القیاس -

لمعۂ سادسه در اخلاق و نصائح

نور ۱ - راز خود را بکسی مگو ع السر اذا جاوز الاثنین فشا **نور ۲** - بر فعل عالم منگر بلکه بر قول او بنگر [illegible] فعل [illegible] رخصه میشود و ممکن ست که خلاف سنت هم باشد و قول برای دیگر ست از دیانت [illegible] ایشان متوقع نیست که خلاف سنت باشد پس فعل اگر خلاف بیند بر آن عمل نکند و اگر موافق باشد بعمل آرد همچنین قول نیز مگر گاهی خلاف نهی باشد که برای دیگر انست **نور ۳** - عادت بزرگان اختیار مکن که عادتها مخصوص بذات آنها باشد عبادت ایشان اختیار کن که مشترک ست درمیان ایشان و غیر ایشان ازینجاست که گفته اند تقلید عادت ضلالت ست و تحقیق عادت هدایت یعنی سبب آن عادت دریافت کردن و بکنهٔ آن رسیدن عین هدایت و ایمان و محض تقلید بلا تحقیق ماهیت و کیفیت آن گمراهی و ضلالت اما تقلید عبادت که مشترک ست موجب ترقی درجات قصهٔ حضرت موسی و خضر علیهم الصلوٰة والسلام و عمل بران مناسب انیمقام ست و هو المعلوم المشهور کما ورد فی القرآن العظیم فی سورة الکهف **نور ۴** - بدان و فاسقان را نصیحت کن تا شاید که توبه کنند و عیب آنها را بکس مگو تا شوخ چشمی نگیرند و از تو راضی شده خوشنود شده بنصیحت تو عمل کنند **نور ۵** - با زیردستان

خود ترحم کن تا از زبردستان خود ترحم بینی نور ۶ - کسی را دشنام مده که دشنام بجوری
سبب شتم در دنیا تباه است و در عقبی گناه دشنام گویان چه بی آبروئیها که ندیده اند و از بدزبانی
چه تلخ جرعها که چشیده زبان زبان نه همین در دنیاست در عقبی آخر اذی هست نور ۷ - بر چارپا
که داری از پیل تا کبوتر و از اسپ تا سگ همه را خبر گیری آب و علف بر خود گیر که بی زبان اند
و ترا و بنده و ترا و آنها را مالک یکی ست بترس از آنکه غافل نشینی و کیفرش بینی در احادیث
باب تاکید اکید آمده است نور ۸ - من لتسرول قائما و لتمم قاعده ابتلاه الله ببلاء لا دواء له نور ۹
در مسجد سوای اعتکاف زیاده از حاجت نماند چراکه از زیادت قیام حفظ آداب مسجد نخواهد ماند مسجد
برای نماز ست نه برای خانه ساختن و در نماز هم افضل آنست که سوای فریضه سنن و نوافل بهر برکت
در خانه خود گزارد باز معتکف را واجب تر است که اداب مسجد نگاه دارد نور ۱۰ - با ادب باش بی ادب
مشو در ادب اولیا و صفیا و اتقیا و علما و فضلا و فقرا کوش [illegible]
ادب بی ادب محروم گشت از فضل رب بی ادب خود را نه تنها داشت بد بلکه آتش در همه آفاق زد
از اولیا منکر مشو که خوف سوء خاتمه ست والعیاذ بالله تعالی نور ۱۱ - ملاقات و اختلاط منافقانه
باکسی مکن از دوستی نفاق دشمنی آشکارا خوبتر ست نور ۱۲ - از کسی تجسس و استراق سمع مکن یعنی سخن
کسی پوشیده مشنو که حرام ست و ممنوع همچنین ست خط مخفی و بند کسی دیدن و خواندن سخت ممانعت
آمده ست و از بدترین عادتهای ذمیمه ست نور ۱۳ - تا توانی انتقام از خصم مگیر صبر جمیل کن تا اجر جلیل
یابی اگر کسی با تو خصومت پیش آید و حق تو بجبر گیرد اولاً اظهار عجز کن و بالحاج و منت پیش آ و سر بر قدمش و بند کلاه
پیش پایش انداز تا خدای تو از تو راضی شود و حمایت تو کند و بطرف تو شود اگر او ازین معنی راضی شود و حق تو
بگزارد و بر تو رحم کند فبها هم تو حق یافتی و هم او از باطل رست ورنه بناچاری بدفع ظلم او بپرداز اما
بنحوی نه که بجواب ستم خود را بستم اندازی نور ۱۴ - از قرابتیان ترک صله رحم مکن و خصومت پیشه مگیر ترا

برنجانند و بر تو ظلم روا دارند سه بدی را بدی سهل باشد جزا + اگر مردی احسن الی من اسا
دخواه مخواه اگر بینی که بغیر ترک چاره نیست پس انگاه ترک کنی اما بروجه جمیل کن بمصداق واصبر
علی مایقولون واهجرهم هجرا جمیلا این وصیت را سوکردان چراکه بر قاطع رحم وعید سخت آمده است
اللهم احفظنا عنه نور ۱۵- با خوردان خود برین قول معاملت کن از خوردان خطا و از بزرگان
عطا و با بزرگان برین مصرع- خطای بزرگان گرفتن خطاست نور ۱۶- از نصیحت بزرگان
رنجیده مشو از تادیب خوردان غافل منشین که هر دو خالی از فوائد نیستند نور ۱۷- برادر مسلم را
روبروی ستایش مکن مبادا که نفس سرکشی کند و عجب و نخوت و پندار در دل وی پیدا شود و از ینجهت نیز
مدح در احادیث ممانعت هم آمده است نور ۱۸- با جار خود احسان و سلوک کن تا خداوند تعالی
از تو راضی باشد و حقوق او را چندانکه توانی نگهدار مثلاً اگر بر دیوار تو اندکی تصرف خواهد که در ان
[illegible] آنرا اجازت ده و بطیب قلب روا دار و همچنین در دیگر امور نور ۱۹
بر رای زنان کار بند مشو زیرا که ناقص العقل میباشند از ارباب شوره نیستند و زنان را حکومت مده
یعنی والی مکن که از ممنوعات است نور ۲۰- وقت خشم خود را نگهدار که غضب از شیطان است
ورنه هلاک شوی غضب شیطانی آنست که از اشتعال نفس باشد و رحمانی آنکه مطابق حکم الله و رسول
باشد مثل قتال با کفار در دین و انتقام مظلوم از ظالم رحمانی محمود است شیطانی مردود نور ۲۱
از خدا بترس و با خدا بساز تا همه خلق از تو بترسد و مطیع تو شود نور ۲۲ عیب کسی دیدن و پوشیدن
موجب اجر جزیل و عادت مقبولان رب جلیل است اگر نصیحت کنی بر ملا مکن بلکه بخلوت چنانکه عادت
بزرگان دین است که در صورت پرده پوشی نماند بر تو ستاری خالق عزوجل بر بنده هم افتد
که از ان ازدیاد مرتبت مقصود است نور ۲۳ (سوال) دوست خالص کیست (جواب) انکه در بلا و نعما
موافقت کند و در خلا عیب تو بنماید و نصیحت فان النصح فی الملاء تقریع دشمن است که از رای سنگ سینه

اداعہا و آن رای سنگ حسنة و فیہا۔

لمعہ سابعہ در بعض فوائد متفرقہ

نور ۱ - سلخ ہر ماہ چون ہلال بینند ہزار بار کلمہ طیبہ بخوانند و چہل و یکبار الحمد شریف معہ ضم میم آخر تسمیہ بلام الحمد ہر بار درین عمل لیست از شیخ خود شنیدہ ام کہ مرشد مرشد ما درین امر تاکید اکید میفرمودند و اگر در سلخ شبہہ افتد یا ابر و غبار بر آسمان باشد دران ماہ دو بار یعنی دو شب بخوانند شب شنبہ و شب دیگر آنماہ برفاہی یا بخیر گزرد و از شر آنماہ ایمن گردد و روزی کشادہ شود باید کہ ناغہ نکند **نور ۲** - چون از نماز فرضہ فارغ شود دست راست بر سر مالد و بخواند بسم اللہ الذی لا الہ الا ہو الرحمن الرحیم اللہم اذہب عنی الہم والحزن این دعا کہ در حدیث آمدہ است از سنت شیخ ما بود کہ مدام عادت داشتند و گاہی ناغہ نمیکردند و فقیر را بعد وصال تعلیم نمودند **نور ۳** - اگرچہ عمل عزائم جنیہ و قرأة آن بطور سادہ ہم بخیال عدم علم معنی الفاظ آن ندادم و نہ بطور سادہ خواندم الا بغلبہ و استیلا دیگر ادعیہ علویہ کلان مثل حرز یمانی و چہل اسما [illegible] و غیرہ ہم درین قسم اشتی حکم حاصل کردہ بدفع خلل آسیب سحر و رجعت نظر و امراض دیگر بطور عاملان سالہا سال پرداختم و خلل ہر گونہ بحمداللہ دفع ساختم این ہم اندر میعاد دوازدہ سال اتفاق افتاد من بعد کم کردہ آہستہ آہستہ گذاشتم زیراکہ جز تضییع اوقات نفع دینی نبود و ہو المقصود این قضیہ را بدینوجہ در فائدہ علیحدہ مستقلہ نوشتم کہ مقصودم ازین نصیحت است آنرا بگوش جان شنیدہ بخیال دارند کہ اینکار بس پرخطر است زیراکہ بمقابلہ با دیوی می افتد و مضمون فضلنا بعضہم علی بعض و در عالم دائر و سائر است مبادا کہ با غالب تر بر خورد و نوبت تعرض رسد و آنگاہ مضرتی عظیم لاحق حال شود و از تجربہ بثبوت رسیدہ کہ انجام کار چنین کسان یعنی عاملان عزائم خراب شدہ و نیز خوف سلب ایمان ہم دارد معلوم باد کہ چنانکہ ابلیس لعین راندہ بارگاہ باریتعالی شدہ است از آنوقت تا ایندم کل جن یا جنیہ کمال رسیدہ مبلغ ایشان ہمین قدر است کہ بکثرت طاعت و عبادت از صالحین شمار میشوند بخلاف انسان

که مراو را ولایت خاص یعنی قربت باطنی بدرجه کمال مهیا است پس جن را از انسان این تنزل عظیم است

که در مقام رفیع بادی مساوات ندارد تا بغلبه چه رسد مگر در دیگر مراتب مثل حصول مرتبه تجلی صفاتی

و اسمائی که در عرف این فرقه را اعملان اعمال میگویند از انسان تنزل نیست بلکه تواند که ترقی گیرد

پس عامل محض که چاشنی ولایت خاص نداشته باشد بروی غالب آمدن این فرقه ممکن است

از راه قوت عملی ولو سلمنا که در کدامی قوت چه دلالت و چه عمل هیچ غلبه ندارد تاهم اندیشه اینست

که ایشان را عمری دراز میشود و این فضل عملی وغیره موروث نیست که اولاد عامل هم عامل باشد پس

بعد موت اولاد عامل را مضرت شدیدی رسانند و دیگر اقربا و اعزه را حیران و پریشان میکنند پس

بهتر ترک این فعل است یعنی بقواعد عاملان متوجه نشود تیمنا تبرکا چیزی از اسماء الهی نوشته

بستن شان بدهد یک قاعده دیگر خاص ایجاد فقیر است که از ان حصول مطلب بخوبی میشود و هیچ خطر

نهیب شدن ان نیست وقتیکه حاجتمند انیکار پیش عامل آید عامل را باید اول سبب ایذا رسانی ببیند

آیا از وجه عداوت و بغض است یا از راه عشق و محبت زیرا که عشق ایشان هم به انسان مضرت

میرسانند که این قوم آتشی است بوجه محبت حلول ایشان در جسم خاکی انسان ترکیب شخص اعتدالی

انسان را متغیر از اعتدال میکنند که باعث اذیت میگردد پس اگر سبب تکلیف تقاضای محبت است

آنگاه اعمال افسردگی محبت فیما بین بجا آرد تا از نفرت پیدا شده علیحدگی اختیار کند و اگر باعث

اذیت غضب و عداوت بجهت خطایی که از انسان در زعم آن جنی سر بر زده آنگاه عمل هوا نقصت

و میلان رست کند قوت غضبیه و نائره عداوت منطفی شده عقب گزار میشود و اگر سبب اذیت

قتل ساحر است آنگاه بقدر امکان عرفی و شرعی از ان ساحر التیام کرده فعل او را مستور کناند

یا قوت ساحر را سلب کند همچنین دیگر تدابیر مناسبه بروی کار آرد تا مخلصی یابد بار بسیر و چوب نشکند

... تفهیم و انهام بر وجه ائتلاف و التیام نماید و چیزی مثل گل و شیرینی وغیره

اطو بدیہ داده راه نجات بکشاید و ازو عہد و پیمان گرفته بطور مصالحه مریض را بساحل نجات آرد و ازین تدابیر هم تجربه شده
که عقب گزاری میشود بلا نقصان و مضرت خود و از دفع نظر و مرض هیچ اندیشه نیست که هر دو دوست المعقول نیستند هم
طبیب که ممکن باشد دفع کند **نوزدهم** — قاعده تلاوت قرآن در ابتدا از چهل و کم از سه روز ختم نباید کرد و باقی مختار ست
خواه در هفته ختم کند خواه در ماه کامل برای ختم هفته منزل فمی بشوق مشهور ست و بنا بر ختم سه یومی قل پس معنی بشوق
از فاتحه تا مائده و از مائده تا یونس و از یونس تا بنی اسرائیل و از بنی اسرائیل تا شعرا و از شعرا تا والصافات و از و
الصافات تا قاف و از قاف تا آخر و قل از فاتحه تا یونس و از یونس تا لقمان و از لقمان تا آخر قرآن و نزد بعضی لفظ
فمی راست یعنی از فاتحه تا یونس و از یونس تا روم و از روم تا آخر طریقه دیگر نیز شنیده ام راست کرد و احزاب گویند
آن جلالی ست چنانکه فمی بشوق جمالی و آن این ست از فاتحه تا انعام و از انعام تا یونس و از یونس تا طه و از طه
تا عنکبوت و از عنکبوت تا زمر و از زمر تا والصافات و از والصافات تا آخر قرآن مجموعه حروف آن فایطعزو ست
و یک طریقه آن ست که هر روز یک پاره و ربع بخواند در مدت بست و چهار یوم ختم کند این طریقه برای قضای حاجات
دینی و دنیوی دستور خاندان مارهره و معمول حضرت سیدنا شاه آل محمد قدس سره العزیز ست الله تعالی
ما را توفیق استقامت عطا فرماید آمین یا رب العالمین و طریقه دیگر است که فقیر میخواند از سورت بسورت ختم میشود
و یک پاره و ربع آن بحساب می آید و هو هذا — روز اول فاتحه و بقره دوم آل عمران سوم نسا چهارم مائده پنجم انعام
ششم اعراف هفتم انفال و توبه هشتم یونس تا هود و همچنان یوسف تا ابراهیم یازدهم تا نحل و بنی اسرائیل
تا کهف و مریم تا انبیا و حج تا نور و فرقان تا نمل و قصص تا روم و لقمان تا سبا و فاطر تا ص و زمر تا سجده و شوری
تا جاثیه و احقاف تا والنجم و قمر تا ممتحنه و صف تا مدثر و قیامه تا آخر قرآن **نوزده** — اگر خواهی که از حال خیر و شر اموات
مطلع شوی اگر در تنعیم بینی شکر پروردگار بجا آر و اگر در تعذیب بینی استغفار در حق آنان بخوان و با کسی مگو
که مصلحت درین ست همین قدر گفتن کافی ست العاقل تکفیه الاشاره پس باید که این تسبیح وقت خفتن بخوانی
و ثواب آن بروح میت بخشیده بلا تکلم مشغول بخواب شوی هر چه که حال آن روح خواهد بود با تو خواهد گفت

تسبیحات این ست شب پنجشنبه یا اللہ شب جمعہ کلمہ تمجید شب شنبہ کلمہ طیب شب یکشنبہ یا حی یا قیوم شب دوشنبہ درود شریف شب سہ شنبہ لاحول شب چہارشنبہ استغفر اللہ ربی من کل ذنب واتوب الیہ ہر یک ہزار بار انشاء اللہ تعالے در شبے از شبہائے مذکورہ مطلع حال ایشان خواہی شد وہم ازین تسبیحات حال بالنسبت بودن یا نبودن زندہ معلوم میشود باید کہ این تسبیحات را بنیت انکشاف حال شخص معین بخواند انشاء اللہ تعالے در شبے از شبہا بخواب معلوم شود

نوادر

سور آدمی طاہر و سور المومنین شفا آمیاہ نشستہ ہنوشند مگر بقیہ وضو و آب زمزم و آب باقی ماندہ از شرب مسلم را ہم گویند کہ این ہر سہ آب ایستادہ بنوشد و حکمت ست کہ آب زمزم خوب سیر شدہ آشامد چنانکہ اضلاع و شکم بالا برآید

نوادر

امام نوری قدس سرہ را پرسیدند کہ مردم کجا سزاوار گردد تا مر خلق را پند دہد گفت وقتیکہ از حقتعالے فہم کند

نقلست

کہ روزے امام ابوالحسن نوری قدس سرہ جنید را قدس سرہ بر منبر دید گفت یا ابا القاسم خداوند تعالے از عالم العلم او را حق نشنود تا او را اندران علم نہ نہد پس اگر تو بر علم خود کار میکنی لازم گیر این مقام را ورنہ از منبر فرود آ جنید قدس سرہ در زمان فرود آمد و تا یک ماہ سخن نگفت و از خانہ بیرون نیامد پس بیرون آمد و گفت اگر بمن نرسیدہ بودی کہ حضرت رسالت پناہ صلی اللہ تعالے علیہ وسلم فرمودہ است کہ در آخر زمان پیشوائے قوم خوارترین ایشان باشد ہرگز بشما سخن نگفتمے این جا گفتہ اند این از جنید قدس سرہ اقرار ست بر تقصیرات خود یعنی اگر در مراعات حق علم راست نیستم باری اندر اقرار بر تقصیرات آن راست باشم سبحان اللہ والحمد للہ ولا الہ الا اللہ واللہ اکبر ولا حول ولا قوۃ الا باللہ العلی العظیم من جمیع ما کرہ اللہ قولا وفعلا وظاہرا وباطنا۔

تمت

ملخص تاریخ طبع کتاب مستطاب از نتیجہ طبع وقاد و ذہن نقاد جناب مولانا و بالفضل والکمالات اولانا ماحی الفتن حامی السنن سراج الاسلام ہادی الانام اسد المعارک زین الدہر جامع المعقول والمنقول حاوی الفروع والاصول

قاصم ظهور النجدیة والرافضة من المفضلة وغیرہم من المبتدعین حامی حمی الشریعة الغرا والدین المبین المحدث المفسر الفقیہ الصوفی الادیب الاریب البلیغ المفلق المناظر المتکلم مولانا الاجل مولوی احمد رضا خان صاحب البریلوی کہ خلیفہ اعظم و اکرم حضور پر نور قبلۂ العرفا کعبۃ الاولیا مقتدی الواصلین مولی الکاملین حضرت جناب سید شاہ آل رسول صاحب مارہروی رضی اللہ عنہ اند و مقرب بارگاہ باجاہ و مستانہم سراپا اعزاز حضرت مصنف کتاب و امت فضائلہم ـ سراج العوارف فی الوصایا والمعارف قد وعی من العلوم غرر الفوائد + واہدی للفہوم درر الفرائد + کتاب باہر + ام صواب زاہر + ام عباب زاخر + بل سحاب ماطر + بل فوق ما تکتنہ الاوہام والخواطر + فقد حل محل البدر فی ظلم الدیاجر + ووقع موقع القطر فی نہار الہواجر + وسمی ذلک + انکنت ہنالک + ولولا ضیق نطاق النطق + عما فیہ من محاسن حق + ومناقب صدق + لاریناک ما تقر بہ الاعیان + واسمعناک ما تلذ الاعیان + وافہمناک ما تستلذ الاذہان + ولکن فی طلعۃ الشمس ما یغنیک + عن وصف یعنیک + فلنقتصر علی تہنئۃ الطبع + انشاتہا الآن فی تاریخ الطبع + ولکان یکفی ما ہتف ہاتف + اذ اتانی فقال کیفی ویا ضف + جاء سراج العوارف فی الوصایا والمعارف سنہ ۱۳۱۳ھ داعین بہذا السند الجلیل باسناد ظلہ الجمیل الظلیل وحامدین للہ علی ما اولی + والمصلین بالسلام علی اکرم مولی + والہ وصحبہ الکرام العلی وہی ہذہ علی ما تری والحمد للہ العلی الاعلی +

ایا سیدی یا ابن غر غطارف — ویا احمد النور نور الاعارف
کلامک نور بہار السلاسل — وشہد مصفی عن الزیغ صارف
وتحقیق ترویج کشف القلوب — دلیل الیقین سراج العوارف
ولا غرو ان جاء منک سراج — فانک نوری تنادی المعارف
ارانا سراجک باللیل شمسا — وشمس بلیل عجیب وطارف
فہو المبیر یہدی ویہدی ویہدی — سراۃ ولہا ورزہا العارف

هو الصبح یجلو ویحلو ویحلو　　بعین وعینًا وعن شین فارف
فهل مثله فی تلید وطارف　　واین فاین نزاه الطوارف
کان الکتاب نقیبہ مفیض　　فخیر لعارف وخیر لغارف
رجوت رضاک بتاریخ طبعہ　　فقلت وفی الخلد خلد الزفارف
سراج العوارف نورتہ　　فکنت سنا سراج العوارف
سنہ ۱۳۱۲ھ　　۱۳۱۳ھ

قطعہ تاریخ تصنیف کتاب مستطاب از نتیجہ طبع سلیم وفہم مستقیم حامی اسلام ماحی کفر وظلام رئیس و راس علوم عقلیہ منبع معارف نقلیہ فاسخ مکاید الملحدین ودجالین دافع وساوس شیاطین بطالین سراج شریعت مصباح طریقت حامی الحرمین مولانا قاضی محمد عبد المقتدر قادری دامت برکاتہم العلیہ

بشری لکم اقبلوا اطلاب خیرات　　فالدہر حف بانوار ونفحات
ہذا زمان بدا فیہ الہدی وغدا　　منہ النفوذ ورفار المسرات
طوبی لنا معشر الایمان عن لنا　　فیہ ضلال الوری سلوس رایات
ابدی سراجًا من العرفان والحکم　　من برج مشرقہ شمس الہدایات
نور الوری احمد النوری ذو کرم　　مولی الندی والہدی رب الکرامات
ہو الذی احرق اللغوی بوارقہ　　ابو الحسین الذی جار بآیات
ہذا مؤید دین اللہ مجتہدًا　　وانشر الحق من من الہدایات
اردی الخوارج والرافض صارمہ　　ہز بیع اسرار عرفان زکیات
ہذا منیر سراج العلم والحکم　　ضرابہ اہل تفضیل کاموات
　　اکرم بہ من سراج ذی الہدایات

اعظم بہ من کتاب واضح و ہدیً	ینجی الوری من اباطیل الضلالات
ان شئت ادراک عام فیہ قد ظہر	قل فی البرایا بدا شمس السعادات

۱۳۰۱ھ

ایضاً سنہ تاریخ طبع

انظر الی الدہر یا اولی الابصار	طیباً قد صفا عن الاکدار	نور الکون شمس معرفتہ	وتجلت بوارق الاسرار
من سراج العوارف النمع	صنوہ نور لا فی الامصار	ذاک سفر معظم ہاد	للبرایا الی حمی الانوار
محرق النجی مبطل الاہو	مبثت الحق مظہر الآثار	مہلک للخوارج الفجرۃ	قاصم للروافض الاشرار
کیف لا فذ افادہ سند	العارفین وقدوۃ الاخیار	قبلۃ المجد کعبۃ الاکرام	زین وجہ الدہور والاعصار
قدوۃ الکون احمد النوری	نور قلب الکرام و الابصار	دام بالفضل والافادات	قامعاً راس بدعۃ الفجار
فاز فی الدہر حسن زیہ ابداً	بصنوف الفتوح و الاوطار	وعدا شکرہ اہل ہوئ	حائرین جہہم الاخطار
	قال عام الطباعۃ ذہنی	قد تجلت بدائع الانوار	

۱۳ھ۱۳

تمت

غلطنامہ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۴	۲۱	زائقہ	ذائقہ	۹	۱۸	ہمہ	ہمان	۱۶	۹	لنصرف	لتصرف
۴	۳	مہذیب	مہذب	〃	〃	ہمہ	ہمان	〃	〃	ہذہ	یدہ
〃	۸	براہم	براہیم	〃	۱۹	لغو	لغویت	〃	〃	کمان کما	کما
〃	۱۷	کعبہ	پرکعبہ	〃	۲۱	لونہیدیکم	لونہیدیہم	〃	۱۱	اصطفت	اصطحب
۵	۱۱	ایمان	ہمان	۱۰	۱۱	غاسب	غالب	〃	۱۲	حضرۃ	حضرتہ
〃	۲۰	آگہ	باگہ	۱۴	۱۵	ہرگز	ہرکہ	〃	〃	جمیع	جمیعتہ
〃	۱۰	تنہا ہمہ آفت	ہست تنہا ہمہ توست	〃	۱۶	بانر	لبعض	〃	۱۴	قدیم	قدم
۸	۱	تجلیلات	تجلیات	۱۶	۲	المستفاضۃ	استفاضۃ	〃	〃	قلت	کنت
〃	۱۲	محض	محض انہ	〃	۶	بے مجرد	بمجرد	〃	۱۵	صدقتہ	حدقتہ
〃	۱۵	اقدوہ	بمقدر	〃	〃	الابہ	الالہی	〃	〃	وضع	وضعوا

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۶	۱۶	صدفتنہ	حدفتنہ	۳۲	۸	زیارت	زیادت	۵۴	۱۲	بجوز	بجوز
〃	۱۷	ففالہ	فقال	〃	۱۴	جہل	جہال	〃	〃	جاز	جاز
۱۷	۸	مقولہ العزیز	لمقولۃ العزیز	۳۳	۲	امرات	امرت	〃	۱۴	زید	یزید
〃	۹	مہ	مر	〃	۱۸	ماہی	راہی	〃	۱۵	عبداللہ قال اللہ	عبداللہ
〃	۱۵	من فرد	منفرد	۳۴	۱۰	بدارد	ندارد	〃	۱۶	عبداللہ قال اللہ	قال اللہ
۱۰	۲	اینجا	اینجاچہ	〃	۱۸	امثال	امثال	〃	۲۱	شدن	وتضمحل شدن
〃	۷	ازین نعمت بحر	ازین بحر نعمت	۳۵	۵	ازلبس	لبس	〃	۲۱	نار	بارز
۱۹	۱۳	تاحسنہ	ماحسنہ	۴۰	۴	الرفیعتہ	الرفیعتہ	۵۴	۴	بیگویند	بیگویند وگاہی بحروانہ بعض گویند
۲۰	۵	شرلعیت	شرلعیتہ	〃	۹	لبساہل	لبساحل	۵۵	۱۲	سہ	سہم
〃	۱۰	الی	الا	۴۱	۲۱	بہر	بہر	۵۶	۲	بالیسیر	بالستیر
〃	۱۱	الکرامات	کرامات	۴۲	۸	مجازی	مجازی	〃	۳	حل	رحل
〃	۱۲	ولا	ولی	۴۴	۱۲	ست	نیست	〃	۱۴	اسرار	اصرار
〃	〃	لیقفط	لیسقط	〃	۱۷	وچہ	وجہ	〃	۱۹	دہ	دیدہ
〃	۲۱	بالا	بالات	〃	۲۰	بیجان	آبیجان	۵۷	۲	اندودلن	ازدرون
[illegible]	۵	[illegible]	[illegible]	۴۴	۱۴	او	اورا	〃	۴	پیغمبران	پیغمبران
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۱۴	[illegible]	[illegible]	[illegible]	۲	متقاعدہ	منقصا عدہ
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	〃	۲۰	[illegible]	المومنون	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
۲۲	۱	ہفتادودو	ہفتاد و سہ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
۲۳	۱	چملہ	حملہ	۴۸	۸	لغزسے	تعیرسے	〃	۱۳	سپوت	[illegible]
〃	۲	عرضی	ارضی	〃	۱۰	نطفہ	لطیفہ	۵۹	〃	بمتکلم تکلم	بتکلیم متکلم
〃	〃	سجمہ	سجمہر	۴۹	۶	حواص	حواس	〃	〃	کہ	نہ کہ
〃	۱۴	المرشدنیت	المرشدین سنت	〃	۱۰	آنجا حرارت	آنجا طباخ باشد آنجا حرارت	〃	۱۴	یعنی	یعین
۲۴	۱۶	الہاد	السحاد	۵۱	۱	خواہ	خواہد	۶۰	۱	ابل	براہل
۲۶	۱۴	لائکہ	ملائکہ را	〃	〃	ہشلہ	امثلہ	〃	۳	وغیرہما	وہی ہما
۲۸	۱۸	مرتفع	یا مرتفع	۵۲	۳	رب	جذب	〃	۱۳	وادش	دادہ پیش
۲۹	۱	لقا	لقام	〃	۶	نضاوی	لتساوی	۶۱	۱۹	شاہد	شاہد
〃	۵	جانب	حال	〃	۱۱	کار	بکار	۶۲	۳	این ہردو	وموجود محیط الخ
۳۱	۴	صر	صرف	〃	۱۳	کلبین	ملکبین	〃	۱۳	سامان	سالن
〃	۱۴	مرزا	مرید	〃	۱۹	تقاو	اونفاذ	〃	〃	ہلہیاب	ہیات
۳۲	۳	بیمرازہمین	ازہمین سپہر	۵۳	۸	ہفت	منصب	۶۳	۹	اعاد	ابعاد

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۶۳	۱۰	میشود	مے شنود	۸۰	۱۵	لفرسودہ	بہ فرمودہ	۱۰۰	۸	بطالب	بطالت
〃	۱۳	صورت	صوت	〃	۱۹	چہلن ست	چہلن نیست	〃	۱۳	کثرات	کثرۃ
〃	۱۸	ولایت	ولایت عامہ	۸۱	۸	عفص	عمفص	۱۰۱	۳	ازا	اذا
〃	۲۰	ہدایت	بدایت	〃	۱۰	حالا و مالا	حالاً و مالاً	〃	۶	لاانعام	کالانعام
۶۴	۱۳	چنانچہ	چنان	〃	۱۲	کارم	محارم	۱۰۲	۱۷	حول	قول
〃	۲۰	وتکفیر	در تکفیر	〃	۱۷	فرمایند	فرمایند فرمودند	۱۰۳	۱۵	ہبوب	ہبوت
〃	۲۱	حارہ	چارہ	۸۲	۱	تصیب	نصب	〃	۱۹	زندان	زندان کنندہ
〃	〃	سمتی	مستی	〃	〃	القبور	التصور	۱۰۴	۴	آئینہ وار	آئینہ ودر
۶۵	۱۶	الزام	الزم	۸۳	۱۰	ہل اصل	ہی الاصل	〃	۱۳	زمانہ	زمانتا
〃	۱۹	بریارتش	بزیارتش	۸۵	۱۰	بانت الظلمۃ وحل جہارم	بانت الظلمۃ	۱۰۵	۱	اوسنر	وسنر
۶۶	۷	بنائہ	بنہایتہ	۸۸	۶	بیشت	ایلست	〃	۹	صہری	صہری
〃	۸	مشاہد	مشاہدۃ	۸۹	۴	ولنبت	نسبت	〃	۱۳	مطلقاً جایز باشد	مطلقاً جایز باشد مثل بنی عم و خال و عم و خال و عنہا یا بعد زوال ملک نکاح مثل نکاح با ہمشیرہ زوجہ چونکہ تاحیات زوجہ ممنوع است و بعد فرقت یا بعد طلاق و انقضاء عدت درست است پس حکم اجانب بگانہ و بیگانہ سیاہہ نیست در ستر
۶۷	۱	ناحق	ناحق	〃	۶	بسوای	سوے	•	•	•	
〃	۴	کالپوری	کالپوی	۹۰	۸	حوورا	خدارا	•	•	•	
〃	۱۱	کسی	کس	۹۱	۱۳	سنوالی	سنوالی	•	•	•	
	۸	بساخت	ساخت	۹۲	۱	نگفتے	نگفتنے	•	•	•	
	۱۰	نافلہ	نافلہ	〃	۲	پنہا	پنہان	•	•	•	
	۱۶	تفاضل	تفاصل	۹۳	۱	ودل	ودل یا	•	•	•	
۷۲	۷	بعنوالست	عنوان نشست	۹۴	۱۳	الیسرہ	الیسرۃ	•	•	•	
〃	۱۵	حکم	جکیم	〃	۱۴	الکشف	کشف	۱۰۷	۱	آناہی	آنان
〃	۱۶	حکم	حکیم	۹۵	۱۲	صنعت	ضعیف	۱۰۸	۴	تیار	طیار
۷۱	۱۱	مختصراً	مختصراً	〃	۱۷	اخلات	اخلاط	〃	۷	بصحبت	بصحبت
	۱۴	فمار	فما	۹۶	۱۰	سے	سنے	〃	۱۱	آنکسرا	آنکرا
	۴	فان	فاذن	〃	۱۱	نکال	بکال	۱۰۹	۱۴	وہبر	وبر
	[illegible]	داخل شود	داخل	۹۷	۱۱	ستر	رستہ	۱۱۰	۱	سوزی	موذی
		دار	واین	〃	۱۴	ثانیہ	ثانیہ پل است	〃	۳	عنبر سوزی	عنبر موذی
		النسب	النسب	۹۸	۹	عشایت	عتاب	۱۱۲	۱۴	سندوری	مخذوری
		حافظاً	خافضاً	〃	۱۴	بمہ	بہمنہ	۱۱۳	۱۰	نگفتے	نگفتنے
		واضعاً	واضحاً	〃	۱۸	فضل	فصل	〃	۱۱	زیارت	زیادت
		بعدد	بعدہ	۹۹	۸	تکفینہ	تکفینہ	۱۱۴	۲	فہم	فہمہ
		[illegible]	ہر	۱۰۰	۳	اوبرسہم	وبرسہم	〃	۶	شعر لعیبتا عنبر	ستر لعیبتا شعرا

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۱۴	۸	شریعت اعزا	شریعت عزا								
؍؍	۱۴	بہر دو	بہر دو را								
؍؍	۱۹	اگر گنہگار بہر د	اگر بہیر و گنہگار بہیرو								
۱۱۶	۴	ازوجہ	زوجہ								
؍؍	۵	ما مور	با مور								
؍؍	۶	مالک الملک الملوک	مالک الملک یا ملک الملوک								
؍؍	۱۸	راضی شد	راضی								
۱۱۷	۱۸	باطل ہست	باطل رست								
۱۱۸	۱۴	وانتظام	وانتقام								

قطعہ تاریخ زادہ طبع محقق عدیم المثال ناظم و ناثر باکمال نقاد جواہر معانی صیرفی بازار نکتہ دانی متمکن چار بالش نوئین جناب مولوی حافظ محمد مبین خانصاحب المتخلص بہ اسعد و مبین ساکن خطہ معمور شہر شاہجہان پور۔

چھپی اب وہ کتاب نادر و بے مثیل لاثانی
عبارت شستہ کاغذ تحفہ خوشخط خوشنما چھاپہ
ہوئیں حل مشکلات دین و دنیا اس رسالہ سے
بسر دانش سے ہاتف نے مبین ایسا کہا ہے

جسے زیبا ہی گر مہر سپہر معدلت کہئے
مطالب وہ حسین یکسر مفیض مملکت کہئے
فروغ نور ایمان کحل چشم معدلت کہئے
کہ سال طبع اسکا بوستان معرفت کہئے

واسطے گہنداس امر کے کہ یہ کتاب چھپی ہوئی مطبع وکٹوریہ پریس کی ہے
مہر و دستخط مہتمم ثبت کئے گئے